

วิทยานิพนธ์

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลักกับ
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการประยุกต์ในองค์การธุรกิจประเภท
รัฐวิสาหกิจ

**A STUDY OF RELATIONSHIP BETWEEN MAINSTREAM
ECONOMIC THOUGHTS AND SUFFICIENCY ECONOMY
PHILOSOPHY FOR APPLYING TO STATE ENTERPRISE
BUSINESS ORGANIZATION**

นายพรชัย วิทยารัตน์มงคล

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

พ.ศ. 2551

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ)

ปริญญา

..... เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ เศรษฐศาสตร์
สาขา ภาควิชา

เรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลักกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการประยุกต์ในองค์การธุรกิจประเภทรัฐวิสาหกิจ

A Study of Relationship Between Mainstream Economic Thoughts and Sufficiency Economy Philosophy for Applying to State Enterprise Business Organization

นามผู้วิจัย นายพรชัย วิทยรัตน์มงคล

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ชูชีพ พิพัฒน์ศิริ, Ph.D.)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(รองศาสตราจารย์สันติยา เอกอัคร, Ph.D.)

หัวหน้าภาควิชา
(รองศาสตราจารย์ชูชีพ พิพัฒน์ศิริ, Ph.D.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์กัญญา ธีระกุล, D.Agr.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ เดือน พ.ศ.

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลักกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
เพื่อการประยุกต์ในองค์การธุรกิจประเภทรัฐวิสาหกิจ

A Study of Relationship Between Mainstream Economic Thoughts and Sufficiency Economy
Philosophy for Applying to State Enterprise Business Organization

โดย

นายพรชัย วิทยารัตน์มงคล

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ)

พ.ศ. 2551

พรชัย วิทยารัตน์มั่งคด 2551: การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดเศรษฐศาสตร์
กระแสหลักกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการประยุกต์ในองค์การธุรกิจประเภท
รัฐวิสาหกิจ ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ) สาขาวิชา
เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก:
รองศาสตราจารย์ชูชีพ พิพัฒน์ศิริ, Ph.D. 154 หน้า

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของแนวคิดเศรษฐศาสตร์
กระแสหลักระดับจุลภาคกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในองค์การธุรกิจประเภทรัฐวิสาหกิจ ผู้ศึกษาเลือกองค์การขนส่ง
มวลชนกรุงเทพมหานครมาเป็นกรณีศึกษา โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยข้อมูลจากการวิเคราะห์
เอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ของทั้งสองแนวคิดพบว่าแนวคิดเศรษฐศาสตร์จุลภาคที่นำมา
ศึกษาจำนวน 10 แนวคิด มีเพียง 6 แนวคิดที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องหรือเป็นไปได้ในทิศทาง
เดียวกันกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะส่งผลต่อแนวคิดของ
เศรษฐศาสตร์กระแสหลักระดับจุลภาคในสองลักษณะคือ การลดลงหรือชะลอตัวลงของการ
ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมในทางที่ไม่สร้างสรรค์ ชะลอการ
เจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ไม่ยั่งยืนให้เป็นการเจริญเติบโตอย่างยั่งยืนและมั่นคง อีกลักษณะหนึ่ง
คือ การขยายหรือต่อขยายขอบข่ายของเศรษฐศาสตร์กระแสหลักระดับจุลภาค โดยมีการ
พิจารณาปัจจัยที่ส่งผลต่อแบบจำลองที่หลากหลายในสังคม ภายใต้เงื่อนไขที่เพิ่มขึ้นคือคุณธรรม
และความรู้ การศึกษาครั้งนี้ยังพบว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไม่สามารถกำหนดให้เป็นสาขาหนึ่ง
ของวิชาเศรษฐศาสตร์ได้ เนื่องจากมีรูปแบบและกระบวนการคิดที่เป็นเอกลักษณ์ ผลการศึกษา
การประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพมหานครพบว่าคำดัชนีชี้วัด ได้
คำเฉลี่ย B หรือผู้บริหารสามารถเข้าใจและประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ในระดับดี ผล
การศึกษาแนวทางการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์กับกรณีศึกษาพบว่า ควรนำ
เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพิจารณา
โครงการและการบริหารจัดการ โดยเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ดังกล่าวต้องใช้ควบคู่กับเงื่อนไข
คุณธรรมและความรู้ของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

Pornchai Wittayaratmongkon 2008: A Study of Relationship Between Mainstream Economic Thoughts and Sufficiency Economy Philosophy for Applying to State Enterprise Business Organization. Master of Economics (Business Economics), Major Field: Business Economics, Department of Economics. Thesis Advisor: Associate Professor Chuchee Piputsitee, Ph.D. 154 pages.

The objectives are to study the relationship between mainstream economic thoughts and sufficiency economy philosophy, to investigate the application of sufficiency economy philosophy, and to determine the way for applying economic thoughts that consistent relation with sufficiency economy philosophy to state enterprise business organization. Case study is Bangkok Mass Transit Authority. This study used qualitative research method with data from document analysis, in-depth interview, and interviewing executive officer.

The results of study found that there were 6 out of 10 microeconomics thoughts had consistent relation with sufficiency economy philosophy. Moreover sufficiency economy philosophy affected the microeconomics thoughts in two different ways. First, the reduction and slow down of economic activity operation in capitalist economy and slow down unsustainable growth of economy to become sustainable and stable one. Second, the extension of microeconomics models by considering various factors in society that affecting microeconomics models subject to moral and knowledge constraints. In this study also found that sufficiency economy philosophy couldn't be name as a field of Economics due to its unique pattern and process of thoughts.

The results of study on Bangkok Mass Transit Authority found that value of index to measure applying sufficiency economy philosophy for policy making and operation in Bangkok Mass Transit Authority were averaged value B. It implies that executives understood and applied sufficiency economy philosophy at good level. Moreover they should to take economics tools which associated with sufficiency economy philosophy for a decision making on project and management along with philosophy' s moral and knowledge constraints.

Student's signature

Thesis Advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาอย่างสูงยิ่งของ รองศาสตราจารย์ ดร.ชูชีพ พิพัฒน์ศิริ ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.สันติยา เอกอัคร กรรมการร่วม และประธานสอบผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอกที่กรุณาให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา ตลอดจนให้ความช่วยเหลือแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ เพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ ผู้วิจัย ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทางเศรษฐศาสตร์ที่กรุณาให้สัมภาษณ์เชิงลึกประกอบการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลักกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์อื่นๆ แก่การศึกษาเพื่อเป็นงานวิจัยที่มีความสมบูรณ์ โดยมีรายนามดังต่อไปนี้ ศาสตราจารย์ ดร.อภิชัย พันธเสน รองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพงศ์ ทองภักดี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธันวา จิตสงวน ดร.ปรียานุช พิบูลสราวุธ และ ดร. สมชัย จิตสุชน

ขอขอบพระคุณคณะผู้บริหารองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพที่กรุณาให้สัมภาษณ์ประกอบการศึกษาการประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยมีรายนามดังต่อไปนี้ นาย พิณสวรรค์ พัวพัฒนกุล ตำแหน่งผู้อำนวยการองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ นาย นเรศ บุญเปี่ยม ตำแหน่งผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายบริหาร นาย วิรัตน์ โชคคคิตวัฒน์ ตำแหน่งผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายการเดินรถองค์การ พันตรี ฉัตรแก้ว โพธิ์ทองนาค ตำแหน่งผู้ช่วยผู้อำนวยการเดินรถเอกชนร่วมบริการ นางสาว พงนิษฐ์ จิตตั้งวัฒนา ตำแหน่งผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายบัญชีและการเงิน นาย ชาญชัย ช้างสิงห์ ผู้อำนวยการฝ่ายตรวจสอบ นาง เบญจวรรณ เปี่ยมสุวรรณ เจ้าหน้าที่ฝ่ายนโยบายและแผน

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชา รวมถึงผู้เขียนตำรา เอกสารต่างๆ ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าและนำมาอ้างอิงในงานวิจัยนี้ คุณค่าอันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดา มารดา ครู อาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน

พรชัย วิทยารัตน์มังกค
มีนาคม 2551

สารบัญ

	หน้า
สารบัญตาราง	(3)
สารบัญภาพ	(6)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
ขอบเขตของการศึกษา	5
นิยามศัพท์	6
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	8
แนวคิดและทฤษฎี	8
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	24
บทที่ 3 วิธีการศึกษา	31
การเก็บรวบรวมข้อมูล	31
การกำหนดกลุ่มบุคคลที่ให้สัมภาษณ์เชิงลึก	32
การกำหนดกลุ่มบุคคลที่ให้สัมภาษณ์ด้วยแบบสัมภาษณ์	32
เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล	33
การวิเคราะห์ข้อมูล	34
บทที่ 4 สภาวะแวดล้อมภายในขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ	47
วิสัยทัศน์	47
ภารกิจ	47
นโยบายการกำกับดูแลกิจการที่ดี	47
การบริหารกิจการ	48
แผนงานและ โครงการสำคัญตามแผนกลยุทธ์	51
ข้อมูลด้านอุปทาน (Supply) ขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ	53
การวิเคราะห์สถานะทางการเงินและอัตราส่วนทางการเงิน	53

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 ผลและวิจารณ์ผลการศึกษา	58
ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลักกับ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	58
ผลการศึกษาการประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของ องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ	78
ผลการวิเคราะห์เพื่อกำหนดแนวทางการประยุกต์ปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงแก่องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ	85
วิจารณ์ผลการศึกษา	87
บทที่ 6 สรุปและข้อเสนอแนะ	90
สรุป	90
ข้อเสนอแนะ	94
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	96
ภาคผนวก	101
ภาคผนวก ก คำถามสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสัมภาษณ์	102
ภาคผนวก ข คำให้สัมภาษณ์ของนักเศรษฐศาสตร์	130
ภาคผนวก ค การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT analysis) ขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ	148
ภาคผนวก ง ตัวอย่างการคำนวณค่าดัชนีวัดการประยุกต์ปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ	151
ประวัติการศึกษา และการทำงาน	154

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	เปรียบเทียบการขาดทุนจากงบกำไรขาดทุนของรัฐวิสาหกิจ ณ สิ้นปีงบประมาณ 2548 และ 2549	3
2	เปรียบเทียบการขาดทุนสะสมของรัฐวิสาหกิจสูงสุด 3 อันดับแรกระหว่างปีงบประมาณ 2547 – 2549	4
3	เกณฑ์การให้คะแนนคำถามความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	38
4	เกณฑ์การให้คะแนนด้านความพอประมาณของรถโดยสาร	38
5	เกณฑ์การให้คะแนนความพอประมาณด้านเงินทุน	39
6	เกณฑ์การให้คะแนนความพอประมาณด้านบุคลากร	39
7	เกณฑ์การให้คะแนนการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด	40
8	เกณฑ์การให้คะแนนการพิจารณาโครงการจัดซื้อจัดจ้างโดยคำนึงถึงวิธี	40
9	เกณฑ์การให้คะแนนการตัดสินใจต้องคำนึงถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคน	41
10	เกณฑ์การให้คะแนนการวิเคราะห์สถานการณ์ทางธุรกิจ สิ่งแวดล้อม และสังคม	41
11	เกณฑ์การให้คะแนนความรอบคอบต่อผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นอย่างมีเหตุมีผล	42
12	เกณฑ์การให้คะแนนการสร้างภูมิคุ้มกันความเสี่ยงด้านบุคลากร	42

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
13	เกณฑ์การให้คะแนนการสร้างภูมิคุ้มกันความเสี่ยงด้านรถโดยสาร	43
14	เกณฑ์การให้คะแนนการสร้างภูมิคุ้มกันความเสี่ยงด้านการเงิน	43
15	เกณฑ์การให้คะแนนความใส่ใจในความเสี่ยงทางธุรกิจที่หลากหลาย	44
16	เกณฑ์การให้คะแนนการปฏิบัติตามเงื่อนไขคุณธรรม	44
17	เกณฑ์การให้คะแนนการปฏิบัติตามเงื่อนไขความรู้	45
18	เกณฑ์การให้คะแนนการส่งเสริมให้พนักงานดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	45
19	จำนวนรถประจำการและเส้นทาง จำแนกตามผู้ประกอบการต่างๆ ณ มิถุนายน พ.ศ. 2550	53
20	สถานะทางการเงินขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ ปีงบประมาณ 2545 – 2549	54
21	อัตราส่วนทางการเงินขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ ปีงบประมาณ 2545 – 2549	55
22	สรุปความสอดคล้องและความแตกต่างระหว่างแนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลักกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	75

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
23	ดัชนีแสดงผลการวิเคราะห์การประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพในเรื่องความพอประมาณ	80
24	ดัชนีแสดงผลการวิเคราะห์การประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพในเรื่องความมีเหตุผล	81
25	ดัชนีแสดงผลการวิเคราะห์การประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพในเรื่องการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว	82
26	สรุปค่าดัชนีชี้วัดการประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ	84
ตารางผนวกที่		
1	เกณฑ์การให้คะแนนด้านความพอประมาณของรถโดยสาร	152
2	ตัวอย่างคะแนนที่ให้ตามเกณฑ์ชี้วัดด้านความพอประมาณของรถโดยสาร	153

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	กรอบแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	9
2	โครงสร้างองค์กรขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ	49

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

ปัญหาของการพัฒนาประเทศไทยตามแนวทางเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก
นักรทฤษฎี นาดสุภา (2544: 47) อธิบายว่า

...ทิศทางการพัฒนาประเทศไทยในระยะศตวรรษที่ผ่านมา เป็นการพัฒนาในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมแบบที่ถ่ายโอนทรัพยากรออกจากชุมชนหมู่บ้าน เพื่อเลี้ยงดูเมืองและเพื่อส่งออกต่างประเทศ ผลประโยชน์ผลได้ส่วนใหญ่ของการพัฒนาตกเป็นของคนเพียงกลุ่มเดียว เมืองกับชนบทแตกต่างกันอย่างมาก ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์กระแสหลักที่ศึกษากันในมหาวิทยาลัย และกำกับการวิจัยในประเทศไทยไม่ตั้งปัญหากับกลไกและแนวทางการพัฒนาแบบทุนนิยมที่กล่าวมา เป็นทฤษฎีที่มีพื้นฐานอยู่กับแนวคิดแบบปัจเจกชนนิยม มองความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจในสังคมทุกจุด เป็นการแข่งขันผลประโยชน์แบบตัวใครตัวมัน จุดหมายของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ คือ มุ่งเอากำไรสูงสุด มองเห็นความสัมพันธ์แทบทุกด้านของผู้คนในสังคมเป็นความสัมพันธ์แบบสินค้าและการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ ผูกโยงกันด้วยเงินตรา แทนความผูกพันแบบครอบครัว ชุมชนและประเทศชาติ สนใจเศรษฐกิจส่วนที่เป็นเศรษฐกิจเงินตรา การธนาคาร การคลัง การค้าระหว่างประเทศ แทนเศรษฐกิจแบบเลี้ยงตัวเอง พอเพียงในครอบครัว ชุมชน และท้องถิ่น แนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลักคือให้มีการแข่งขันเสรี ระบบตลาดและการแข่งขันจะจัดการทุกอย่างลงตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพและดีที่สุด รัฐบาลเพียงช่วยสร้างสิ่งที่เป็นพื้นฐานการพัฒนา ภายใต้นโยบายที่ระบบที่เกิดขึ้นจริงคือ ระบบทุนนิยม ผู้ที่มีทุนมีอำนาจจะเป็นผู้ชนะในการแข่งขัน เป็นผู้ผูกขาด บงการตลาดและกิจกรรมทางเศรษฐกิจและกอบโกยส่วนเกินในประเทศไทยนี่คือสิ่งที่เกิดขึ้นจริง...

เศรษฐศาสตร์กระแสตรงหรือกระแสทางเลือกเป็นแนวคิดที่ถูกกล่าวถึงเพื่อแก้ปัญหาการพัฒนาในแนวทางเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก แนวคิดหนึ่งของกระแสตรงซึ่งถูกกล่าวขานมากในปัจจุบันคือ แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 30 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิด

วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้อุรอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ

รัฐวิสาหกิจเป็นองค์การธุรกิจของรัฐ และต้องได้รับการขับเคลื่อนในแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 แต่ในปัจจุบัน เป็นที่น่าสังเกตว่า รัฐวิสาหกิจที่ประสบปัญหาการขาดทุนนั้น ได้ปฏิบัติในแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงแล้วหรือไม่ จากรายงานของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2550ข) มีรัฐวิสาหกิจจำนวน 15 แห่งจาก 51 องค์การในปี 2549 ที่ประสบปัญหาการขาดทุน ซึ่งรายละเอียดการขาดทุนจากงบกำไรขาดทุนของแต่ละองค์การแสดงในตารางที่ 1

จากนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้รัฐวิสาหกิจเริ่มให้ความสำคัญกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แต่ในการนำไปปฏิบัตินั้นยังไม่มีแนวทางและหลักปฏิบัติที่ชัดเจน ตลอดจนประสบปัญหาในการทำความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากตัวปรัชญาได้มีการอธิบายในลักษณะที่กว้างว่านำไปใช้ได้ทุกระดับ ทุกภาคเศรษฐกิจ ไม่ได้ระบุเฉพาะเจาะจงถึงการนำไปปฏิบัติกับองค์การธุรกิจ เพราะฉะนั้นจึงควรมีหลักการปฏิบัติหรือทฤษฎีใดๆ ที่ช่วยชี้นำให้องค์การธุรกิจประเภทรัฐวิสาหกิจ สามารถนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยการประยุกต์แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ น่าจะเป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยแนะนำแนวทางการปฏิบัติให้กับองค์การธุรกิจประเภทรัฐวิสาหกิจได้ ซึ่งการศึกษาขององค์การธุรกิจในแนวทางเศรษฐศาสตร์คือ เศรษฐศาสตร์การจัดการ และเศรษฐศาสตร์องค์กร ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในระดับเศรษฐศาสตร์จุลภาค และจัดอยู่ในเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก แต่แนวคิดกระแสหลักจะนำมาใช้ทั้งหมดมิได้ดังที่กล่าวไว้ในข้างต้น ดังนั้นจึงต้องเลือกแนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลักที่สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์กับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ แล้วนำมาประยุกต์กับองค์การธุรกิจประเภทรัฐวิสาหกิจ

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบการขาดทุนจากงบกำไรขาดทุนของรัฐวิสาหกิจ ณ สิ้นปีงบประมาณ 2548 และ 2549

(หน่วย: ล้านบาท)

ชื่อรัฐวิสาหกิจ	กำไร (ขาดทุน) สุทธิ	
	ณ สิ้นปี 2548	ณ สิ้นปี 2549
1. การรถไฟแห่งประเทศไทย	(5,639.12)	(7,495.31)
2. องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ	(5,306.71)	(6,267.04)
3. การรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนแห่งประเทศไทย	(557.24)	(8,201.48)
4. บริษัท โรงแรมท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ จำกัด	(267.64)	(239.08)
5. องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร	26.24	(165.63)
6. สถาบันการบินพลเรือน	N.A.	(94.03)
7. องค์การสวนสัตว์	(99.85)	(92.99)
8. การกีฬาแห่งประเทศไทย	(60.10)	(79.15)
9. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย	12.10	(72.47)
10. องค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย	(12.92)	(24.99)
11. บริษัท ไม้อัดไทย จำกัด	92.18	(18.92)
12. สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย	N.A.	(18.00)
13. องค์การสวนพฤกษศาสตร์	(30.06)	(17.03)
14. องค์การเบตเตอร์	N.A.	(16.00)
15. องค์การจัดการน้ำเสีย	4.80	(4.69)

หมายเหตุ: N.A. หมายถึงไม่พบข้อมูล

ที่มา: ประยุกต์จากรายงานของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

(2550ข)

ปัญหาสำคัญคือ แนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลักนั้นมีความสอดคล้องหรือมีความสัมพันธ์กับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่ ยังเป็นสิ่งที่ต้องการคำตอบที่ชัดเจน และในปัจจุบันพบว่า มีนักเศรษฐศาสตร์หลายท่านได้แสดงความเห็นและเสนอทวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ดังกล่าว ผ่านงานเขียนทางวิชาการและการประชุมหรือสัมมนาต่างๆ ซึ่งเป็นความเห็น

ที่มีคุณค่าแก่การศึกษาวิจัยอย่างยิ่ง ผู้ศึกษาจึงเห็นว่าควรจะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดทั้งสองให้มีความชัดเจนก่อน แล้วศึกษาถึงการประยุกต์ในลำดับต่อไป

สำหรับการเลือกรัฐวิสาหกิจที่ประสบปัญหาขาดทุนมาโดยตลอดตามที่อ้างไว้ในตารางที่ 1 มาทำการศึกษา ผู้ศึกษาเลือกองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพเป็นกรณีศึกษาด้วยเหตุผลสำคัญสองประการคือ การขาดทุนสะสมเป็นอันดับหนึ่งโดยมีรายละเอียดแสดงในตารางที่ 2 ซึ่งเป็นเหตุให้องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพตกอยู่ในสถานการณ์ที่ย่ำแย่กว่าการรถไฟแห่งประเทศไทย ประการที่สองคือ มีการเปิดเผยข้อมูลผลการดำเนินงานสู่สาธารณะชนอย่างรวดเร็ว โดยเผยแพร่ผ่านเว็บไซต์ขององค์การ ทำให้สะดวกต่อการนำข้อมูลมาศึกษาประกอบการประยุกต์มากยิ่งขึ้น

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบการขาดทุนสะสมของรัฐวิสาหกิจสูงสุด 3 อันดับแรกระหว่างปีงบประมาณ 2547 – 2549

(หน่วย: ล้านบาท)

ชื่อรัฐวิสาหกิจ	ขาดทุนสะสมรายปี		
	2547	2548	2549
1. องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ	41,683.28	46,915.44	53,193.33
2. การรถไฟแห่งประเทศไทย	30,954.05	36,104.77	43,600.08
3. การรถไฟฟ้ามหานคร แห่งประเทศไทย	8,787.07	9,346.73	2,850.36

ที่มา: จากสำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ (2550)

จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นถึงสถานการณ์อันน่าเป็นห่วง เนื่องจากกิจการรถไฟโดยสารประจำทางเป็นสาธารณูปโภคพื้นฐานชนิดหนึ่งของรัฐ ประกอบกับการเป็นรัฐวิสาหกิจด้านการคมนาคมขนส่งที่มีบทบาท และภารกิจสำคัญต่อประชาชน สังคม ด้วยการให้บริการสาธารณะ รวมถึงภารกิจต่อพนักงานจำนวนมากภายในองค์การ ซึ่งการขาดทุนดังกล่าวทำให้ในอนาคตรัฐบาลอาจจำเป็นต้องแปรรูปองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพเป็นบริษัทมหาชน เช่นเดียวกับบริษัท ปตท. จำกัด(มหาชน) และบริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด(มหาชน) ถ้าหากเป็นเช่นนั้นจริง ภารกิจที่องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพมีต่อประชาชนและสังคมก็จะถูกลดบทบาทลง และกลายเป็นองค์การธุรกิจที่มุ่งแสวงหาผลกำไรเป็นหลักตามวิถีของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่ต้องแข่งขันกันในตลาด ที่สุดแล้วความเป็นสาธารณูปโภคพื้นฐานเพื่อประชาชนก็จะหมดไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลักกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. เพื่อศึกษาและกำหนดแนวทางในการประยุกต์แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์กระแสหลักที่มีความสัมพันธ์กับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแก่องค์การธุรกิจประเภทรัฐวิสาหกิจ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เมื่อการศึกษานี้เสร็จสิ้นลงจะทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์กระแสหลักระดับจุลภาคกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยลักษณะความสัมพันธ์จากการศึกษาจะเป็นแนวทางการปฏิบัติแก่องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ และรัฐวิสาหกิจอื่นๆ ที่ประสบปัญหาการขาดทุน รวมทั้งสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องด้านปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จุดประกายให้เกิดการนำหลักปรัชญาดังกล่าวไปประยุกต์เป็นหลักการปฏิบัติในด้านต่างๆ เพื่อประกอบการบริหารและการตัดสินใจในเชิงธุรกิจ และเผยแพร่ความรู้ที่ได้จากการศึกษาไปใช้ในการแก้ปัญหาแก่องค์การธุรกิจต่างๆ เพื่อผลแห่งการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืนทางเศรษฐกิจ สร้างองค์ความรู้ใหม่ให้เกิดประโยชน์แก่วงการวิจัยและวงการศึกษาระดับต่างๆ ต่อไป

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาความสัมพันธ์จะใช้แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก ซึ่งจะศึกษาเฉพาะแนวคิดระดับเศรษฐศาสตร์จุลภาค ในสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การจัดการ และเศรษฐศาสตร์องค์การ โดยเป็นแนวคิดที่สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์กับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ แนวคิดที่เลือกจะมาจากการตรวจสอบเอกสารในเบื้องต้นที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสองแนวคิด แล้วสรุปออกมาเป็นแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา ในส่วนของการวิเคราะห์ จะใช้องค์ประกอบต่างๆ ของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาวิเคราะห์ในเชิงความสัมพันธ์กับแนวคิดเศรษฐศาสตร์ อาทิ ความพอประมาณกับการหาตำแหน่งที่เหมาะสมที่สุดในทางเศรษฐศาสตร์ และแนวคิดเรื่องเหตุผลในทางเศรษฐศาสตร์กับความมีเหตุผลตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการสร้างภูมิคุ้มกันในตัว กับการบริหารความเสี่ยง

สำหรับการศึกษาวิธีการประยุกต์ปรัชญาขององค์การธุรกิจประเภทรัฐวิสาหกิจ จะใช้แนวคิดเศรษฐศาสตร์ข้างต้นที่ผ่านการศึกษาค้นคว้าความสัมพันธ์กับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแล้วมาศึกษา โดยจะเลือกศึกษากับองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพเป็นกรณีศึกษาของรัฐวิสาหกิจ

นิยามศัพท์

ระบบเศรษฐกิจ (economy) หมายถึง กลุ่มของสถาบันทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการรวมตัวของหน่วยเศรษฐกิจต่างๆ และดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจภายใต้ระเบียบข้อบังคับ ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และกฎหมายอันเดียวกันของสังคม (วลัยภรณ์ อัดตะนันท์, 2547: 9)

ระบบเศรษฐกิจทุนนิยม (capitalism) หมายถึง ระบบเศรษฐกิจที่เอกชนมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน มีเสรีภาพในการประกอบธุรกิจและบริโภค โดยรัฐบาลจะไม่เข้ามาแทรกแซงการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ มีการแข่งขันในการผลิตและมีผลกำไรเป็นสิ่งจูงใจในการผลิตสินค้าและบริการประเภทต่างๆ โดยธุรกิจจะเลือกผลิตสินค้าและบริการที่ให้ผลกำไรสูง และที่สำคัญคือ มีระบบราคาเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจ (วลัยภรณ์ อัดตะนันท์, 2547: 12)

รัฐวิสาหกิจ (state enterprise) ตามพระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. 2502 (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ, 2550) หมายถึง

- ก. องค์กรของรัฐบาลหรือหน่วยงานธุรกิจที่รัฐบาลเป็นเจ้าของ
- ข. บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่ส่วนราชการมีทุนรวมอยู่ด้วยเกินกว่าร้อยละห้าสิบ
- ค. บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่ส่วนราชการและ/หรือรัฐวิสาหกิจ ตาม (ก) และ/หรือ (ข) มีทุนรวมอยู่ด้วยเกินกว่าร้อยละห้าสิบ
- ง. บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่ส่วนราชการและ/หรือรัฐวิสาหกิจตาม (ค) และ/หรือ (ก) และ/หรือ (ข) มีทุนรวมอยู่ด้วยเกินกว่าร้อยละห้าสิบ
- จ. บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่ส่วนราชการและ/หรือรัฐวิสาหกิจตาม (ง) และ/หรือ (ก) และ/หรือ (ข) และ/หรือ (ค) มีทุนรวมอยู่ด้วยเกินกว่าร้อยละห้าสิบ

เศรษฐศาสตร์กระแสรอง (alternative economics) หมายถึง เศรษฐศาสตร์ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริง (ontology) เป็นแนวคิดที่เสนอแนะแนวทางและการกระทำที่เหมาะสม (normative aspect) ให้ความสำคัญกับความรู้ที่เป็นองค์รวมผสมผสานหลายมิติ หลายสาขาวิชาและมีความเป็นสหวิทยาการ ซึ่งได้แก่ สำนักฟังกา เศรษฐศาสตร์มาร์กซิสต์ เศรษฐศาสตร์สังคมนิยม เศรษฐศาสตร์มนุษยนิยม พุทธเศรษฐศาสตร์และเศรษฐกิจพอเพียง (ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์, จิตติพร ศิริพันธ์ พันธเสน, และ สุวัจนรา เปี่ยมญาติ, 2549: 68 - 72)

เศรษฐศาสตร์กระแสหลัก (mainstream economics) หมายถึง เศรษฐศาสตร์ที่เป็นที่ยอมรับกันส่วนใหญ่ มีทั้งส่วนที่เป็นเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิกในความหมายกว้างได้แก่ สำนักหน่วยสุดท้าย สำนักวาลราเซียน (Walrasian) ผนวกกับเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิกในความหมายแคบของมาร์แชลและพิกู ซึ่งประกอบขึ้นเป็นส่วนที่เรียกว่า เศรษฐศาสตร์จุลภาค และส่วนที่เป็นเศรษฐศาสตร์มหภาคจะประกอบด้วยทฤษฎีของเคนส์และเคนเซียน (Keynesian) เป็นหลัก (กำชัย ปลายสมิต, 2541: 27)

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

แนวคิดและทฤษฎี

แนวคิดที่ใช้ในการศึกษาความสัมพันธ์ประกอบด้วยแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และแนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก ซึ่งเป็นแนวคิดเศรษฐศาสตร์จุลภาค ส่วนการประยุกต์จะนำแนวคิดเศรษฐศาสตร์การจัดการ และเศรษฐศาสตร์องค์การมาวิเคราะห์ รวมถึงแนวคิดอื่นๆ ในทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

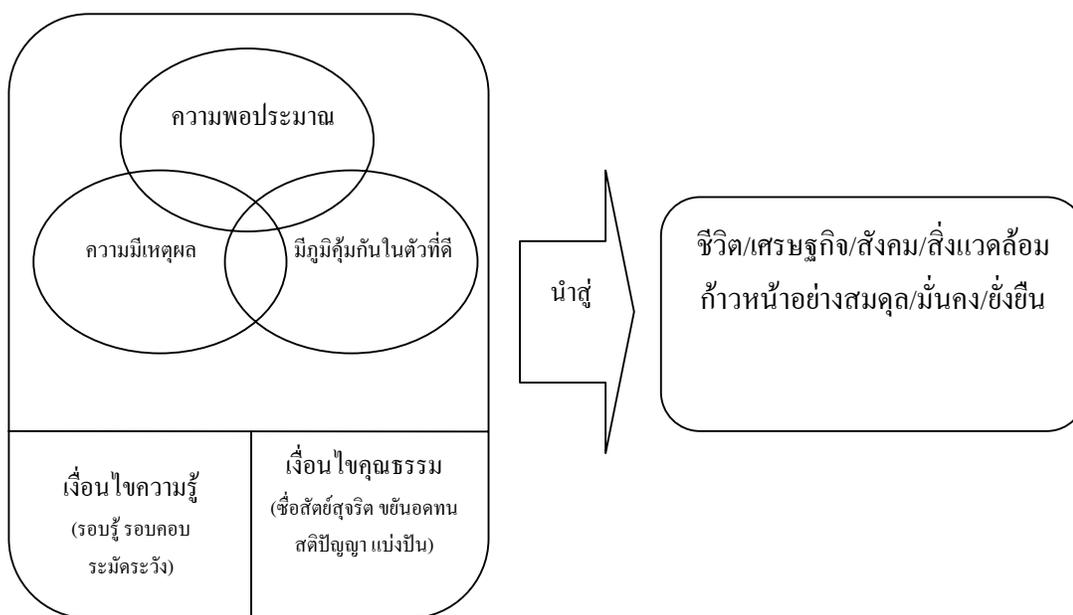
1. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัยและพระราชทานพระมหากรุณาธิคุณในการปรับปรุงแก้ไขบทความเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และทรงพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเผยแพร่ ดังความต่อไปนี้

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุก ระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์จาก ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรมความ ซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและ กว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี (สำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549: 3)

องค์ประกอบของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีองค์ประกอบด้านต่างๆ อย่างสมบูรณ์ที่จะสามารถใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนากรอบทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ได้ ซึ่งมีหลักพิจารณาอยู่ด้วยกัน 5 ส่วนดังนี้ (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2550: 6)

1.1 กรอบแนวคิดของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2550ก)

แนวคิดทางสายกลาง เป็นหัวใจสำคัญของปรัชญาที่นำมาใช้ในการบริหารและพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกแห่งความเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ กล่าวคือไม่ใช่การปิดประเทศอย่างสิ้นเชิง แต่ก็ไม่ใช่การเปิดเสรีอย่างเต็มที่ โดยไม่มีการเตรียมความพร้อมของคนและสังคม ในการเข้าสู่กลไกตลาดไม่ใช่การอยู่อย่างโดดเดี่ยว หรือ ฟุ้งฟิงภายนอกหรือคนอื่นทั้งหมด แต่เน้นความคิดและการกระทำที่จะพึ่งตัวเองเป็นหลัก ก่อนที่จะไปพึ่งคนอื่น ทางสายกลาง ในที่นี้หมายถึง วิธีการ หรือ การกระทำ จากภาพที่ 1 ประกอบด้วย หลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกัน โดยมีเงื่อนไขความรู้และคุณธรรมกำกับ ซึ่งในที่สุดแล้วจะนำไปสู่การพัฒนาแบบเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นทั้งแนวทางการแก้ไขปัญหาเพื่อให้รอดพ้นวิกฤต และทำให้

สังคมและประเทศสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง และยั่งยืน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ

1.2 คำนิยามปรัชญา

ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผลรวมถึง ความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการ มีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2550: 6)

ความพอเพียง จะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ พร้อมๆกัน ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี กล่าวคือ กิจกรรมใดๆ ที่ขาดคุณลักษณะใดคุณลักษณะหนึ่งไปก็จะเป็นไปไม่ได้ เรียกว่าเป็นความพอเพียง คุณลักษณะทั้ง 3 ประกอบด้วย

ความพอประมาณ (moderation) หมายถึง ความพอดี (dynamic optimum) ที่ไม่มากเกินไปและไม่น้อยเกินไป ในมิติต่างๆ ของการกระทำ โดยคำนึงถึงอัตภาพ และสถานภาพของตนเองทั้งด้านฐานะการเงิน และความสามารถในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ณ ระดับการผลิตและการบริโภค ที่อยู่ในระดับพอประมาณ

ความมีเหตุผล (reasonableness) หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียง ในมิติต่างๆ นั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุ ปัจจัย และข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ตลอดจน ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ (expected results) อย่างรอบคอบ

การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว (self-immunity) หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

1.3 เงื่อนไขปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ประมวลพระราชดำรัสที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับความหมายของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2550ก: 8) ได้นำเสนอข้อความบางส่วนว่า

... ทั้งนี้ ต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวัง อย่างยิ่งในการนำ วิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน ขณะเดียวกัน ต้อง เสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และ นัก ชุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกคุณธรรมความซื่อสัตย์ สุจริตและ ให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ. . .

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีเงื่อนไขที่ต้องพิจารณาพร้อมกับหลักการ 3 ประการที่กล่าว มาแล้วคือ

1.3.1 เงื่อนไขความรู้ ซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินใจในการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ที่อยู่ในระดับพอเพียงต้องอาศัยองค์ประกอบ 3 ประการดังต่อไปนี้

1. ความรอบรู้ คือมีความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆอย่างรอบด้าน โดยครอบคลุม เนื้อหาของเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นพื้นฐานสำหรับการนำไปใช้ใน โอกาสและเวลาต่างๆ
2. ความรอบคอบ คือความสามารถที่จะนำความรู้และหลักวิชาต่างๆ เหล่านั้นมา พิจารณาให้เชื่อมโยงสัมพันธ์กัน ประกอบการวางแผน ก่อนที่จะนำไปประยุกต์ในการปฏิบัติทุก ขั้นตอน
3. ความระมัดระวัง คือความมีสติในการนำแผนปฏิบัติที่ตั้งอยู่บนหลักวิชา ต่างๆเหล่านั้น ไปใช้ในทางปฏิบัติ เพราะในความเป็นจริงแล้ว สถานการณ์เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ดังนั้นการนำความรู้และความรอบคอบมาใช้ จึงต้องอาศัยความระมัดระวังให้รู้เท่าทันเหตุการณ์ที่ เปลี่ยนแปลงไปด้วย

1.3.2 เงื่อนไขคุณธรรม

1. ด้านจิตใจหรือด้านปัญญา โดยเน้นความรู้คู่คุณธรรม กล่าวคือ ตระหนักใน คุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และ มีความรอบรู้ที่เหมาะสม
2. ด้านการกระทำ หรือแนวทางการดำเนินชีวิต โดยเน้น ความอดทน ความ เพียร สติปัญญาและความรอบคอบ

กลุ่มเป้าหมายที่เน้นเป็นพิเศษในการเสริมสร้างเงื่อนไข 2 ด้านข้างต้น คือ เจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจทุกระดับ เนื่องจากการกระทำใดๆของคนกลุ่มนี้สามารถก่อให้เกิดผลกระทบในสังคมวงกว้างได้

1.4 คุณลักษณะของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาซึ่งถึงการดำรงอยู่และการปฏิบัติตนของประชาชนในทุก ระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน ทั้งในการบริหารและพัฒนาประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

1.5 แนวทางปฏิบัติและผลที่คาดว่าจะได้รับ

การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ จะทำให้เกิดทั้ง วิธีการพัฒนา และผลของการพัฒนาที่สมดุลในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และความรู้/เทคโนโลยี ในขณะที่ความสมดุลของการกระทำทั้งหมดและผลที่เกิดขึ้นในมิติของเวลาจะนำไปสู่ ความยั่งยืนของการพัฒนา หรือความดำรงอยู่อย่างต่อเนื่อง (sustainability) ของทุนในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสังคม ทุนทางสิ่งแวดล้อม และ ทุนทางภูมิปัญญาและวัฒนธรรม ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ความพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ต่อผลกระทบจากด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และ วัฒนธรรมจากโลกภายนอก

แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จะนำไปใช้ในการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงสัมพันธ์ กับแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก โดยวิเคราะห์เป็นองค์รวมและแยกวิเคราะห์ตาม องค์ประกอบและเงื่อนไขของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. แนวคิดและทฤษฎีเศรษฐศาสตร์

แนวคิดและทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์กระแสหลักที่นำมาอ้างอิงในการศึกษาความสัมพันธ์ และการประยุกต์ เป็นแนวคิดและทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาค ซึ่งประกอบด้วยเศรษฐศาสตร์การ

จัดการ และเศรษฐศาสตร์องค์การ จากการตรวจเอกสารก่อนการศึกษาและสรุปได้ในเบื้องต้นว่า เป็นแนวคิดที่น่าจะมีความสัมพันธ์กับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมากที่สุด โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 การหาค่าที่เหมาะสมที่สุดในทางเศรษฐศาสตร์

2.1.1 การตัดสินใจที่เหมาะสมที่สุด

การตัดสินใจในการบริหารจัดการองค์การให้มีประสิทธิภาพเป็นกระบวนการหาทางแก้ปัญหาด้วยวิธีการที่ให้ผลดีที่สุด (optimization process) จากความหลากหลายของทางเลือกจะมีเพียงทางเลือกเดียวที่เป็นทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดในการตัดสินใจเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการบริหารจัดการภายใต้ข้อจำกัดทางทรัพยากรต่างๆ อาทิ รายได้ เวลา ข้อมูล และความรู้ เป็นต้น

หลักเศรษฐศาสตร์วิเคราะห์นั้นมีรูปแบบพื้นฐานเพื่อการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างอุปสงค์ ต้นทุนและกำไรหรือผลประโยชน์ ดังนั้นเครื่องมือและเทคนิคการวิเคราะห์ค่าที่เหมาะสมจึงเป็นสิ่งที่สามารถประยุกต์เพื่อหาเหตุผลที่ดีที่สุดในทางปฏิบัติ (Hirschey, 2006: 23-24)

2.1.2 มูลค่าสูงสุดของธุรกิจ

Hirschey กล่าวว่า การมุ่งแสวงหากำไรสูงสุด เป็นวัตถุประสงค์หลักที่ธุรกิจทั้งหลายกำหนดขึ้นและใช้เป็นเป้าหมายในการดำเนินธุรกิจ โดยมีแนวคิดดั้งเดิมในการคำนวณค่าอนุพันธ์ (derivative) เพื่อให้ได้กำไรสูงสุดดังนี้

$$\begin{aligned} \text{กำไร} &= \text{รายรับรวม} - \text{ต้นทุนรวม} \\ \text{หรือ } \pi &= \text{TR} - \text{TC} \\ \text{รายรับรวม} &= \text{ราคา} \times \text{ปริมาณยอดขาย} \\ \text{หรือ } \text{TR} &= P \times Q \end{aligned}$$

ในปัจจุบันนักเศรษฐศาสตร์มีแนวคิดใหม่เกี่ยวกับการมุ่งแสวงหามูลค่าสูงสุดให้ครอบคลุมสถานะที่มีความไม่แน่นอนในอนาคตและต้องคำนึงถึงค่าของเงินตามเวลา จึงทำให้

แบบจำลองใหม่มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น โดยมีสมมติฐานและสมการทางคณิตศาสตร์ในการคำนวณหามูลค่าสูงที่สุดดังนี้

$$\begin{aligned}
 \text{Value} &= \text{Present value of expected future profits} \\
 &= \frac{\pi_0}{(1+i)^0} + \frac{\pi_1}{(1+i)^1} + \frac{\pi_2}{(1+i)^2} + \dots + \frac{\pi_n}{(1+i)^n} \\
 &= \sum_{t=0}^n \frac{\pi_t}{(1+i)^t} \\
 &= \sum_{t=0}^n \frac{\text{profit}_t}{(1+i)^t} \\
 \text{Value} &= \sum_{t=0}^n \frac{\text{total revenue}_t - \text{total cost}_t}{(1+i)^t}
 \end{aligned}$$

โดยที่ i = อัตราคิดลด

t = เวลา

n = จำนวนปีของข้อมูล

Hirschey กล่าวว่า การกำหนดค่าที่เหมาะสมในทางปฏิบัติจะต้องมีการบูรณาการการตลาด การผลิต และการตัดสินใจทางการเงิน ร่วมกับการวิเคราะห์ค่าที่เหมาะสมที่สุดในทางเศรษฐศาสตร์ เพื่อการประยุกต์แนวคิดมูลค่าสูงที่สุดที่สมบูรณ์

2.1.3 การวิเคราะห์ต้นทุน-ผลประโยชน์

การวิเคราะห์ต้นทุน-ผลประโยชน์นั้น Boardman *et al.* (2006) สรุปว่ามีขั้นตอนทั้งหมด 9 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. กำหนดจำนวนหรือกลุ่มของโครงการที่จะใช้เป็นทางเลือก โดยควรจะมีตั้งแต่สองโครงการขึ้นไป และมีการระบุรายละเอียดเกี่ยวกับขนาดหรือมิติที่หลากหลายในแต่ละโครงการ

2. กำหนดผู้รับผลประโยชน์และต้นทุนของโครงการ โดยเป็นผลกระทบที่จะเกิดขึ้นเมื่อมีโครงการ และผู้ที่ได้รับผลกระทบนั้นอาจเป็นทั้งผู้ที่อยู่ในบริเวณที่มีโครงการและผู้ที่ต้องเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมด

3. จัดทำรายการผลกระทบและเลือกเครื่องมือชี้วัด เป็นรายการผลกระทบทางกายภาพที่เป็นต้นทุนหรือผลประโยชน์ และระบุเครื่องมือที่จะใช้วัดได้ โดยอาจจะอยู่ในรูปของ term impacts broad ที่ประกอบด้วยปัจจัยการผลิต(ทรัพยากรที่ต้องการ) และผลผลิต ส่วนเครื่องมือชี้วัดอาจจะเป็น เวลาและต้นทุนการเดินทางที่ประหยัดได้ ผลประโยชน์ที่ได้จากความปลอดภัย และตัวชี้วัดอื่นๆ ซึ่งการวิเคราะห์ต้นทุน-ผลประโยชน์จะสนใจเฉพาะผลกระทบที่สามารถคิดคำนวณเป็นตัวเงินได้เท่านั้น และผลกระทบที่ไม่มีมูลค่ากับมนุษย์จะไม่ถูกคำนวณ

4. การทำนายผลกระทบในเชิงปริมาณที่จะเกิดขึ้นตลอดอายุของโครงการ จากเครื่องมือชี้วัดที่เลือกมาคำนวณ และพยากรณ์ไปในอนาคตโดยคำนึงถึงตัวแปรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

5. การกำหนดวงเงินสำหรับผลกระทบ นักวิเคราะห์ต้องแปลงผลกระทบออกมาเป็นเงินตราสกุลใดสกุลหนึ่ง เราเรียกว่า monetization ซึ่งอาจเป็นเงินที่ประหยัดได้จากการหลีกเลี่ยงอุบัติเหตุ หรือเงินที่ประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง เป็นต้น บางครั้งการแปลงผลกระทบเป็นเงินตรานั้นเป็นเรื่องยาก ดังนั้นการวิเคราะห์ต้นทุน-ผลประโยชน์ มูลค่าของผลผลิตอาจวัดอยู่ในเทอมของ willingness-to-pay

6. การคิดลดผลประโยชน์และต้นทุนในอนาคตให้เป็นมูลค่าปัจจุบัน โดยมีสูตรในการคำนวณมูลค่าปัจจุบันของผลประโยชน์และมูลค่าปัจจุบันของต้นทุนดังนี้

$$PV(B) = \sum_{t=0}^n \frac{B_t}{(1+i)^t}$$

$$PV(C) = \sum_{t=0}^n \frac{C_t}{(1+i)^t}$$

โดยที่ B = ผลประโยชน์
C = ต้นทุน
PV = มูลค่าปัจจุบัน

7. คำนวณมูลค่าปัจจุบันสุทธิของแต่ละทางเลือก มีสูตรในการคำนวณดังนี้

$$NPV = PV(D) - PV(C)$$

กฎในการตัดสินใจพื้นฐานสำหรับทางเลือกเดียวคือ ยอมรับโครงการเมื่อมูลค่าปัจจุบันสุทธิ(NPV) ที่มีค่าเป็นบวก และเมื่อมีทางเลือกมากกว่าหนึ่งทางเลือก กฎในการตัดสินใจคือ เลือก มูลค่าปัจจุบันที่มีค่าเป็นบวกและมีค่าสูงที่สุด

นักวิเคราะห์ไม่ควรนำตัวเลขระดับผลผลิตที่เหมาะสมมาประกอบในกลุ่มของทางเลือก และระดับผลผลิตที่เหมาะสม ไม่จำเป็นต้องรู้เกินกว่าการวิเคราะห์จะเสร็จสิ้น ทั้งนี้เพราะปัญหาความสามารถอันจำกัดของมนุษย์ (bounded rationality) และการจัดทำประมาณหรือเงื่อนไขทางการเมืองมีข้อจำกัดในการพิจารณาทางเลือก

นอกจากการคำนวณด้วยวิธีการข้างต้น ยังมีวิธีการอื่นๆ อีกในการคำนวณแบบปรับค่าเวลา ได้แก่ อัตราผลตอบแทนภายใน(internal rate of return) และ อัตราผลประโยชน์ต่อต้นทุน(benefit-cost ratio) และวิธีการคำนวณโดยไม่ปรับค่าเวลาได้แก่ ระยะเวลาคืนทุน(payback period) และ อัตราผลตอบแทนถัวเฉลี่ย(average rate of return) เป็นต้น

8. การวิเคราะห์ความอ่อนไหวหรือความไว เป็นการพิจารณาความไม่แน่นอนในอนาคตที่จะเกิดขึ้นด้วยการสมมติสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้น พร้อมทั้งกำหนดตัวเลขเพื่อการประเมินความเสี่ยงทางการเงินในแต่ละหน่วยผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น

9. จัดทำข้อเสนอแนะและบทสรุปของการวิเคราะห์ นอกจากจะทราบแนวทางในการตัดสินใจที่เหมาะสมที่สุดแล้ว การวิเคราะห์ต้นทุน-ผลประโยชน์จะนำไปสู่ประสิทธิภาพในการจัดสรรทรัพยากร (efficient resource allocation) ที่มากกว่าแต่ไม่จำเป็นต้องดีที่สุด โดยเป็นการจัดสรรทรัพยากรในแนวทางที่ควรจะเป็น (normative) มากกว่าตามสภาพจริง (positive)

2.1.4 การวิเคราะห์ต้นทุน-ประสิทธิผล

การวิเคราะห์ต้นทุน-ประสิทธิผล มีขอบเขตและกรอบแนวคิดกว้างกว่าการวิเคราะห์ต้นทุน-ผลประโยชน์ เนื่องจากเป็นแนวคิดที่เกี่ยวกับความคุ้มค่ามากกว่าคุ้มทุน และ

นักวิเคราะห์ต้องการนโยบายที่มีประสิทธิภาพในเชิงคุณค่ามากกว่ามูลค่า ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนโยบายสาธารณะขององค์การภาครัฐ

Boardman *et al.* (2006) กล่าวว่า การวิเคราะห์ต้นทุน-ประสิทธิผล มีข้อจำกัดในการวิเคราะห์อยู่ 3 ประการคือ

1. การวิเคราะห์อาจไม่เต็มใจหรือไม่สามารถกำหนดผลกระทบเชิงนโยบายให้อยู่ในรูปของเงินตราได้
2. การวิเคราะห์ควรยอมรับว่าการวัดประสิทธิผลนั้นไม่สามารถครอบคลุมผลประโยชน์ของสังคมทั้งหมดในแต่ละทางเลือก และผลประโยชน์บางอย่างยากแก่การแปลงให้เป็นตัวเงิน แต่ถ้าวัดประสิทธิผลสามารถครอบคลุมผลประโยชน์ทั้งหมด การนำไปใช้ก็จะมี ความสมเหตุสมผล
3. การวิเคราะห์ที่เกี่ยวกับสินค้าขั้นกลาง (intermediate goods) จะเชื่อมโยงถึงความชอบที่ไม่สามารถเปิดเผยหรือเข้าใจได้

หลักการวิเคราะห์ต้นทุน-ประสิทธิผล คือการกำหนดชนิดของผลลัพธ์ (outcome) ที่ต้องการได้รับจากโครงการ แล้วสำรวจหาอัตราส่วนระหว่างต้นทุนที่จ่ายต่อผลลัพธ์ สำหรับกิจกรรมหลายๆ กิจกรรมที่สนใจ ควรเลือกกิจกรรมที่ให้ค่าต้นทุนที่จ่ายต่อผลลัพธ์น้อยที่สุด โดยไม่จำเป็นต้องตีค่าผลลัพธ์ออกมาเป็นจำนวนเงิน ดังสูตรในการคำนวณอย่างง่ายนี้

$$\text{cost-effectiveness} = \frac{\text{cost}}{\text{outcome}}$$

2.2 แนวคิดว่าด้วยประสิทธิภาพกับองค์การ

ประสิทธิภาพในหลักการทางทฤษฎี ตามแนวทางเศรษฐศาสตร์สวัสดิการ สรุปได้ว่า “...ทางเลือก จะไม่มีประสิทธิภาพ เมื่อยังมีทางเลือกที่เป็นไปได้อื่นๆ ที่จะช่วยคนๆ หนึ่งมีสวัสดิการที่ดีขึ้นได้ โดยไม่ไปลดสวัสดิการของผู้อื่นลง. . .” (Samuelson, 1980: 2)

สิ่งที่พึงระวังคือ เงื่อนไขประสิทธิภาพ ไม่สามารถนำไปประยุกต์ในการตอบคำถามด้านจริยธรรมที่เกี่ยวกับความเป็นธรรมหรือความคุ้มค่าในการที่จะช่วยให้คนหนึ่งดีขึ้น ในขณะที่ทำให้คนอื่นคนหนึ่งแย่ลง

ประสิทธิภาพในการจัดสรรทรัพยากร การวิเคราะห์เชิงเศรษฐศาสตร์ได้นำแนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพ มาประยุกต์ในการเปรียบเทียบทางเลือกในการจัดสรรทรัพยากร Milgrom and Roberts (1995) กล่าวถึงไว้ดังนี้ “. . .การจัดสรรทรัพยากรจะมีประสิทธิภาพเมื่อไม่มีทางเลือกอื่นในการจัดสรรทรัพยากรที่จะทำให้ใครคนใด คนหนึ่ง ดีขึ้น โดยไม่ไปทำให้อีกคนหนึ่งแย่ลงกว่าเดิม . . .”

ประสิทธิภาพขององค์กร สิ่งสำคัญพื้นฐานที่เราให้ความสนใจคือผลลัพธ์ที่องค์กรสร้างขึ้นและองค์กรถูกตัดสินบนพื้นฐานของผลลัพธ์ วิธีการเปรียบเทียบที่ง่ายที่สุดคือการเปรียบเทียบระหว่างผลลัพธ์กับผลลัพธ์

Milgrom and Roberts เสนอแนะว่า การทำสัญญา การปฏิบัติการ กระบวนการ การจัดองค์กร หรือ ระบบจะมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อไม่มีทางเลือกอื่นที่ทำให้เกิดผลที่ต้องการอย่างเป็นเอกฉันท์ การจะตัดสินว่าองค์กรใดองค์กรหนึ่งไม่มีประสิทธิภาพนั้นหมายความว่าต้องมีองค์กรอื่นที่สามารถทำได้ดีกว่าในทุกสถานการณ์

แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับประสิทธิภาพ Milgrom and Roberts กล่าวว่า “. . .ถ้าผู้คนสามารถต่อรองร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถนำการตัดสินใจไปปฏิบัติและบังคับให้เกิดผลได้ ผลลัพธ์ของกิจกรรมทางเศรษฐกิจนั้นจะมีแนวโน้มที่มีประสิทธิภาพ . . .”

การวิเคราะห์องค์กรส่วนใหญ่จะอยู่บนพื้นฐานของหลักการประสิทธิภาพ โดยจะต้องเข้าใจว่าการจัดการหรือการดำเนินการต่างๆ ที่เกิดขึ้นเป็นทางเลือกที่มีประสิทธิภาพแล้ว และการเปลี่ยนแปลงในการจัดการองค์กร เป็นความพยายามที่จะเพิ่มประสิทธิภาพเพื่อสนองต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม

จากแนวคิดในข้อ 2.1 และ 2.2 จะนำไปใช้ในการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงสัมพันธ์กับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของความพอประมาณ

2.3 เหตุผลในทฤษฎีเศรษฐศาสตร์กระแสหลักระดับจุลภาค

เนื่องจาก เศรษฐศาสตร์ คือ วิชาที่ว่าด้วยการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดเพื่อตอบสนองความต้องการที่มีอยู่อย่างหลากหลายและไม่จำกัด การจัดสรรดังกล่าวอาจก่อให้เกิดความขัดแย้งทั้งในตัวเองและต่อบุคคลรอบๆ ตัวในสังคม หลักพื้นฐานที่สำคัญข้อหนึ่งของเศรษฐศาสตร์คือการตัดสินใจของปัจเจกชนเพื่อให้ได้รับอรรถประโยชน์และผลตอบแทนที่ดีที่สุด โดยบุคคลนั้นจะถูกรวมว่าเป็นผู้มีเหตุผลในการตัดสินใจเลือก ไม่ว่าจะคำนึงถึงปัจจัยและผลที่เกิดจากภายนอก (externality) จากการตัดสินใจนั้นๆ หรือไม่ก็ตาม ความมีเหตุผลในทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์แต่ละระดับมีความแตกต่างกัน คือมีทั้งระดับเศรษฐศาสตร์มหภาคและระดับเศรษฐศาสตร์จุลภาค ในการศึกษานี้จะศึกษาเฉพาะระดับเศรษฐศาสตร์จุลภาค พอสังเขปได้ดังนี้

ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาคที่ยึดหลัก rationality เป็นแกนกลางในการวิเคราะห์จะนิยามความมีเหตุผลในความหมายที่แคบกว่า โดยเน้นการตัดสินใจและการกระทำโดยปัจเจกบุคคลซึ่งอยู่ในกรอบของความชอบ (preference) ความต่อเนื่อง (transitivity) และการเลือกสรร (selectivity) ในระดับต่างๆ กัน ความคิดในเชิงดังกล่าวมีขอบเขตที่แน่นอน และนำไปสู่ผลลัพธ์ที่คาดคะเนได้โดยขึ้นอยู่กับปัจจัยเริ่มต้นที่กำหนดไว้ (Kirman and Salmon, 1995) ในระดับจุลภาคนี้ยังมีแนวคิดเกี่ยวกับเหตุผลที่สำคัญอีกสามแนวคิด คือ

1. เหตุผลทางเศรษฐกิจ ข้อสมมติในทางเศรษฐศาสตร์กล่าวว่า มนุษย์จะดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างมีเหตุผลทางเศรษฐกิจ (economic rationality) การตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาทางเศรษฐกิจของมนุษย์ทุกคนไม่ว่าจะมีอาชีพใดหรืออยู่ในฐานะใดจะเป็นไปในทางที่ทำให้ตนได้รับประโยชน์มากที่สุด เช่น ผู้บริโภคจะตัดสินใจเลือกซื้อสินค้า โดยที่เขาจะต้องได้รับความพอใจสูงสุดและเสียเงินน้อยที่สุด ส่วนผู้ผลิตก็จะผลิตสินค้าโดยเสียต้นทุนต่ำที่สุด และขายสินค้าในราคาและปริมาณที่เขาจะได้รับกำไรสูงสุด เป็นต้น (วัลย์ภรณ์ อัครตะนันท์, 2547: 22)

2. ความบกพร่องในเรื่องเหตุผล (bounded rationality) มุ่งอธิบายพฤติกรรมของมนุษย์ที่เป็นอยู่จริงในชีวิตประจำวันทั่วไป ซึ่งไม่สามารถเปรียบเทียบทางเลือกทุกทางเลือกที่ตนมีได้ เนื่องจากการได้มาซึ่งข้อมูลที่สมบูรณ์เพื่อประกอบการตัดสินใจนั้น เป็นไปไม่ได้หรือต้องอาศัยค่าใช้จ่ายสูงมากเกินความจำเป็น จึงเป็นขีดความสามารถอันจำกัดของมนุษย์เชิงเหตุผลในการอธิบาย การทำความเข้าใจ การแก้ปัญหา และการคาดหมายถึงสิ่งทั้งหลายทั้งปวงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต (Carlton and Perloff, 2005) ดังนั้นการให้เหตุผลจึงมีความแตกต่างในแต่ละบุคคล และอาจ

เลือกวิธีการตัดสินใจอย่างง่าย ๆ ตามแนวทางใดแนวทางหนึ่งซึ่งสังคมได้ปฏิบัติกันมา และได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่า นำไปสู่ผลลัพธ์ที่อยู่ในระดับที่น่าพอใจแก่ผู้ปฏิบัติ

3. พฤติกรรมที่มีเหตุผล (rational behavior) Mas-colell. (1995) ได้ให้คำจำกัดความพื้นฐานของ rational behaviour ในทางเศรษฐศาสตร์ไว้ว่า โดยทั่วไปแล้วจะถือว่าพฤติกรรมของบุคคลจะมีเหตุผลก็ต่อเมื่อความพอใจมีคุณสมบัติในเรื่อง completeness และ transitivity กล่าวคือ บุคคลรู้ว่าตนพอใจสิ่งหนึ่งมากกว่า น้อยกว่า หรือเท่ากับอีกสิ่งหนึ่ง (completeness) และหากพอใจ a มากกว่า b และพอใจ b มากกว่า c ก็จะมีพอใจ a มากกว่า c ด้วย (transitivity)

จากแนวคิดในข้อ 2.3 จะนำไปใช้ในการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงความสัมพันธ์กับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของความมีเหตุผล

2.4 การบริหารความเสี่ยง

การควบคุมความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น ได้มีการนำมาใช้อย่างแพร่หลายในการบริหารการลงทุน การบริหารการเงินของสถาบันการเงินในประเทศต่างๆ ทั้งในระดับบุคคลและองค์กร และมีการนำระบบการบริหารความเสี่ยงมาใช้ในระดับจุลภาคเพื่อช่วยในการบริหารธุรกิจอย่างเป็นระบบ หลักสำคัญของการบริหารความเสี่ยงนั้น ประกอบด้วย การระบุความเสี่ยง (risk identification) การวัดความเสี่ยง การกระจายความเสี่ยง (risk diversification) การลดความเสี่ยง (risk mitigation) การประกันความเสี่ยง (risk sharing) การเตรียมเงินไว้รองรับให้เพียงพอต่อความเสี่ยง รวมไปถึงการวางระบบต่างๆ เพื่อจัดการกับความเสี่ยง (McGuigan Kretlow and Moyer, 2006)

2.5 การตัดสินใจภายใต้สถานะที่มีความไม่แน่นอน

เป็นส่วนหนึ่งของทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาค ในแขนง Economic of Uncertainty เน้นถึงการเลือกตัดสินใจที่เหมาะสมในกรณีที่มีความไม่แน่นอนที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในอนาคต ยกตัวอย่างเช่น ในกรณีที่ผู้ตัดสินใจจะต้องเลือกว่าจะเรียนในสาขาอะไรดี เวลาที่เหมาะสมที่จะซื้อบ้านควรเป็นเมื่อไร จะไปเรียนต่อหรือไม่ จะใช้นโยบายไหนที่เหมาะสมที่สุดในภาวะเศรษฐกิจเช่นนี้ ซึ่งในแต่ละกรณี ผู้ที่ตัดสินใจไม่เพียงแต่จะต้องพิจารณาเปรียบเทียบข้อดีและข้อเสียที่จะเกิดขึ้นของแต่ละทางเลือกเท่านั้น แต่จะต้องพิจารณาเปรียบเทียบข้อดีและข้อเสียของแต่ละทางเลือกในสถานการณ์

ต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ (Render Stair and Hanna, 2006) แนวทางในการตัดสินใจมี 5 แนวทาง ดังต่อไปนี้

2.5.1 Maximax Criterion เป็นแนวทางการตัดสินใจที่อยู่ภายใต้พื้นฐานการมองโลกในแง่ดี โดยคาดว่าทุกทางเลือกจะให้ผลดี จึงเลือกผลตอบแทนสูงสุดในแต่ละทางเลือกแล้วมาพิจารณาอีกครั้งว่าในแต่ละทางเลือกนั้น ทางเลือกใดจะให้ผลตอบแทนสูงสุดที่เลือกทางเลือกนั้น

2.5.2 Maximin Criterion เป็นการตัดสินใจที่อยู่ภายใต้พื้นฐานการมองโลกในแง่ร้าย เชื่อว่าทุกทางเลือกจะให้ผลตอบแทนน้อย แต่จะเลือกผลตอบแทนที่มากที่สุดของผลตอบแทนที่น้อยที่สุดของแต่ละทางเลือกเพื่อตัดสินใจหรือเลือกผลตอบแทนที่ดีที่สุดของผลตอบแทนที่เลวที่สุด

2.5.3 Hurwicz Criterion เป็นแนวทางการตัดสินใจที่อยู่ภายใต้พื้นฐานระหว่างกลางของการมองโลกในแง่ดีและร้าย ผู้ที่จะตัดสินใจจะจัดอันดับผลตอบแทนในสายตาผู้ที่มีมองโลกในแง่ดีเรียกว่าจัดทำดัชนีการมองโลกในแง่ดี (index of optimism; α) โดยกำหนดค่า $0 < \alpha < 1$ ซึ่งถ้า $\alpha = 1$ แสดงว่าผู้ตัดสินใจนั้นมีทัศนคติที่มองโลกในแง่ดีมาก สำหรับสถานการณ์ในอนาคต และถ้า $\alpha = 0$ แสดงว่าผู้ตัดสินใจนั้นมีทัศนคติที่มองโลกในแง่ร้ายมาก สำหรับสถานการณ์ในอนาคตแนวทางการตัดสินใจนี้ใช้วิธีการถ่วงน้ำหนักเข้ามาพิจารณาด้วย โดยให้ผู้ตัดสินใจใช้ความรู้สึกส่วนตัวประกอบการตัดสินใจ สูตรการคำนวณคือ

$$\text{Weighted payoff} = \alpha (\text{maximum payoff ของทางเลือกนั้น}) + (1-\alpha) (\text{minimum payoff ของทางเลือกเดียวกัน})$$

ผู้ตัดสินใจจะเลือกผลตอบแทนถ่วงน้ำหนักที่มีค่ามากที่สุด (highest weighted payoff)

2.5.4 Equally Likely เป็นการตัดสินใจที่จะเลือกผลตอบแทนเฉลี่ยสูงสุดของทางเลือกที่อาจจะเป็นไปได้ ผู้ตัดสินใจจะไม่มีข้อมูลว่าจะเกิดสภาพการณ์ใดได้บ้างจึงสมมติว่ามีโอกาสความเป็นไปได้ที่จะเกิดสภาพการณ์นั้นได้เท่าๆ กัน วิธีการคือคำนวณค่าเฉลี่ยสูงสุดของทางเลือกที่อาจจะเป็นไปได้โดยบวกผลรวมของผลตอบแทนของแต่ละสภาพการณ์แล้วหารด้วยจำนวนสภาพการณ์ หลังจากนั้นเลือกทางเลือกที่ผลตอบแทนเฉลี่ยสูงสุด

2.5.5 Regret Criterion เป็นแนวทางการตัดสินใจที่อยู่บนพื้นฐานของการคำนวณต้นทุนค่าเสียโอกาสหรือความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้นจากการเลือกทางเลือกนั้นแทนที่จะเลือกทางเลือกอื่นที่ดีกว่า โดยคำนวณจากผลต่างของทางเลือกที่ดีที่สุด ในสภาพการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น หรือวิธีนี้ผู้ตัดสินใจจะเลือกผลต่างของผลตอบแทนที่มีค่าน้อยที่สุดหรือต้นทุนค่าเสียโอกาสน้อยที่สุด

2.6 การตัดสินใจภายใต้ความเสี่ยง

สภาพการณ์ตัดสินใจกรณีนี้ถือว่าผู้ที่จะทำการตัดสินใจเข้าใจในสภาพการณ์ต่างๆ ได้ดี และสามารถที่จะกำหนดค่าความเป็นไปได้ (probabilities) ของแต่ละสภาพการณ์ได้เป็นอย่างดีซึ่งค่าความเป็นไปได้ที่จะถูกกำหนดขึ้นมานั้นจะขึ้นอยู่กับความรู้สึก ประสบการณ์ของแต่ละคนและวิเคราะห์โดยอาศัยพื้นฐานจากข้อมูลที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจภายใต้สภาพการณ์ความเสี่ยงนั้นจะมีอยู่ 3 เกณฑ์ (Render Stair and Hanna, 2006) ดังต่อไปนี้

2.6.1 The Expected Value Criterion ผู้ที่จะทำการตัดสินใจจะคำนวณค่าผลตอบแทนที่คาดว่าจะได้รับในรูปตัวเงิน สำหรับทุกทางเลือกโดยการรวมผลตอบแทนของทางเลือกที่อาจเป็นไปได้นั้นๆ ซึ่งค่าผลตอบแทนนั้นถ่วงน้ำหนักด้วยค่าความเป็นไปได้อันจะเกิดสภาพการณ์นั้นๆ ถ้าเขียนเป็นสูตรการคำนวณจะได้ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{Expected Monetary Value ของทางเลือกที่ } i & \\ &= [(\text{payoff สภาพการณ์ที่ } 1) \times (\text{probability ของสภาพการณ์ที่ } 1)] + \\ & \quad [(\text{payoff สภาพการณ์ที่ } 2) \times (\text{probability ของสภาพการณ์ที่ } 2)] + \\ & \quad \dots + [(\text{payoff สภาพการณ์ที่ } n) \times (\text{probability ของสภาพการณ์ที่ } n)] \end{aligned}$$

2.6.2 The Criterion of Rationality เป็นกรณีที่ขาดข้อมูลที่เพียงพอจึงสมมติทุกสภาพการณ์มีการคำนวณค่าความเป็นไปได้ (probabilities) เท่ากันทุกสภาพการณ์

2.6.3 The Maximum Likelihood Criterion วิธีนี้เหมาะสมกับสภาพการณ์ที่มีค่าความเป็นไปได้อันสูงกว่าสภาพการณ์อื่นๆ อย่างเห็นได้ชัดและมีมูลค่าภายใต้เงื่อนไขไม่ค่อยแตกต่างกันมาก แต่ไม่เหมาะสมกับกรณีที่มีสภาพการณ์มากและแต่ละสภาพการณ์มีค่าความเป็นไปได้อันใกล้เคียงกันมีขั้นตอนดังนี้

1. คัดเลือกสภาพการณ์ที่มีค่าความเป็นไปได้สูงสุด
2. สมมติว่าสภาพการณ์นั้นจะเกิด
3. เลือกทางเลือกที่มีผลตอบแทนสูงที่สุด

แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์เพื่อการจัดการในหัวข้อ 2.4, 2.5 และ 2.6 จะนำไปใช้ในการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงสัมพันธ์กับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว

2.7 คุณธรรม จริยธรรมในแนวคิดของเศรษฐศาสตร์

แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์นั้นมีรากฐานมาจากปรัชญา ดังนั้นจึงมีการกล่าวถึงคุณธรรม จริยธรรมแฝงไว้ในงานเขียนของนักเศรษฐศาสตร์ในยุคแรกๆ ซึ่งจะกล่าวถึงต่อไปนี้คือ

2.7.1 หลักอันีกร่วม เศรษฐศาสตร์ของ Smith (1976) จะมีปรัชญาศีลธรรมอันหนึ่งที่ต้องมีควบคู่กับการแข่งขัน นั่นคือ สำนักีกร่วม (sympathy) ซึ่งหมายถึงความมีจิตใจที่เป็นธรรม ไม่เอาใจเอาเปรียบผู้อื่นอย่างฝืนบรรทัดฐานทางจริยธรรมของสังคมและมีความเห็นอกเห็นใจเพื่อนร่วมสังคม

2.7.2 การแข่งขันเสรี Gregory (2004) สรุปว่าการผลิตและการบริโภคจะมีการแข่งขันอย่างเสรี กล่าวคือจะมีจำนวนผู้ผลิตและผู้ซื้อรายย่อยๆ มากมาย โดยที่ผู้ซื้อและผู้ผลิตแต่ละรายจะไม่มีอำนาจเหนือตลาดและธุรกิจสามารถเข้าออกจากตลาดได้อย่างเสรี โดยไม่มีการกีดขวางใดๆ หรือผู้ผลิตรายใหม่ต้องการเข้ามาในตลาดก็สามารถทำได้โดยง่าย รวมถึงการเคลื่อนย้ายวัตถุดิบหรือปัจจัยการผลิตต่างๆ ก็สามารถทำได้สะดวก ซึ่งจะมีผลทำให้ผู้ผลิตแต่ละรายไม่สามารถตั้งราคาสินค้าไว้สูงเกินไป แต่จะพยายามค้นคว้าพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อลดต้นทุนการผลิต

จากหัวข้อ 2.7 ศีลธรรม จริยธรรมในเศรษฐศาสตร์ที่ได้กล่าวมาจะนำไปวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในประเด็นของคุณธรรม จริยธรรม ของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นเงื่อนไขพื้นฐานในการวิเคราะห์ทั้งสองแนวคิด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ได้มีการตรวจเอกสารงานวิจัยที่ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มด้วยกันดังนี้

1. งานวิจัยที่ใช้เครื่องมือการสัมภาษณ์เชิงลึกและการวิเคราะห์เอกสารศึกษาเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

พรเพ็ญ ทับเปลียน (2546) ศึกษาเรื่องเส้นทางเศรษฐกิจชุมชนในกระแสนิยม โดยมีวัตถุประสงค์คือ เพื่อศึกษาวิธีการฟื้นฟูระบบเศรษฐกิจชุมชน งานวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลหลัก ทั้งที่เป็นผู้นำ ช่างนา แรงงาน ทั้งผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี ปานกลาง และยากจน ทั้งผู้ที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกของโรงสีชุมชน เป็นต้น รวมทั้งข้อมูลอีกส่วนหนึ่งยังได้มาจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมอีกด้วย

ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการฟื้นฟูระบบเศรษฐกิจชุมชนเกิดจากการทำงานร่วมกันของกลไกที่สำคัญ คือการสร้างจิตสำนึกชุมชนซึ่งเป็นเงื่อนไขเบื้องต้นของการฟื้นฟูระบบเศรษฐกิจชุมชน รวมทั้งยังเกิดจากกลไกเชิงอุดมการณ์ที่ทำให้ชุมชนให้ความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนในลักษณะเดียวกัน เพราะอุดมการณ์ของการพัฒนาจะเป็นตัวกำหนดเป้าหมายและแนวทางของการพัฒนา ในขณะที่กลไกการจัดระเบียบบรรทัดฐานได้ทำให้แบบแผนของพฤติกรรมและความสัมพันธ์ในกระบวนการพัฒนา เป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกับอุดมการณ์และเป้าหมายของการพัฒนา รวมทั้งมีการควบคุม ตรวจสอบ เฝ้าระวัง และลงโทษผู้ที่ฝ่าฝืนบรรทัดฐานดังกล่าว นอกจากนี้ การพัฒนาซึ่งเป็นผลมาจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างชุมชน องค์กรทางเศรษฐกิจของชุมชน รัฐ และองค์กรพัฒนาเอกชน ซึ่งจะต้องมีกลไกในการจัดระเบียบความสัมพันธ์ในกระบวนการพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนขององค์กรดังกล่าวอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งกลไกการผลิตซ้ำที่จะทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งที่เป็นการผลิตซ้ำในเชิงอุดมการณ์และการผลิตซ้ำเชิงหน้าที่

สมคิด พรหมจ้อย (2546) ศึกษาเรื่อง เศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านอีสานใต้: ความอยู่รอดของชุมชนท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลง งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาประวัติและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของชุมชนหมู่บ้านอีสานใต้ในช่วงหลังสงครามโลก ครั้งที่สอง (พ.ศ. 2488-2544) (2) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนหมู่บ้านอีสานใต้

และ (3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนหมู่บ้านอีสานใต้ วิธีการศึกษาใช้วิธีการเชิงพรรณนา โดยการศึกษาครัวเรือนตัวอย่าง จำนวน 235 ครัวเรือน ที่กระจายในพื้นที่อีสานใต้ รวมทั้งศึกษาเอกสาร การเข้าไปสังเกตและสัมภาษณ์แบบเจาะลึกบุคคลที่เป็นผู้รู้ ผู้มีประสบการณ์ ผู้นำชุมชน ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการในจังหวัด อุบลราชธานี ศรีสะเกษ สุรินทร์ บุรีรัมย์ และ นครราชสีมา

ผลการศึกษาพบว่า สาเหตุสำคัญที่ทำให้การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของชุมชนหมู่บ้านอีสานใต้จากการผลิตเพื่อการยังชีพ เป็นการผลิตเพื่อการค้า แยกการพิจารณาได้เป็น 2 ช่วงคือสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจก่อนการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้แก่ อำนาจรัฐ การศึกษาและการศาสนา การคมนาคมทั้งการรถไฟและถนน และสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจช่วงของการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ถึงปัจจุบัน ได้แก่ การเพิ่มขึ้นของประชากร การกำหนดกรอบพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และการรุดอย่างขนานใหญ่ของระบบทุนนิยม ปัจจัยที่มีผลต่อการคงอยู่ของเศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านอีสานใต้ มีหลายประการ ที่สำคัญได้แก่ วัฒนธรรมและความเชื่อ ความสามารถในการจัดการทรัพยากรภายในชุมชน ผู้นำองค์กรระดับชุมชน ความเข้มแข็งขององค์กรทางเศรษฐกิจและสังคมภายในชุมชน พฤติกรรมการผลิตและบริโภคของชุมชน การสะสมทุนและแหล่งทุนเพื่อการผลิต การใช้อำนาจรัฐ และผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงต่างๆ จากภายนอกชุมชน แนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนหมู่บ้านอีสานใต้ มีหลายประการที่สำคัญ คือ การสร้างระบบเศรษฐกิจโดยยึดฐานทางวัฒนธรรม และใช้กระบวนการทางประชาสังคมร่วมกันจัดการทรัพยากรชุมชนให้เกิดประสิทธิภาพ มีผู้นำชุมชนที่เป็นที่ยอมรับ เข้มแข็งและสามารถแสวงหาความร่วมมือจากส่วนต่างๆ ได้ดี มีองค์กรทางเศรษฐกิจและสังคมในระดับชุมชนเข้มแข็ง มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการผลิตและบริโภคไปในทิศทางที่เน้นการพึ่งตนเองเป็นหลัก มีการสะสมทุนและใช้ทุนเพื่อการผลิตของตนเองเป็นหลัก ในด้านภาครัฐจะต้องลดบทบาทชี้นำลงเป็นเพียงผู้แนะนำและส่งเสริม โดยชุมชนเองต้องพยายามสร้างภูมิคุ้มกันให้ตนเองจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี และอื่นๆ อันเกิดขึ้นจากภายนอกชุมชน ชุมชนเองจำเป็นต้องเร่งฟื้นฟูฐานทางทรัพยากรทางธรรมชาติให้กลับคืนมาเพื่อให้เป็นทุนทางธรรมชาติและในส่วนของภาครัฐเอง อาจออกกฎหมายเพื่อส่งเสริมการค้าเนินเศรษฐกิจพอเพียงอันจะเป็นแนวทางสำคัญในการนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

อนัญญา บวรสุนทรชัย (2547) ศึกษาเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบการใช้แนวทางการบริหารแบบเศรษฐกิจพอเพียงและแบบเศรษฐกิจที่เน้นทุนของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม วัตถุประสงค์ในการศึกษาคือ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบลักษณะและรูปแบบการบริหารของธุรกิจขนาด

กลางและขนาดย่อม ต่อการใช้แนวทางการบริหารจัดการที่ใช้แนวทางเศรษฐกิจพอเพียงและแนวทางเศรษฐกิจที่เน้นทุน วิธีการศึกษาเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) บุคคลที่เป็นกุญแจสำคัญในการให้ข้อมูลมีจำนวน 7 คน ประกอบกับการรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ เอกสารต่างๆ ในการวิเคราะห์จะใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

ผลการศึกษาที่สำคัญพบว่า ในการกำหนดนโยบายการลงทุนและดำเนินงานที่สอดคล้องกับศักยภาพขององค์กรธุรกิจ การบริหารงานทั้ง 2 แนวทาง มีความแตกต่างกัน คือ แนวทางเศรษฐกิจพอเพียงไม่มีการเพิ่มทุนจากภายนอกโดยการกู้ยืม และมีขนาดการผลิตที่เหมาะสมสอดคล้องกับศักยภาพในการบริหารจัดการ ส่วนแนวทางเศรษฐกิจที่เน้นทุน มีการเพิ่มทุนเพื่อขยายธุรกิจ และมีการพึ่งพาเทคโนโลยีและทรัพยากรจากต่างประเทศจึงทำให้มีต้นทุนสูง ส่วนในด้านการเป็นองค์กรเรียนรู้เท่าทันโลกและธุรกิจ การบริหารงานทั้ง 2 แนวทางมีความแตกต่างกัน คือ แนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ผู้ประกอบการมีการเรียนรู้ด้วยตัวเอง ด้วยการศึกษา ค้นคว้าหาข้อมูลเกี่ยวกับธุรกิจ มีการถ่ายทอดประสบการณ์ธุรกิจให้แก่ นักเรียน นักศึกษา ลูกค้า และประชาชน ส่วนแนวทางเศรษฐกิจที่เน้นทุน ผู้ประกอบการมีการเรียนรู้จากการทำงาน ต่างประเทศและนำเทคโนโลยีกลับมาใช้ในการดำเนินธุรกิจ ไม่มีการถ่ายทอดประสบการณ์ธุรกิจให้แก่ประชาชนทั่วไป เพราะธุรกิจเน้นแสวงหาผลกำไรมากกว่าการช่วยเหลือสังคม

การบริหารงานทั้ง 2 แนวทางมีความแตกต่างกัน คือ แนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ผู้ประกอบการมีการบริหารงาน ใช้ทรัพยากรที่เหมาะสม ได้แก่ การจ้างงาน โดยใช้คนในท้องถิ่น การใช้เงินทุนจำนวนไม่มาก เทคโนโลยีเหมาะสมกับกำลังการผลิต มีการบริหารจัดการตามกำลังความสามารถ และมีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการสร้างเครือข่ายเพื่อเป็นขบวนการในการขับเคลื่อนธุรกิจ ส่วนแนวทางเศรษฐกิจที่เน้นทุน ผู้ประกอบการมีการบริหารงาน ทรัพยากร ได้แก่ เน้นคนที่มีความรู้ทางเทคโนโลยี ใช้เงินทุนจำนวนมาก พึ่งพาเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อการบริหารงาน การบริหารจัดการไม่สามารถควบคุมปัจจัยความเสี่ยงได้เป็นส่วนใหญ่ และสุดท้ายคือการใช้แนวทางสายกลาง การบริหารงานของทั้ง 2 แนวทาง มีความแตกต่างกัน คือ แนวทางเศรษฐกิจพอเพียงมีความพอประมาณอย่างมีเหตุผลในการบริหารงาน โดยยึดหลักธรรมาภิบาล เน้นการบริหารความเสี่ยงต่ำ ธุรกิจมีการเติบโตอย่างมั่นคงนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ส่วนแนวทางเศรษฐกิจที่เน้นทุน ให้ความสำคัญเรื่องความสอดคล้องกับศักยภาพขององค์กรด้านทุนอยู่บ้างแต่ไม่ได้เน้นเรื่องการมีภูมิคุ้มกัน โดยเน้นการบริหารแบบพึ่งพาเทคโนโลยีและวัตถุดิบจากต่างประเทศ อันอาจทำให้การบริหารงานมีความเสี่ยงสูง

ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ ฐิติพร ศิริพันธ์ พันธเสน และ สุวัจนรา เปี่ยมญาติ (2549) ศึกษาเรื่องการสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง วัตถุประสงค์ในการศึกษาคือ (1) เพื่อสำรวจสถานะองค์ความรู้ของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (2) เพื่อศึกษาองค์ความรู้ด้านการประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงในระดับ รัฐ ครอบครัวยุทธ ชุมชน ภาคธุรกิจ (โดยเฉพาะในระดับชุมชน) ของสังคมไทย และ (3) เพื่อสนับสนุนแผนงานพัฒนาวิชาการและการจัดการความรู้ (ส่งเสริมการวิจัย) ของคณะกรรมการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการวิจัยงานวิจัย หรือการวิจัยเอกสาร

ผลการศึกษาแบ่งออกเป็นสองส่วน โดยส่วนแรกคือสถานะองค์ความรู้ของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การสังเคราะห์เนื้อหาภายใต้กรอบทฤษฎีการบูรณาการศาสตร์ พบข้อสังเกตทางทฤษฎีหลายประการคือ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเกิดขึ้นท่ามกลางกระแสแนวคิดการพัฒนาทางสังคมทางเลือกหลายกลุ่มในสังคมไทย อันเป็นเสมือนความพยายามด้านกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมกระแสหลัก ที่เริ่มส่งผลกระทบต่อความมั่นคงในระบบชีวิตมนุษย์และระบบนิเวศ อาทิ แนวคิดวัฒนธรรมชุมชนเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน พุทธเกษตร เกษตรผสมผสาน ตลอดจนการเกิดขึ้นของชุมชนใหม่ในเชิงอุดมการณ์ศาสนาเพื่อแสวงหาทางรอดจากการรุกอย่างรวดเร็วของระบบเศรษฐกิจทุนนิยม ความคล้ายคลึงกันในแก่นของกลุ่มแนวคิดทางเลือกในการพัฒนา จึงนำไปสู่การกล่าวถึงเศรษฐกิจพอเพียงในฐานะวัฒนธรรมทวนกระแส ประการที่สองคือ ความรู้ที่ปรากฏในงานวิจัยที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงครอบคลุมมิติต่างๆ ในการดำรงอยู่ของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นความรู้ทางเทคนิคหรือเรื่องศีลธรรม ความรู้ระดับอภิปรัชญาหรือความรู้เชิงจิตวิญญาณและจริยศาสตร์ของวัฒนธรรมชุมชนหมู่บ้านไทยดำรงอยู่ด้วยการสนับสนุนจากโลกทัศน์องค์รวมอันเป็นผลพวงของการตระหนักถึงความเชื่อมโยงระหว่างความรู้หลายประเภท เพื่อการรักษาดุลยภาพระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสิ่งแวดล้อมเชิงกายภาพ และมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ ตลอดจนความรู้ที่นำพามนุษย์สู่ความมีอิสรภาพ ความรู้ที่เป็นองค์รวมเหล่านี้หลอมรวมวิธีการผลิต อุดมการณ์และสัมพันธภาพการผลิตเข้ากับระบบความสัมพันธ์ทางสังคมของมนุษย์กับสิ่งที่อยู่ล้อมรอบมนุษย์ในทุกมิติ จนเป็นเนื้อเดียวกันและอาจเรียกได้ว่าเป็นศาสตร์แบบบูรณาการ

การศึกษาวิจัยที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านไทย ยืนยันว่าความรู้ของชุมชนไทยในภาคชนบทและ/หรือ ภาคการเกษตร เรื่องความพอเพียงหรือเศรษฐกิจพอเพียงดำรงอยู่แล้วในวิถีชีวิตชุมชนด้วยอุดมการณ์การผลิตที่มีเอกลักษณ์แตกต่างจากอุดมการณ์การผลิตของระบบทุนนิยมโดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนที่สองคือ สถานะองค์ความรู้ของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในมิติการประยุกต์ พบว่า การมุ่งแสวงหาและพัฒนาองค์ความรู้เรื่องเทคโนโลยีในการผลิตและ

การเกษตร อาทิการปรับแก้สภาพทางกายภาพของพื้นดิน โดยการปรับเปลี่ยนสภาพเดิมที่มีปัญหา อาทิ ดินเค็ม ดินดาด ดินเปรี้ยว หรือดินที่มีน้ำขัง มีสภาพเป็นกรดให้เป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ที่เหมาะสมกับการเพาะปลูก มีการสร้างองค์ความรู้ ด้านการพัฒนาและใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม เน้นการประหยัดแต่ถูกหลักวิชาการ องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการตัดสินใจและการบวนการให้เหตุผลต่อวิธีการผลิต การริเริ่มการผลิตที่หลากหลายเพื่อลดความเสี่ยง โดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการรับรู้และบริโภคนวัตกรรมซึ่งจัดได้ว่าเกี่ยวข้องกับสาขาจิตวิทยาการรู้คิด นอกจากนี้ พบว่าในสาขาพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มีการศึกษาในประเด็น การกระจายความเสี่ยง หรือ การบริหารความเสี่ยงต่ำ ซึ่งใช้กรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเช่นกัน ในเชิงหลักการ ถึงแม้ว่าเศรษฐกิจพอเพียงสามารถประยุกต์ได้ในทุกภาคการผลิต แต่พบว่ายังไม่มีงานวิจัยที่สำรวจการประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงในอุตสาหกรรมขนาดใหญ่

จากการตรวจเอกสารกลุ่มที่หนึ่งนี้ นับว่าเป็นประโยชน์และเป็นตัวอย่างสำคัญในการใช้เครื่องมือการสัมภาษณ์เชิงลึกและการวิเคราะห์เอกสารกับงานวิจัยที่เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็นเครื่องมือเดียวกับงานวิจัยของผู้ศึกษา และเป็นประโยชน์ต่องานของผู้ศึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการตั้งคำถามสัมภาษณ์เชิงลึกนักเศรษฐศาสตร์ และคำถามสัมภาษณ์ผู้บริหารองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ

2. งานวิจัยที่ศึกษาการประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคธุรกิจหรือองค์การธุรกิจ

นิพนธ์ พัวพงศกร (2542) ศึกษาการพัฒนาอุตสาหกรรมไทยกับแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงจุดประสงค์ของการวิจัยคือ การพัฒนาอุตสาหกรรมของไทยภายใต้กรอบเศรษฐกิจพอเพียง โดยเน้นการศึกษาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดเล็ก และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง โดยใช้วิธีการเชิงคุณภาพและวิเคราะห์ข้อมูล โครงสร้างอุตสาหกรรมของไทยในอดีตในช่วง ๕๐ ปีที่ผ่านมา

ผลการศึกษาพบว่า อุตสาหกรรมขนาดใหญ่มีการจ้างงานสูงและมีมูลค่าต่อหัวสูงสุด ในขณะที่อุตสาหกรรมขนาดเล็กมีค่าดำเนินการสูง และผลผลิตต่อหัวต่ำ การที่มีผลผลิตต่อหัวที่ต่ำนี้อาจมาจากการขาดแคลนแรงงานและอัตราค่าจ้างที่สูงขึ้น ทำให้ธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็กไม่สามารถจ้างแรงงานที่มีฝีมือดีได้ และการขาดองค์ความรู้ที่จะยกระดับการผลิต การพัฒนาของอุตสาหกรรม สิ่งที่เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจพอเพียงคือ การสร้างภูมิคุ้มกันความเสี่ยง ทั้งนี้เพราะความชะล่าใจว่าเศรษฐกิจจะมีแต่ขาขึ้น ทำให้ไม่รอบคอบและขาดความระมัดระวังเท่าที่ควรในการประยุกต์เครื่องมือบริหารความเสี่ยงอย่างมีระบบ และประสิทธิภาพการเสริมสร้างความเข้มแข็ง

ของสถาบันและภูมิคุ้มกัน สามารถทำได้โดย การปฏิรูประบบการเงินและสถาบันการเงิน รวมถึง มาตรการปฏิรูปและกำกับสถาบันการเงิน เร่งรัดให้มีการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขัน และนโยบาย เพิ่มสมรรถการแข่งขันของอุตสาหกรรม ปฏิรูประบบส่งเสริมการลงทุน เร่งให้เกิดบรรยากาศ การลงทุน เร่งพัฒนาทรัพยากรเมือง การสร้าง social safety net ที่เชื่อมโยงถึงแง่มุม ด้านสุขภาพและ ความยากจนเนื่องจากความหลากหลายของธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก การประยุกต์แนวคิด เรื่องทฤษฎีความพอเพียงควรมีความยืดหยุ่นพอสมควร เพื่อให้เหมาะสมกับสถานะและสิ่งแวดล้อม ที่แตกต่างของแต่ละท้องถิ่น และประเภทของอุตสาหกรรม

อภิชาติ พันธเสน สรวิชัย เปรมชื่น และ พิเชษฐ์ เกียรติเดชปัญญา (2546) ศึกษาเรื่องการ ประยุกต์พระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม วัตถุประสงค์เพื่อ แสดงให้เห็นว่าพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ได้ทรง พระราชทานสามารถนำไปสู่การปฏิบัติในธุรกิจและอุตสาหกรรมได้ ภายหลังจากที่แนวคิด เศรษฐกิจพอเพียงได้รับการนำไปปฏิบัติอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมในเกษตรทฤษฎีใหม่ โดยใช้วิธีการวิจัย ทั้งเชิงสำรวจและเชิงพรรณนา จากตัวอย่างอุตสาหกรรมประเภทต่างๆ 6 ประเภท 296 ตัวอย่างดังนี้ (1) อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม 41 ตัวอย่าง (2) อุตสาหกรรมสิ่งทอ 64 ตัวอย่าง (3) อุตสาหกรรมไม้แปรรูป กระจกและสิ่งพิมพ์ 54 ตัวอย่าง (4) อุตสาหกรรมยางและผลิตภัณฑ์ พลาสติก 42 ตัวอย่าง (5) อุตสาหกรรมโลหะและอโลหะ 51 ตัวอย่าง และ(6) อุตสาหกรรม เครื่องจักรและอุปกรณ์ขนส่ง 44 ตัวอย่าง

ผลการวิจัยมีข้อค้นพบที่สำคัญคือ ประการที่หนึ่ง การเปรียบเทียบอุตสาหกรรมที่ มีอยู่ในปัจจุบันของไทยกับของประเทศที่ก้าวหน้ากว่าเป็นวิธีการที่ไม่ถูกต้อง โดยตั้งสมมติฐาน ล่วงหน้าว่าอุตสาหกรรมเหล่านี้ไม่สามารถแก้ปัญหาด้วยตนเองได้ และการแก้ปัญหาโดยการดำเนิน รอยตามประเทศอุตสาหกรรมก้าวหน้าแม้จะไม่ใช่วิธีการที่ผิดพลาดแต่อาจเป็นวิธีการที่ไม่มี ประสิทธิภาพสูงสุด กล่าวคือไม่เป็นการแก้ที่ตรงประเด็นปัญหาและไม่ใช่วิธีการที่ใช้ทรัพยากรน้อย ที่สุด เนื่องจากที่ผ่านมามีอุตสาหกรรมที่ประสบปัญหาไม่สามารถชำระหนี้ที่กู้ยืมมาได้นั้น มีต้นเหตุ มาจากการนำเงินทุนที่ได้มาจากการกู้ระยะสั้นมาใช้ผิดประเภทเช่น การลงทุนซื้อที่ดิน อสังหาริมทรัพย์ เมื่อธุรกิจเหล่านั้นประสบปัญหาทางเศรษฐกิจจึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะประสบ ปัญหาการขาดสภาพคล่องตามมาด้วย หากพิจารณาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแล้วจะพบว่า ปัญหาที่ประสบคือ ปัญหาการจัดการที่มีความเสี่ยงสูงขัดแย้งกับหลักการเศรษฐกิจพอเพียง

ประการที่สอง อุตสาหกรรมที่ผ่านพ้นวิกฤติเศรษฐกิจมาได้จะมีจุดเน้นร่วมกันคือ การใช้ เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีราคาไม่แพงแต่ถูกหลักวิชาการ ใช้ทรัพยากรทุกชนิดอย่างประหยัดและมี

ประสิทธิภาพสูงสุด มีขนาดการผลิตที่เหมาะสมสอดคล้องกับความสามารถในการบริหารจัดการ และเน้นการบริหารความเสี่ยงต่ำ โดยเฉพาะการไม่ก่อกวนเงินเกินความสามารถในการบริหาร จนกลายเป็นหนี้ที่ไม่สามารถชำระคืนได้

ประการที่สาม การบริหารบนความเสี่ยงต่ำจะเป็นหลักการที่สำคัญดังนั้นการแก้ปัญหาโดยการสนับสนุนเงินทุนจึงเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ เนื่องจากอุตสาหกรรมที่ใช้เงินลงทุนส่วนตัวเป็นสัดส่วนที่สูงกว่าเงินลงทุนจากการกู้ยืมนั้นสามารถรอดพ้นจากภาวะวิกฤติได้โดยไม่มี ความจำเป็นต้องอาศัยสินเชื่อจากภายนอกแม้ในช่วงของวิกฤติแต่อย่างไร ประการที่สี่ อุตสาหกรรมที่ มุ่งเน้นตลาดภายในประเทศเป็นหลัก ควรมีลักษณะของการใช้เทคโนโลยีที่มีราคาไม่แพง แต่ถูก หลักวิชาการ พร้อมทั้งการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด ควรมุ่งเน้นความซื่อสัตย์ สุจริตในการประกอบการ ไม่โลภและไม่เน้นระยะสั้นเป็นหลัก รวมถึงการไม่เอารัดเอาเปรียบ แรงงานลูกจ้าง และผู้จำหน่ายวัตถุดิบ เพราะจะเป็นการสร้างชื่อเสียงให้กับธุรกิจด้วย ประการที่ห้า อุตสาหกรรมจะประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในช่วงภาวะวิกฤติ (เศรษฐกิจหดตัว) ได้ ดีกว่าในช่วงเศรษฐกิจขยายตัว ประการที่หก อุตสาหกรรมสิ่งทอ ซึ่งมุ่งเน้นตลาดส่งออกมากที่สุด ในภาวะปรกติเป็นอุตสาหกรรมที่มีการประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงน้อยที่สุด เพราะเป็น อุตสาหกรรมที่จำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีราคาแพงเพื่อลดต้นทุนในการผลิตให้มีการได้เปรียบเชิง การแข่งขันได้

จากการตรวจเอกสารสำหรับกลุ่มที่สองนี้ ทำให้ทราบว่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถประยุกต์ในอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมซึ่งเป็นลักษณะหนึ่งขององค์การธุรกิจ ได้อย่างเป็นรูปธรรม และเป็นตัวอย่างการศึกษาด้านการประยุกต์กับองค์การธุรกิจประเภท รัฐวิสาหกิจให้กับการศึกษาในครั้งนี้ โดยเอกสารที่ตรวจนี้จะใช้เป็นแนวทางในการกำหนดเกณฑ์ การให้คะแนนการประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและจะนำไปประยุกต์ประกอบการ คำนวณค่าดัชนีวัดระดับการประยุกต์ รวมทั้งใช้เป็นแบบอย่างในการจัดทำคำถามสัมภาษณ์ผู้บริหาร องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพเพื่อสอบถามเกี่ยวกับสถานการณ์การนำปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงไปประยุกต์ในปัจจุบัน

บทที่ 3

วิธีการศึกษา

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลักกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการประยุกต์ในองค์การธุรกิจประเภทรัฐวิสาหกิจ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative method) ซึ่งมีรายละเอียดการเก็บรวบรวมข้อมูล การสุ่มตัวอย่าง และการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาในงานวิจัยนี้ ได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบ่งตามประเภทของข้อมูลดังต่อไปนี้

ข้อมูลปฐมภูมิ

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) สำหรับตัวอย่างที่ต้องการคือนักเศรษฐศาสตร์ซึ่งอยู่ในคณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มีความเชี่ยวชาญและเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นพิเศษ โดยใช้แนวคำถามสัมภาษณ์ซึ่งมีรายละเอียดปรากฏอยู่ในภาคผนวก ก. เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ (interviewing) ซึ่งผู้ให้ข้อมูลคือ ผู้บริหารในองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ ด้วยแบบสัมภาษณ์ที่มีรายละเอียดปรากฏอยู่ในภาคผนวก ก.

ข้อมูลทุติยภูมิ

ข้อมูลทุติยภูมิมาจากการตรวจเอกสารวิชาการที่นำเสนอทฤษฎีและแนวคิด รวมทั้งบทความจากวารสารและสิ่งตีพิมพ์ต่างๆ ด้วยการสืบค้นข้อมูลชื่อเรื่องที่มีคำสำคัญ เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อรวบรวมและประมวลแนวคิดจากนักเศรษฐศาสตร์ที่มีความรอบรู้เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นอย่างดี และได้แสดงความคิดเห็นไว้ในหนังสือต่างๆ ซึ่งข้อมูลทุติยภูมินี้จะนำไปใช้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางทฤษฎีในส่วนการวิเคราะห์เอกสาร และมีการนำข้อมูลจาก

รายงานประจำปีขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ มาวิเคราะห์ประกอบการศึกษาการประยุกต์
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

การกำหนดกลุ่มบุคคลที่ให้สัมภาษณ์เชิงลึก

การสัมภาษณ์เชิงลึก ในการศึกษาครั้งนี้ บุคคลที่เป็นกุญแจสำคัญในการให้ข้อมูล ซึ่งเป็น
การสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (purposive or judgment sampling) มีดังนี้

1. นักเศรษฐศาสตร์ที่มีแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์กระแสหลักและมีความเข้าใจในปรัชญา
ของเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 2 ท่าน
2. นักเศรษฐศาสตร์ที่มีแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์กระแสรองและมีความเข้าใจในปรัชญา
ของเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 2 ท่าน
3. นักเศรษฐศาสตร์ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน
2 ท่าน

ทั้ง 6 ท่านกำหนดมาจากคณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง และเป็นนัก
เศรษฐศาสตร์ได้รับการยอมรับในหมู่นักเศรษฐศาสตร์ ซึ่งผู้ศึกษาเลือกมาเป็นผู้ให้คำตอบ โดย
ตัวอย่างที่เลือกมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อแรกของการศึกษา

การกำหนดกลุ่มบุคคลที่ให้สัมภาษณ์ด้วยแบบสัมภาษณ์

การกำหนดตัวอย่างเป็นการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง โดยเลือกผู้ที่สามารถให้ข้อมูลการ
ประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ แยกตามการแบ่งงานใน
การบริหาร และผู้ศึกษาเลือกตัวอย่างโดยการอ้างอิงจากการศึกษาโครงสร้างการบริหารองค์กร
ประกอบกับการพิจารณาหน้าที่ที่รับผิดชอบดังที่ปรากฏในบทที่ 4 ซึ่งผู้บริหารงานแต่ละบุคคลจะ
ถูกถามคำถามแตกต่างกันประกอบด้วยบุคคลดังต่อไปนี้คือ ผู้อำนวยการซึ่งเป็นผู้บริหารสูงสุด ฝ่าย
บริหาร ฝ่ายสำนักนโยบายและแผน ฝ่ายการเดินรถขององค์การ ฝ่ายการเดินรถเอกชนร่วมบริการ
ฝ่ายบัญชีและการเงิน และฝ่ายตรวจสอบ ซึ่งแต่ละท่านเป็นผู้บริหารที่ได้เฉพาะเจาะจงรายชื่อว่า
เป็นบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่เป้าประสงค์ในการเลือกคือ ต้องสอดคล้องกับหน้าที่และฝ่ายงานที่

ต้องการศึกษาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เช่น ฝ่ายตรวจสอบจะดูแลเรื่องความเสี่ยง ซึ่งผู้ศึกษาต้องการจะศึกษาถึงสถานการณ์ความเสี่ยงขององค์กรในปัจจุบัน เป็นต้น

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

คำถามสัมภาษณ์เชิงลึก

การสัมภาษณ์เชิงลึกมีแนวคำถามที่ผู้ศึกษาได้สร้างขึ้น โดยใช้แนวคิด ทฤษฎี และ ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นหลัก โดย แต่ละคำถามจะมีรายละเอียดทางแนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลักที่มาจากการตรวจเอกสารก่อนการวิจัย และสรุปเป็นคำถามในการสัมภาษณ์ สำหรับแนวคำถามในการสัมภาษณ์จะแบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดทั้งสองในภาพรวม ส่วนที่ 3 เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ โดยแยกวิเคราะห์แต่ละแนวคิดตามที่ได้กล่าวไว้แล้วในแนวคิดและทฤษฎี ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะในการประยุกต์แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแก่องค์กรขนส่งมวลชนกรุงเทพ

แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ใช้ในการศึกษาการประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในองค์กรขนส่งมวลชนกรุงเทพ การตั้งคำถามจะเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของผู้ศึกษา โดยหวังผลของคำตอบไปใช้ในการวิเคราะห์ค่าดัชนีวัดการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับองค์กรขนส่งมวลชนกรุงเทพ โดยคำถามในแบบสัมภาษณ์จะมีทั้งหมด 3 ส่วน ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบคำถาม ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเพื่อถามถึงความเข้าใจ และความคิดเห็นที่มีต่อปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในส่วนนี้จะตั้งคำถามกับผู้บริหารเหมือนกันทุกท่าน เพื่อวัดออกมาเป็นค่าดัชนีเดียวกันและให้ภาพรวมได้ทั้งองค์กร ส่วนที่ 3 เป็นคำถามเพื่อถามถึงการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงภายในองค์กรขนส่งมวลชนกรุงเทพ ในส่วนนี้จะตั้งคำถามกับผู้บริหารแตกต่างกัน เนื่องจากต้องทำการวัดค่าดัชนีหลายด้านเพื่อให้ครอบคลุมองค์ประกอบในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยคำถามส่วนใหญ่ของแบบสัมภาษณ์ ผู้ศึกษาได้ประยุกต์มาจากคำถามของ อภิรัช พันธ์เสน (2546) เพื่อให้มีความสอดคล้องกับองค์กรขนส่งมวลชนกรุงเทพมากที่สุด ดังนั้นในการตั้งคำถามเพื่อถามผู้บริหารจึงต้องคำนึงถึงโครงสร้างการบริหารงาน ซึ่งผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาไว้ในบทที่ 4 แล้ว

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจะต้องดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัย ซึ่งในงานวิจัยนี้ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนเพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้งสองข้อ เริ่มจากการบรรลุวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 จะใช้วิธีการเชิงพรรณนา แยกวิเคราะห์แต่ละองค์ประกอบของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับแนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก การศึกษาในส่วนนี้จะแบ่งออกเป็นสองขั้นตอน

การวิเคราะห์เอกสาร

ขั้นที่หนึ่ง การวิเคราะห์เอกสารเป็นการนำแนวความคิดของนักคิดหรือนักเศรษฐศาสตร์ท่านต่างๆ ที่ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความเชื่อมโยงหรือสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลักกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในงานเขียนและเอกสารต่างๆ มาวิเคราะห์ โดยใช้การวิเคราะห์เอกสารซึ่งจะประกอบไปด้วยเอกสารของนักคิดหรือนักเศรษฐศาสตร์หลายท่าน นำมาเขียนพรรณนาในลักษณะของการโต้แย้งทางความคิด (debate) โดยเริ่มต้นด้วยการแยกประเภทความคิดเห็นออกเป็น 5 ประเภทดังนี้

- ก. ความสัมพันธ์ในภาพรวมระหว่างสองแนวคิด
- ข. การหาค่าที่เหมาะสมที่สุดทางเศรษฐศาสตร์กับองค์ประกอบความพอประมาณ
- ค. ความสัมพันธ์ระหว่างความมีเหตุผลของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับเหตุผลของเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก
- ง. ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเองกับแนวคิดการบริหารความเสี่ยง
- จ. คุณธรรมในบริบทของเศรษฐศาสตร์กระแสหลักกับคุณธรรมในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

จากการแยกประเภทดังกล่าว นักเศรษฐศาสตร์จะมีความเห็นต่างกันออกไปและมีแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ที่หลากหลาย ผู้ศึกษาจะสรุปความเห็นของนักเศรษฐศาสตร์เฉพาะระดับเศรษฐศาสตร์จุลภาค ที่มีความเห็นตรงกันจากการโต้แย้งทางความคิด เพื่อนำไปศึกษาประกอบการประยุกต์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

ขั้นที่สอง การวิเคราะห์จะใช้ทำให้สัมภาษณ์ของนักเศรษฐศาสตร์มาวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดเศรษฐศาสตร์กับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยแยกหัวข้อการวิเคราะห์ออกเป็น 4 หัวข้อ ตามแนวคิดและทฤษฎีที่อ้างอิงข้างต้นคือ

1. แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์กระแสหลักที่จะนำมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์กับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบความพอประมาณ ได้แก่

1.1 การหาค่าที่เหมาะสมที่สุดในทางเศรษฐศาสตร์

1.1.1 การตัดสินใจที่เหมาะสมที่สุด

1.1.2 มูลค่าสูงที่สุดของธุรกิจ

1.1.3 การวิเคราะห์ต้นทุน-ผลประโยชน์

1.1.4 การวิเคราะห์ต้นทุน-ประสิทธิผล

1.2 แนวคิดที่ว่าด้วยประสิทธิภาพกับองค์การ

แนวคิดดังกล่าวจะถูกใช้เป็นเกณฑ์ในการวัดและให้คะแนนด้านความพอประมาณของรถโดยสาร (ตารางที่ 4) การพิจารณาโครงการจัดซื้อจัดจ้างโดยคำนึงถึงวิธีต้นทุน – ประสิทธิภาพ (ตารางที่ 8) นอกจากนี้ยังนำไปเป็นคำถามในแบบสัมภาษณ์เชิงลึกนักเศรษฐศาสตร์และแบบสัมภาษณ์ผู้บริหารองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพดังที่ปรากฏในภาคผนวก ก.

2. แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์กระแสหลักที่จะนำมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์กับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบความมีเหตุผล ได้แก่

2.1 เหตุผลทางเศรษฐกิจ

2.2 ความบกพร่องในเรื่องเหตุผล

2.3 พฤติกรรมที่มีเหตุผล

แนวคิดดังกล่าวจะถูกใช้ตั้งคำถามเพื่อถามผู้บริหารองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพด้านความมีเหตุผลในเรื่องการตัดสินใจโดยคำนึงถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคน และเรื่องของความ

รอบคอบต่อผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นอย่างมีเหตุผล และใช้ตั้งคำถามเพื่อถามนักเศรษฐศาสตร์เกี่ยวกับความสัมพันธ์เรื่องเหตุผลที่แนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลักมีต่อปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3. แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์กระแสหลักที่จะนำมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์กับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบเรื่องการเมืองมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ได้แก่

- 3.1 การบริหารความเสี่ยง
- 3.2 การตัดสินใจภายใต้สภาวะที่มีความไม่แน่นอน
- 3.3 การตัดสินใจภายใต้ความเสี่ยง

แนวคิดดังกล่าวจะถูกใช้เป็นเกณฑ์ในการวัดและให้คะแนนด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ซึ่งประกอบด้วยความเสี่ยงด้านบุคลากร ด้านรถโดยสาร และด้านการเงิน (ตารางที่ 12 13 และ 14) นอกจากนี้ยังนำไปเป็นคำถามในแบบสัมภาษณ์เชิงลึกนักเศรษฐศาสตร์และแบบสัมภาษณ์ผู้บริหารองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ ได้แก่ ฝ่ายตรวจสอบ ฝ่ายบัญชีและการเงิน และฝ่ายบริหาร

4. แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์กระแสหลักที่จะนำมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์กับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในเงื่อนไข คุณธรรม และจริยธรรม ได้แก่

- 4.1 หลักสำนึกร่วม
- 4.2 การแข่งขันเสรี

แนวคิดดังกล่าวจะนำไปตั้งเป็นคำถามสัมภาษณ์เชิงลึกนักเศรษฐศาสตร์ เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างคุณธรรมในบริบทของเศรษฐศาสตร์จุลภาคกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เมื่อเสร็จสิ้นการสัมภาษณ์เชิงลึกจะนำคำสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ โดยเป็นการเขียนพรรณนาในลักษณะการโต้แย้งทางความคิด เช่นเดียวกับการวิเคราะห์เอกสาร ในที่สุดก็จะได้ข้อสรุปแนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลักในระดับเศรษฐศาสตร์จุลภาคที่นักเศรษฐศาสตร์เห็นตรงกันว่ามีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำไปศึกษาประกอบการศึกษาการประยุกต์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

ขั้นที่สาม การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ เป็นส่วนหนึ่งของการบรรลุวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ในการศึกษาแนวทางการประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในส่วนนี้จะมีการกำหนดค่าดัชนีชี้วัดเป็นตัวอักษร 5 ตัวและมีคะแนนเป็นค่าในการวัดแทนตัวอักษร A B C D และ E ดังต่อไปนี้

- A คะแนนเฉลี่ยคือ 81 – 100 คะแนน หมายถึง ดีมาก
- B คะแนนเฉลี่ยคือ 61 – 80 คะแนน หมายถึง ดี
- C คะแนนเฉลี่ยคือ 41 – 60 คะแนน หมายถึง ปานกลาง
- D คะแนนเฉลี่ยคือ 21 – 40 คะแนน หมายถึง น้อย
- E คะแนนเฉลี่ยคือ 0 – 20 คะแนน หมายถึง น้อยมาก

เกณฑ์การให้คะแนนการประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงภายในองค์กรขนส่งมวลชน กรุงเทพ

สำหรับทุกข้อคำถามจะแบ่งการให้คะแนนคำถามปลายเปิดมี 60 คะแนน คำถามปลายปิดมีคะแนน 40 คะแนน รวมคะแนนเต็ม 100 คะแนน โดยคำถามปลายปิดจะมีการให้คะแนนตามลำดับตัวเลขที่ผู้บริหารเลือกดังนี้

- ① หมายถึง 8 คะแนน
- ② หมายถึง 16 คะแนน
- ③ หมายถึง 24 คะแนน
- ④ หมายถึง 32 คะแนน
- ⑤ หมายถึง 40 คะแนน

1. ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหาร แบ่งการให้คะแนนตามการตอบคำถามปลายเปิดโดยมีเกณฑ์ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 เกณฑ์การให้คะแนนคำถามความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เกณฑ์	คะแนน
หลักความพอประมาณ	10
หลักความมีเหตุผล	10
หลักการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว	10
เงื่อนไขคุณธรรมและความรู้	10
เป้าหมายของปรัชญา	10
ยกตัวอย่างที่ท่านได้ประยุกต์อย่างสอดคล้อง	10
รวม	60

ที่มา: ประยุกต์จาก อภิชัย พันธเสน (2546)

2. การประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 3 องค์ประกอบ ซึ่งจะแบ่งออกเป็นข้อพิจารณาย่อยดังนี้

2.1 ความพอประมาณ จะพิจารณาในประเด็นดังต่อไปนี้

2.1.1 ความพอประมาณด้านรถโดยสาร แบ่งการให้คะแนนตามการตอบคำถามปลายเปิด โดยมีเกณฑ์ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4 เกณฑ์การให้คะแนนด้านความพอประมาณของรถโดยสาร

เกณฑ์	คะแนน
จำนวนรถโดยสารสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้รถเมล์ได้อย่างทั่วถึง (ทั้งรถร่วมและรถองค์การ)	20
ปริมาณรถโดยสารขององค์การในปัจจุบันต้องไม่เกินความกว่าสามารถในการบริหารจัดการ(ทั้งรถร่วมและรถองค์การ)	20
รถโดยสารถูกใช้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลตามเป้าหมาย	20
รวม	60

ที่มา: ประยุกต์จาก อภิชัย พันธเสน (2546)

2.1.2 ความพอประมาณด้านเงินทุน แบ่งการให้คะแนนตามการตอบคำถาม
ปลายเปิด โดยมีเกณฑ์ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5 เกณฑ์การให้คะแนนความพอประมาณด้านเงินทุน

เกณฑ์	คะแนน
มีเงินทุนเพียงพอต่อความอยู่รอดขององค์กร	20
ไม่มีหนี้สินเพิ่มขึ้นหรือลดการก่อหนี้ได้	20
มีนโยบายในการลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นในแต่ละฝ่ายงาน	20
รวม	60

ที่มา: ประยุกต์จาก อภิชาติ พันธเสน (2546)

2.1.3 ความพอประมาณด้านบุคลากร แบ่งการให้คะแนนตามการตอบคำถาม
ปลายเปิด โดยมีเกณฑ์ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 6 เกณฑ์การให้คะแนนความพอประมาณด้านบุคลากร

เกณฑ์	คะแนน
พนักงานทั้งหมดในองค์กรฯ ไม่เกินกว่าความสามารถในการบริหารจัดการ	20
ไม่มีพนักงานในส่วนหนึ่งส่วนใดที่มีมากเกินไปจนความจำเป็น	20
มีพนักงานที่สามารถหมุนเวียนไปทำในหน้าที่อื่นๆที่ว่างลงได้	20
รวม	60

ที่มา: ประยุกต์จาก อภิชาติ พันธเสน (2546)

2.1.4 การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด แบ่งการให้คะแนนตามการ
ตอบคำถามปลายเปิด โดยมีเกณฑ์ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 7 เกณฑ์การให้คะแนนการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

เกณฑ์	คะแนน
รถโดยสาร เงินทุน พนักงาน ถูกใช้โดยก่อเกิดประโยชน์สูงสุด	20
มีการตรวจวัดคุณภาพและประโยชน์ของทรัพยากร	20
ใช้ทรัพยากรภายใต้ความสามารถในการบริหารจัดการขององค์กร	20
รวม	60

ที่มา: ประยุกต์จาก อภิชัย พันธเสน (2546)

2.1.5 พิจารณาโครงการจัดซื้อจัดจ้างโดยคำนึงถึงต้นทุน – ประสิทธิภาพ (cost-effectiveness) มากกว่าต้นทุน – ผลประโยชน์ (cost-benefit) แบ่งการให้คะแนนตามการตอบคำถามปลายเปิด โดยมีเกณฑ์ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 8 เกณฑ์การให้คะแนนการพิจารณาโครงการจัดซื้อจัดจ้างโดยคำนึงถึงวิธี

ต้นทุน – ประสิทธิภาพ (cost-effectiveness)

เกณฑ์	คะแนน
มีการนำ cost-effectiveness มาประกอบการตัดสินใจในโครงการสำคัญ	30
มุ่งเน้น cost-effectiveness มากกว่า cost-benefit ในโครงการที่ส่งผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม	30
รวม	60

ที่มา: ประยุกต์จาก อภิชัย พันธเสน (2546)

2.2 ความมีเหตุผล จะพิจารณาในประเด็นดังต่อไปนี้

2.2.1 การตัดสินใจต้องคำนึงถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคนเช่น พนักงานผู้ใช้บริการ และสังคมโดยรวม แบ่งการให้คะแนนตามการตอบคำถามปลายเปิด โดยมีเกณฑ์ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 9 เกณฑ์การให้คะแนนการตัดสินใจต้องคำนึงถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคน

เกณฑ์	คะแนน
การตัดสินใจในโครงการสำคัญโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและสังคม	20
การตัดสินใจมีส่วนร่วมกับพนักงานภายในองค์กร	20
การตัดสินใจร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ	20
รวม	60

ที่มา: ประยุกต์จากสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (2550)

2.2.2 การวิเคราะห์สถานการณ์ทางธุรกิจ สิ่งแวดล้อมและสังคมอย่างต่อเนื่อง แบ่งการให้คะแนนตามการตอบคำถามปลายเปิดโดยมีเกณฑ์ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 10 เกณฑ์การให้คะแนนการวิเคราะห์สถานการณ์ทางธุรกิจ สิ่งแวดล้อมและสังคม

เกณฑ์	คะแนน
มีการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรคของธุรกิจ	20
มีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจในอนาคต	20
มีการวิเคราะห์ด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมที่ได้รับผลกระทบ	20
รวม	60

ที่มา: ประยุกต์จากสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (2550)

2.2.3 ความรอบคอบต่อผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นอย่างมีเหตุมีผล แบ่งการให้คะแนนตามการตอบคำถามปลายเปิดโดยมีเกณฑ์ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 11 เกณฑ์การให้คะแนนความรอบคอบต่อผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นอย่างมีเหตุมีผล

เกณฑ์	คะแนน
นโยบายมาจากการระดมความคิดของหลายฝ่ายหลายบุคคล	20
มีการทดลองหรือทดสอบแผนงานก่อนการปฏิบัติจริง	20
มีฝ่ายตรวจสอบระหว่างการดำเนินตามแผนงาน	20
รวม	60

ที่มา: ประยุกต์จากสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (2550)

2.3 การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว จะพิจารณาในประเด็นดังต่อไปนี้

2.3.1 การสร้างภูมิคุ้มกันความเสี่ยงด้านบุคลากร แบ่งการให้คะแนนตามการตอบคำถามปลายเปิด โดยมีเกณฑ์ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 12 เกณฑ์การให้คะแนนการสร้างภูมิคุ้มกันความเสี่ยงด้านบุคลากร

เกณฑ์	คะแนน
การบริหารความเสี่ยงที่เกิดจากพนักงานอยู่ในระดับที่บริหารจัดการได้	20
มีการฝึกอบรมพนักงานขับรถและพนักงานเก็บสตางค์เพื่อป้องกันความเสี่ยงภัยจากอุบัติเหตุ และสถานการณ์ฉุกเฉินบนท้องถนน	20
มีกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ด้านความปลอดภัยแก่พนักงาน	20
รวม	60

ที่มา: ประยุกต์จากสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (2550)

2.3.2 การสร้างภูมิคุ้มกันความเสี่ยงด้านรถโดยสาร แบ่งการให้คะแนนตามการตอบคำถามปลายเปิด โดยมีเกณฑ์ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 13 เกณฑ์การให้คะแนนการสร้างภูมิคุ้มกันความเสี่ยงด้านรถโดยสาร

เกณฑ์	คะแนน
การซ่อมและบำรุงรักษารถโดยสารอย่างสม่ำเสมอ	30
รถโดยสารเกิดเหตุขัดข้องสามารถแก้ไขได้ทันที	20
ตรวจสอบสภาพรถก่อนการวิ่งโดยสารทุกครั้ง	10
รวม	60

ที่มา: ประยุกต์จากสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (2550)

2.3.3 การสร้างภูมิคุ้มกันความเสี่ยงด้านการเงิน แบ่งการให้คะแนนตามการตอบคำถามปลายเปิด โดยมีเกณฑ์ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 14 เกณฑ์การให้คะแนนการสร้างภูมิคุ้มกันความเสี่ยงด้านการเงิน

เกณฑ์	คะแนน
มีองค์กรที่การค้าประกันการจ่ายดอกเบี้ยและหนี้สิน	20
โครงการหรือแผนเพื่อลดการขาดทุนบรรลุเป้าหมาย	20
บริหารสภาพคล่องให้องค์กรสามารถดำรงอยู่ได้ต่อไป	20
รวม	60

ที่มา: ประยุกต์จากสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (2550)

2.3.4 ความใส่ใจในความเสี่ยงทางธุรกิจที่หลากหลาย แบ่งการให้คะแนนตามการตอบคำถามปลายเปิด โดยมีเกณฑ์ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 15 เกณฑ์การให้คะแนนความใส่ใจในความเสี่ยงทางธุรกิจที่หลากหลาย

เกณฑ์	คะแนน
มีแผนรองรับความเสี่ยงของพนักงาน รถโดยสาร เงินทุน ความเสี่ยงทางเศรษฐกิจ และความเสี่ยงทางการเมือง	30
มีการระดมความคิดเพื่อแก้ปัญหาความเสี่ยงในระยะยาว	30
รวม	60

ที่มา: ประยุกต์จากสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (2550)

3. การปฏิบัติตามเงื่อนไขคุณธรรม แบ่งการให้คะแนนตามการตอบคำถามปลายเปิด โดยมีเกณฑ์ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 16 เกณฑ์การให้คะแนนการปฏิบัติตามเงื่อนไขคุณธรรม

เกณฑ์	คะแนน
การอบรมคุณธรรมและจริยธรรมในการทำงาน	20
มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทน และความเพียรในหน้าที่ที่รับผิดชอบ	20
ใช้สติปัญญาและหลักศาสนาในการดำเนินชีวิต	20
รวม	60

ที่มา: ประยุกต์จากสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (2550)

4. การปฏิบัติตามเงื่อนไขความรู้ แบ่งการให้คะแนนตามการตอบคำถามปลายเปิด โดยมีเกณฑ์ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 17 เกณฑ์การให้คะแนนการปฏิบัติตามเงื่อนไขความรู้

เกณฑ์	คะแนน
การเสริมสร้างความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงาน	20
การฝึกอบรมความรู้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเพิ่มทักษะการปฏิบัติงาน	20
การส่งเสริมความรู้ด้านอื่นๆ	20
รวม	60

ที่มา: ประยุกต์จากสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (2550)

5. การส่งเสริมให้พนักงานดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แบ่งการให้คะแนนตามการตอบคำถามปลายเปิดโดยมีเกณฑ์ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 18 เกณฑ์การให้คะแนนการส่งเสริมให้พนักงานดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เกณฑ์	คะแนน
อบรมความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการใช้ในชีวิตประจำวัน	20
ส่งเสริมการออม การทำบัญชีครอบครัว และการรู้จักพอประมาณ	20
ปฏิบัติงานด้วยความมีเหตุผล รอบคอบและระมัดระวัง	20
รวม	60

ที่มา: ประยุกต์จากสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (2550)

ดัชนีชี้วัดข้างต้นต้องการสรุปถึงสถานการณ์ในปัจจุบันตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงใน 5 ประการสำคัญซึ่งผลสรุปในหัวข้อนี้จะทำให้ทราบระดับความเข้าใจ และระดับการปฏิบัติแยกตามองค์ประกอบและเงื่อนไขของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมถึงการสรุปปัญหาหรือข้อบกพร่องที่พบจากการศึกษา ส่วนเกณฑ์ที่ใช้ในวัดผลการประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาจากสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (2550) หรือ กปร. ซึ่งเป็นเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินใจการประกวดผลงานตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจขนาดใหญ่

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ ถือเป็น การบรรลุวัตถุประสงค์ข้อที่สองใน ส่วนของการศึกษาการประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ ยังมีอีก ส่วนหนึ่งคือแนวทางหรือข้อเสนอแนะการประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การวิเคราะห์ผลสรุปทั้งหมดร่วมกันเพื่อกำหนดแนวทางการประยุกต์

ขั้นตอนสุดท้ายของการวิจัยเพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ข้อที่สอง จะเป็นการกำหนด แนวทางในการประยุกต์แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์กระแสหลักที่มีความสัมพันธ์กับปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงแก่องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ โดยใช้การบูรณาการผลสรุปทั้งสี่ขั้นตอนที่ผ่านมา เพื่อให้ได้ข้อสรุปแนวทางการประยุกต์ที่เหมาะสม มีรายละเอียดและวิธีการดังต่อไปนี้

1. นำผลสรุปในขั้นตอนการวิเคราะห์เอกสารมาเชื่อมโยงกับการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อให้ ได้ผลสรุปความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดที่ชัดเจน โดยแนวคิดของเศรษฐศาสตร์กระแสหลักที่มี ความสัมพันธ์กับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้นสามารถใช้เป็นรูปธรรมในการปฏิบัติให้แก่ รัฐวิสาหกิจกรณีศึกษาได้ และมีความสอดคล้องตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทั้งสาม องค์ประกอบและเงื่อนไขทั้งสองเงื่อนไข

2. นำผลของความสัมพันธ์ในข้อ 1 มาเชื่อมโยงกับผลการศึกษาศานการณ์ใน ปัจจุบันซึ่งเป็นคำดัชนีชี้วัดการประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในองค์การขนส่งมวลชน กรุงเทพเพื่อกำหนดแนวทางการประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีความเหมาะสมกับ รัฐวิสาหกิจกรณีศึกษามากที่สุด

ท้ายที่สุดแล้ว แนวทางที่เสนอแนะจะเป็นทางเลือกให้แก่ผู้กำหนดนโยบายในองค์การ ขนส่งมวลชนกรุงเทพ และรัฐวิสาหกิจที่ขาดทุนอื่นๆ โดยเป็นแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก ที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

บทที่ 4

สถานะแวดล้อมภายในขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ

การดำเนินงานขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพในปีงบประมาณ 2549 มีการนำรถโดยสารออกให้บริการเฉลี่ย 3,343 คัน/วัน เป็นรถธรรมดา 1,545 คัน รถปรับอากาศ 1,798 คัน คิดเป็น 93% ของรถประจำการในจำนวนเส้นทางทั้งสิ้น 108 เส้นทาง โดยมีเที่ยววิ่งบริการรวม 10,953,606 เที่ยว และระยะทางวิ่งรวมทั้งหมด 295,799,393 กิโลเมตร ใช้เชื้อเพลิงทั้งสิ้น แยกเป็น น้ำมันดีเซล 137,075,259 ลิตร ก๊าซ 2,514,852 ลูกบาศก์เมตร ส่วนคุณภาพการให้บริการ องค์การสามารถให้บริการรถโดยสารประจำทางแก่ประชาชนด้วยคุณภาพการให้บริการตามมาตรฐาน ISO 9001: 2000 ทุกสายและยังคงรักษาระดับมาตรฐานไว้ได้อย่างสม่ำเสมอ

วิสัยทัศน์

ส่งมอบคุณภาพบริการ สอดประสานโครงข่ายขนส่ง พัฒนาองค์กรให้มั่นคง
สร้างนวัตกรรม เสริมส่งสู่สากล (องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ, 2550ข)

ภารกิจ

องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ หรือ ขสมก. จัดตั้งตามพระราชกฤษฎีกา จัดตั้งองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ พ.ศ. 2519 ทำหน้าที่ดูแลและรับผิดชอบการให้บริการรถโดยสารประจำทางในเขตกรุงเทพมหานคร และจังหวัดใกล้เคียงและประกอบการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือต่อเนื่องกับการประกอบการขนส่งบุคคล ตลอดจนเป็นผู้ควบคุมและดูแลผู้ประกอบการเดินรถเอกชนที่ให้บริการรถประเภทรถโดยสารขนาดใหญ่ (ทั้งรถธรรมดาและรถปรับอากาศ) รถมินิบัสรถในซอย และรถตู้โดยสารปรับอากาศ (องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ, 2550ข)

นโยบายการกำกับดูแลกิจการที่ดี

องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพได้ตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพจึงจำเป็นต้องจัดให้มีการกำกับที่ดีในองค์กร เพื่อสร้างความโปร่งใสและความเชื่อถือในกิจการ ตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.

2546 เพื่อบริหารกิจการขององค์การให้บรรลุเป้าหมาย 7 ประการ (องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ, 2550ข) ประกอบด้วย

1. เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน
2. เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจขององค์การ
3. มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจขององค์การ
4. ลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน
5. มีการปรับปรุงภารกิจขององค์การในทันต่อเหตุการณ์
6. ประชาชนได้รับความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการ
7. มีการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ

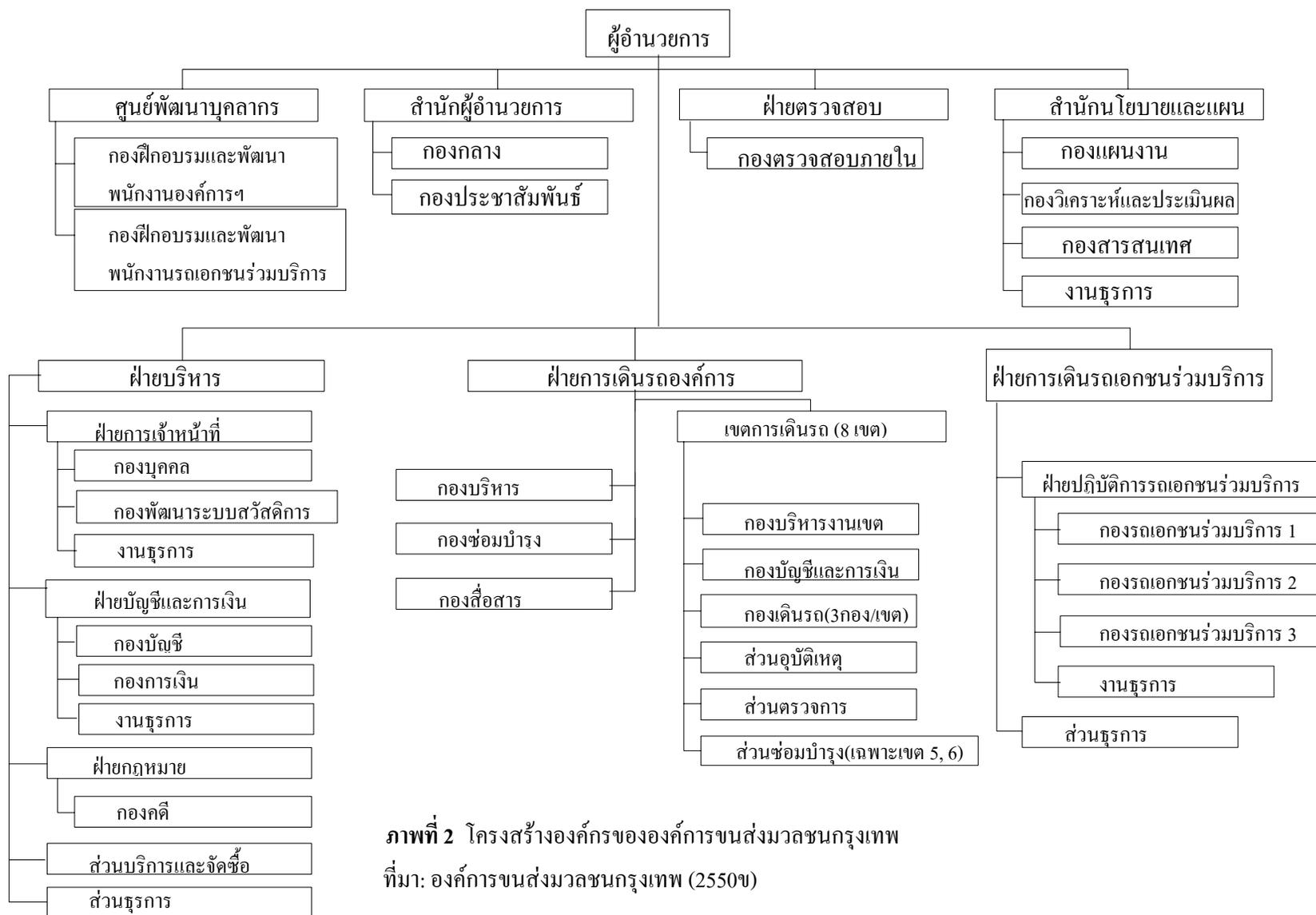
การบริหารกิจการ

คณะกรรมการบริหารกิจการ

คณะกรรมการบริหารกิจการองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ ได้รับการแต่งตั้งโดย คณะรัฐมนตรีจากผู้ทรงคุณวุฒิภาครัฐและเอกชน ประกอบด้วยประธานกรรมการและกรรมการอื่น อีกไม่น้อยกว่าห้าคน แต่ไม่เกินเก้าคน และให้ผู้อำนวยการเป็นเลขานุการคณะกรรมการ โดย ตำแหน่งคณะกรรมการปฏิบัติหน้าที่ตามความรับผิดชอบที่มีต่อรัฐวิสาหกิจตามที่กำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ พ.ศ.2519 โดยประธานกรรมการให้ความมั่นใจว่า กรรมการทุกคนต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบโดยรวมทั้งในด้านความเป็นอิสระและและการควบคุม กำกับดูแลการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผลและความโปร่งใสในทุกระดับ ตลอดจนมีความรับผิดชอบในฐานะกรรมการเท่าเทียมกัน (องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ, 2550ข)

โครงสร้างองค์กร

โครงสร้างองค์กรขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพแบ่งออกเป็น 3 ฝ่ายงานหลัก ดังแสดงในภาพที่ 2 ได้แก่ ฝ่ายบริหาร ฝ่ายการเดินรถองค์การ ฝ่ายการเดินรถเอกชนร่วมบริการ โดยฝ่ายการเดินรถองค์การได้จัดแบ่งออกเป็น เขตการเดินรถ จำนวน 8 เขต ณ เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2550 องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ มีจำนวนพนักงาน รวม 18,416 คน โดยแบ่งเป็นพนักงานส่วนสนับสนุน 2,239 คน และพนักงานส่วนปฏิบัติการ 16,177 คน

นโยบายหลัก

จากแผนปรับโครงสร้างการบริหารจัดการเพื่อฟื้นฟูฐานะการเงินขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (2550ก) มีนโยบายหลักเพื่อบริหารกิจการดังนี้

1. ให้การสนับสนุนนโยบายการดำเนินงานและการปฏิรูปองค์กรที่เกี่ยวข้องกับระบบขนส่งสาธารณะในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
2. ปรับปรุงองค์กรให้สามารถดำเนินการตามภารกิจหลักได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถเลี้ยงตัวเองได้ในอนาคต
3. บูรณาการด้านเส้นทางการเดินรถและพัฒนาระบบบริหารจัดการเดินรถให้ประสานและสอดคล้องกับพัฒนาระบบขนส่งมวลชนโดยคำนึงถึงประชาชนผู้ใช้บริการเป็นหลัก
4. เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานและพัฒนาองค์กรในทุกด้าน โดยยึดหลัก ตามระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี (good governance)
5. สนับสนุนและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการจราจรและสิ่งแวดล้อมภายในเมือง รวมถึงการส่งเสริมและสนับสนุนการนำพลังงานสะอาดมาใช้ในระบบขนส่งมวลชน
6. พัฒนาระบบการจัดเก็บค่าโดยสารให้มีประสิทธิภาพในรูปแบบที่ทันสมัยและสามารถเชื่อมต่อกับระบบขนส่งสาธารณะอื่นๆ
7. นำเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยมาใช้เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพด้านการบริหารจัดการขององค์กร
8. พัฒนาด้านการตลาดให้เป็นที่ยอมรับของผู้ใช้บริการที่ยั่งยืนพร้อมทั้งส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ในเชิงรุก

แผนงานและโครงการสำคัญตามแผนกลยุทธ์

องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพได้พิจารณากำหนดแผนงานและโครงการหลัก (project ideas) สำหรับนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์โดยอาศัยยุทธศาสตร์ทั้ง 4 ด้านมาพิจารณาให้เหมาะสม ซึ่งแผนงาน/โครงการดังกล่าวสามารถสรุปได้ (องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ, 2550ก) ดังนี้

1. การลดต้นทุนเพิ่มรายได้ ปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติการเดินรถ

การลดต้นทุนเพิ่มรายได้ ปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติการเดินรถมีวัตถุประสงค์เพื่อลดต้นทุนค่าใช้จ่ายน้ำมันเชื้อเพลิงและค่าเช่าซ่อม เพื่อเพิ่มรายได้จากการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินที่มีอยู่สูงสุด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ส่วนที่เป็นต้นทุนคงที่ต่อต้นทุนจม (fixed costs/sunk costs) ต่างๆ และเพื่อปรับปรุงและพัฒนาเส้นทางรถโดยสารประจำทางให้สอดคล้องและเชื่อมต่อกับระบบขนส่งมวลชนอื่นๆ พร้อมทั้งยกระดับมาตรฐานคุณภาพในการให้บริการให้เป็นที่ยอมรับและยอมรับจากผู้ใช้บริการประกอบด้วยแผนงานและโครงการหลักๆ ดังนี้

- 1.1 โครงการปรับเปลี่ยนการใช้เชื้อเพลิงของรถโดยสารเดิม เป็นก๊าซธรรมชาติ (NGV)
- 1.2 โครงการจัดหาทดโดยสารใหม่ใช้ก๊าซธรรมชาติเป็นเชื้อเพลิง
- 1.3 การทบทวนสัญญาว่าจ้างเช่าซ่อม
- 1.4 โครงการท่องเที่ยวราคาประหยัดและให้เช่ารถในวันหยุดราชการ
- 1.5 โครงการปรับและจัดสรรเส้นทางรถโดยสารประจำทาง
- 1.6 โครงการลดและป้องกันอุบัติเหตุจากการขนส่งสาธารณะ โดยรถโดยสารประจำทาง
- 1.7 โครงการปรับปรุงการบริหารจัดการและกำกับดูแลรถร่วม

2. การประยุกต์เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารจัดการ

การประยุกต์เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารจัดการมีวัตถุประสงค์เพื่อลดต้นทุนค่าใช้จ่ายด้านบุคลากร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการและการให้บริการ และเพื่อยกระดับ มาตรฐานคุณภาพในการให้บริการให้มีความสะดวก รวดเร็วและมีจำนวนผู้ให้บริการเพิ่มขึ้น ประกอบด้วยแผนงานและโครงการหลักๆ ดังนี้

- 2.1 โครงการพัฒนาระบบบัตรโดยสารอิเล็กทรอนิกส์ (e-ticket)
- 2.2 โครงการตรวจสอบและติดตามการปฏิบัติการเดินรถ (tracking and tracing)
- 2.3 โครงการสร้างศูนย์ปฏิบัติการสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการ (MIS)

3. การปรับโครงสร้างองค์กรและพัฒนาทรัพยากรบุคคล

การปรับโครงสร้างองค์กรและพัฒนาทรัพยากรบุคคลมีวัตถุประสงค์เพื่อลดต้นทุนค่าใช้จ่ายด้านบุคลากร เพื่อพัฒนาบุคลากรให้มีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างองค์ความรู้ ความสามารถ ความชำนาญ และทัศนคติที่มีต่อองค์กรให้กับพนักงานทุกระดับ และเพื่อรองรับและเตรียมความพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงรูปแบบด้านการบริหารจัดการและสภาพแวดล้อมภายนอก ประกอบด้วยแผนงานและโครงการหลักๆ ดังนี้

- 3.1 โครงการเกษียณก่อนอายุโดยสมัครใจ (early retirement)
- 3.2 โครงการฝึกอบรมเพื่อปรับเปลี่ยนและเพิ่มทักษะในการทำงาน
- 3.3 โครงการบริหารจัดการในช่วงเปลี่ยนผ่าน (change management process)

4. การปรับปรุงและพัฒนาการบริหารจัดการด้านการเงิน

การปรับปรุงและพัฒนาการบริหารจัดการด้านการเงินมีวัตถุประสงค์เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการบริหารจัดการตามโครงสร้างใหม่ เพื่อพัฒนาระบบการบริหารจัดการทรัพย์สิน ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และเพื่อส่งเสริม ทักษะและการเรียนรู้หลักการบริหารการเงินเบื้องต้นให้แก่บุคลากรทุกระดับ ประกอบด้วยแผนงานและโครงการหลักๆ ดังนี้

- 4.1 โครงการปรับโครงสร้างทางบัญชีเพื่อรองรับกับโครงสร้างใหม่ในอนาคตและได้มาตรฐานสากล
- 4.2 โครงการนำระบบการบริหารจัดการเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ (EVM)
- 4.3 โครงการขอเงินสนับสนุนจากการให้บริการเชิงสังคม (PSO)
- 4.4 โครงการบริหารต้นทุนและความเสี่ยง
- 4.5 โครงการบริหารจัดการหนี้สิน

ข้อมูลด้านอุปทาน (Supply) ขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ

ณ เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2550 จำนวนรถประจำการขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ มีทั้งสิ้น 3,535 คัน คิดเป็นร้อยละ 44 ของจำนวนรถโดยสารประจำทางในเขตกรุงเทพมหานครและพื้นที่ต่อเนื่อง (ไม่รวมรถตู้ปรับอากาศ) หรือคิดเป็นร้อยละ 24 ของจำนวนรถโดยสารประจำทางทั้งหมด (รวมรถตู้ปรับอากาศ) ดังแสดงในตารางที่ 19

ตารางที่ 19 จำนวนรถประจำการและเส้นทาง จำแนกตามผู้ประกอบการต่างๆ ณ มิถุนายน พ.ศ. 2550

ประเภทรถ	รถธรรมดา		รถปรับอากาศ		รวม	
	จำนวน (คัน)	จำนวน เส้นทาง	จำนวน (คัน)	จำนวน เส้นทาง	จำนวน (คัน)	จำนวน เส้นทาง
ขสมก.	1,674	82	1,861	26	3,535	108
รถเอกชนร่วมบริการ	2,559	79	932	40	3,491	119
รถมินิบัส	1,070	45			1,070	45
รถตู้ปรับอากาศ			6,540	116	6,540	116
รวม	5,303	161	9,333	182	14,636	343

ที่มา: องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (2550ก)

การวิเคราะห์สถานะทางการเงินและอัตราส่วนทางการเงิน

1. รายได้

รายได้รวมจากการดำเนินงานลดลงอย่างต่อเนื่องในช่วงปีงบประมาณ 2545 - 2547 แสดงในตารางที่ 20 เนื่องจากผู้ใช้บริการมีแนวโน้มลดลง จากการเติบโตของระบบขนส่งสาธารณะ แต่ในปีงบประมาณ 2548 - 2549 รายได้จากการทำงานเพิ่มขึ้นเนื่องจากการปรับค่าโดยสารเพิ่มขึ้นครั้งละ 1 บาท รวม 3 ครั้ง เมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 2548 8 กรกฎาคม 2548 และ 17 เมษายน 2549 (ครั้งที่ 3 รถยูโรไม่ปรับขึ้น) ส่งผลให้รายได้จากการดำเนินงานของปีงบประมาณ 2548 และ 2549 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 6.67 และร้อยละ 12.5 เมื่อเปรียบเทียบกับปีงบประมาณ 2547 และ 2548 ตามลำดับ

ตารางที่ 20 สถานะทางการเงินขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ ปีงบประมาณ 2545 - 2549

(หน่วย: ล้านบาท)

รายการ	ปีงบประมาณ				
	2545	2546	2547	2548	2549
สินทรัพย์รวม	6,325	5,229	3,041	6,066	5,259
หนี้สินรวม	27,183	30,704	33,245	41,577	46,976
ทุนและส่วนเกินทุน	11,485	11,482	11,479	11,479	11,477
กำไร (ขาดทุน) สะสม	(32,243)	(36,957)	(41,683)	(46,990)	(53,193)
ส่วนของทุน	(20,858)	(25,475)	(30,204)	(35,511)	(41,716)
รายได้ดำเนินงาน	6,275	6,159	5,828	6,217	6,994
รายได้รวม (รวมอุดหนุน, อื่นๆ)	6,984	6,453	5,967	6,317	7,148
ค่าใช้จ่ายรวม	10,484	11,067	10,693	11,624	13,351
ดอกเบี้ยจ่าย (รวมรัฐรับภาระ)	1,210	1,192	1,414	1,476	2,091
ขาดทุนสุทธิ	(3,500)	(4,614)	(4,726)	(5,307)	(6,203)
EBITDA (ไม่รวมดอกเบี้ยจ่าย, ค่าเสื่อม)	(1,928)	(3,233)	(3,160)	(3,041)	(3,375)
เงินอุดหนุน – ชดเชยภาระดอกเบี้ย	427	141	-	-	-

ที่มา: องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (2550ข)

2. ผลการดำเนินงาน

จากผลการดำเนินงานพบว่า ขาดทุนอย่างต่อเนื่องดังที่แสดงในตารางที่ 20 สถานะทางการเงินขาดสภาพคล่องมาโดยตลอด เนื่องจากมีภาระหนี้สินสูงกว่าส่วนของทุน โดยในปีงบประมาณ 2549 ขาดทุนสุทธิ 6,203 ล้านบาท ส่งผลให้ส่วนของทุนติดลบ 41,716 ล้านบาท มีหนี้รวม 46,976 ล้านบาท ขณะที่ขาดทุนตาม EBITDA = 3,375 ล้านบาท

ตารางที่ 21 อัตราส่วนทางการเงินขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ ปีงบประมาณ
2545 – 2549

รายการ	ปีงบประมาณ				
	2545	2546	2547	2548	2549
ค่าใช้จ่ายรวม/รายได้รวม	1.50 : 1	1.72 : 1	1.79 : 1	1.84 : 1	1.87 : 1
ค่าใช้จ่ายบุคคล/ค่าใช้จ่ายรวม(%)	33	30	32	39	35
ค่าดอกเบี้ยจ่าย/รายได้รวม (%)	17	18	23	23	29
อัตราส่วนสภาพคล่องหรือ	0.21 : 1	0.10 : 1	0.10 : 1	0.08 : 1	0.05 : 1
อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน (สินทรัพย์หมุนเวียน/หนี้สินหมุนเวียน					
ความสามารถในการทำกำไร (%) หรือ	(47.54)	(71.50)	(79.21)	(84.01)	(86.77)
อัตราส่วนกำไรสุทธิ (กำไรสุทธิหลังภาษี/ยอดขายสุทธิ)					

ที่มา: องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (2550ข)

3. อัตราส่วนทางการเงิน

การวิเคราะห์นี้อ้างอิงจากตารางที่ 21 ซึ่งได้คำนวณอัตราส่วนทางการเงินที่สำคัญของ
องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพไว้แล้ว ผลปรากฏว่า

3.1 ค่าใช้จ่ายรวม/รายได้รวม อยู่ในอัตรา 1.87:1 ในปี พ.ศ. 2549 ซึ่งสูงกว่าหลายปีที่
ผ่านมาตามตารางที่ 21 เนื่องจากรายได้ต่ำกว่าค่าใช้จ่ายมาก จากการจัดเก็บค่าโดยสารต่ำกว่า
ต้นทุนและผู้ให้บริการมีแนวโน้มลดลงจากการเติบโตของระบบขนส่งสาธารณะ ขณะที่
ค่าใช้จ่ายคงที่ในลักษณะเพิ่มขึ้น

3.2 ค่าใช้จ่ายบุคคล/ค่าใช้จ่ายรวม คิดเป็นร้อยละ 35 ถึงแม้จะลดลง จากปี 2548 จาก
การที่มีการเกษียณก่อนกำหนด แต่ก็ยังอยู่ในอัตราที่สูงมาก เนื่องจากสัดส่วนจำนวนพนักงานต่อ
จำนวนรถโดยสารคือ 5.15 คนต่อรถ 1 คัน (จำนวนพนักงานเฉลี่ย 18,427 คน จำนวนรถ 3,579 คัน)
เกินค่าเฉลี่ยสากลที่ 3.50 คนต่อรถ 1 คัน คิดเป็นร้อยละ 47.14 ทำให้ประสิทธิภาพในการบริหาร
ทรัพยากรบุคคลต่ำ เมื่อเทียบกับธุรกิจประเภทเดียวกันในประเทศอื่นๆ

3.3 ค่าดอกเบี้ยจ่าย/รายได้รวม คิดเป็นร้อยละ 29 สูงกว่าทุกปีที่ผ่านมาจากการปรับอัตราดอกเบี้ยที่สูงขึ้นประกอบกับองค์การขาดสภาพคล่องทางการเงิน ส่งผลให้มีค่าใช้จ่ายค้างจ่ายเพิ่มขึ้น ได้แก่ ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง และค่าเช่าซ่อม ทำให้ต้องเสียค่าปรับและอัตราเติบโตของรายได้ปรับตัวลดลงจากการที่มีผู้ใช้บริการลดลง

3.4 สภาพคล่องทางการเงิน มีอัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน (current ratio) ในอัตรา 0.05:1 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำและต่ำกว่าหลายปีที่ผ่านมา แสดงว่าองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพมหานครมีความสามารถในการชำระหนี้ระยะสั้นที่ต่ำมาก คือ มีสินทรัพย์หมุนเวียนเพียง 0.05 บาท ที่สามารถนำไปชำระหนี้สินหมุนเวียนได้ทุก 1 บาทเท่านั้น ทำให้เกิดการค้างชำระหนี้ที่สูงมาก

3.5 ความสามารถในการทำกำไร มีอัตราส่วนกำไรสุทธิ (Net profit margin) คือ กำไรสุทธิต่อยอดขายสุทธิอยู่ในอัตราคิดลบร้อยละ 86.77 ซึ่งมีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี แสดงว่าองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพมหานครนอกจากไม่มีกำไรแล้วยังขาดทุนสูงด้วย

สรุปสาเหตุหลักที่ทำให้้องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพมหานครมีผลการประกอบการขาดทุนอย่างต่อเนื่อง เกิดจากสาเหตุต่อไปนี้

1. การปรับราคาค่าโดยสารไม่สอดคล้องกับต้นทุนในการให้บริการที่เพิ่มขึ้นตามกลไกตลาด
2. การปรับราคาเชื้อเพลิงดีเซล ซึ่งมีการปรับเพิ่มอย่างรวดเร็วตามกลไกตลาดโลก โดยค่าน้ำมันเชื้อเพลิงมีอัตราการขยายตัวเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 17 ต่อปี จากการที่ราคาน้ำมันเชื้อเพลิงเพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 19 ต่อปี หรือเพิ่มขึ้นจาก 11.53 บาทต่อลิตร ในปี พ.ศ. 2545 เป็น 23.44 บาทต่อลิตร ในปี พ.ศ. 2549
3. เงินเดือนและผลประโยชน์ตอบแทนมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 9 ต่อปี จาก 14,751 บาทต่อคนต่อเดือน ในปี พ.ศ. 2545 เป็น 20,983 บาทต่อคนต่อเดือน ในปี พ.ศ. 2549 โดยเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญในปี พ.ศ. 2548 ในอัตราร้อยละ 33 เนื่องจากมีการปรับขึ้นเงินเดือนตามมติคณะรัฐมนตรี

จากที่กล่าวมาทั้งหมดเป็นข้อมูลเพื่อประกอบการให้คะแนนการประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสรุปผลเป็นคำดัชนี สำหรับในส่วนของโครงสร้างองค์กรจะนำไปใช้ในการตัดสินใจเลือกตัวอย่างเพื่อทำการสัมภาษณ์ และข้อมูลในบทนี้จะนำไปใช้อ้างอิงประกอบการอธิบายผลการศึกษากการประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงภายในองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ

บทที่ 5

ผลและวิจารณ์ผลการศึกษา

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลักกับ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลักกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการบรรลุวัตถุประสงค์การศึกษาข้อที่ 1 ผู้ศึกษาได้ทำการวิเคราะห์เอกสารร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึกนักเศรษฐศาสตร์จำนวน 6 ท่าน ประกอบไปด้วยนักเศรษฐศาสตร์ที่มีแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์กระแสหลักและมีความเข้าใจในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจำนวน 2 ท่าน นักเศรษฐศาสตร์ที่มีแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์กระแสตรงและมีความเข้าใจในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 2 ท่าน นักเศรษฐศาสตร์ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 2 ท่าน (รายละเอียดปรากฏในภาคผนวก ข.) ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ชัดเจนถึงความสัมพันธ์ของแนวคิดทั้งสอง ส่วนเอกสารที่วิเคราะห์ได้ประมวลงานเขียนของนักเศรษฐศาสตร์ที่แสดงทัศนะเสนอบทวิเคราะห์ และความคิดเห็นในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลักกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในแง่มุมต่างๆ ซึ่งผู้ศึกษาเลือกเฉพาะบทความที่แสดงแนวคิดเศรษฐศาสตร์ระดับจุลภาคเท่านั้น และจากการสำรวจเอกสารด้วยการสืบค้นข้อมูลชื่อเรื่องที่มีคำสำคัญ “เศรษฐกิจพอเพียง” พบเพียง 20 ฉบับ เป็นความเห็นของนักเศรษฐศาสตร์จำนวน 11 ท่าน จากการวิเคราะห์ผู้ศึกษาได้แยกประเภทผลการศึกษาค้นคว้าความสัมพันธ์ออกเป็น 5 ประเภท ปรากฏผลดังนี้

1. ความสัมพันธ์โดยรวมระหว่างสองแนวคิด

1.1 ผลการวิเคราะห์เอกสาร

เอกสารทางวิชาการที่มีความเห็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์โดยรวมจากการวิเคราะห์พบว่า เป็นเอกสารทางวิชาการของนักเศรษฐศาสตร์จำนวน 9 ฉบับและผลการวิเคราะห์พบว่านักเศรษฐศาสตร์มีความเห็นต่างกัน โดยแบ่งกลุ่มความเห็นได้ 3 กลุ่มใหญ่ๆ ซึ่งเป็นการแบ่งในลักษณะที่คล้ายกับ อภิซัย พันธเสน (2546) ได้สังเคราะห์ความเห็นของนักเศรษฐศาสตร์ที่มีต่อแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจากเอกสารการเสวนาทางวิชาการเรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ:

มุมมองของนักเศรษฐศาสตร์ และผู้วิเคราะห์นำบทความดังกล่าวมาผนวกรวมกับเอกสารของนักเศรษฐศาสตร์ท่านอื่นๆ จึงปรากฏผลออกมาดังนี้

1.1.1 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่เหนือแนวคิดของเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก และไม่มีความสัมพันธ์กัน

กลุ่มแรกเห็นว่าเศรษฐศาสตร์กระแสหลักซึ่งสอนกันอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ทั่วโลกในปัจจุบัน ไม่มีความสัมพันธ์หรือสอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และมีความเห็นว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีพื้นฐานมาจากวัฒนธรรมชุมชน ซึ่งเป็นพื้นฐานระบบเศรษฐกิจของสังคมไทย เป็นวัฒนธรรมของคนส่วนใหญ่ของประเทศ เป็นปรัชญาที่ประยุกต์หลักพุทธศาสนามาใช้เป็นแนวทางการพัฒนาประเทศ กล่าวคือ การเน้นการพึ่งตนเอง ต้องลดความอยากลงมาสู่ระดับที่สามารถพึ่งตนเองได้

นักเศรษฐศาสตร์กลุ่มนี้ยังมีความเห็นว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องของเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งเป็นแนวคิดเดียวกับ ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2544) อธิบายว่า เป็นการอยู่แบบชุมชน ไม่ได้อยู่แบบปัจเจกชน ทั้งนี้เพราะความสัมพันธ์ของปัจเจกชน มิได้มีเฉพาะมิติที่เป็นความสัมพันธ์กับตลาดเท่านั้น แต่มีความสัมพันธ์ต่อครอบครัวและชุมชนในมิติอื่นๆ ทำให้การวิเคราะห์จากเศรษฐกิจระบบตลาดแต่เพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ เพราะในสังคมไทยชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ เป็นพื้นฐานของเศรษฐกิจและวัฒนธรรมของไทย ดังนั้นถ้าจะทำความเข้าใจกับเศรษฐกิจพอเพียง นักเศรษฐศาสตร์จะต้องหันเหความสนใจจากระบบทุนและการศึกษาทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ในบริบทของตะวันตกซึ่งเน้นปัจเจกชน มาสนใจระบบเศรษฐกิจซึ่งเป็นแบบชุมชน และเป็นพื้นฐานระบบเศรษฐกิจไทย

สำหรับความเห็นของ อภิชาติ พันธเสน (2546) เห็นว่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีสาระสำคัญที่สัมพันธ์กับพุทธเศรษฐศาสตร์ และพุทธเศรษฐศาสตร์นั้นมีสถานะภาพไม่แตกต่างจากแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์อื่นๆ เช่น แนวคิดเศรษฐศาสตร์แบบมาร์กซ์ และมาร์แชลล์ หรือแบบเคนส์ หากแต่รากฐานวิธีคิดระหว่างพุทธเศรษฐศาสตร์นั้นแตกต่างจากเศรษฐศาสตร์กระแสหลักอื่นๆ ในขณะที่แนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก มีพื้นฐานวิธีคิดในส่วนใหญ่มาจากความเชื่อว่า มนุษย์มีเหตุผลและพยายามแสวงหาความพึงพอใจสูงสุด แต่พุทธเศรษฐศาสตร์เชื่อว่า มนุษย์เกิดมาพร้อมกับอวิชชา หรือความไม่รู้ อันเป็นต้นเหตุของความไร้เหตุผล ปัญญาที่เกิดจากการรักษาศีลและมีสมาธิจะทำให้ความไร้เหตุผลของมนุษย์ลดลง

จากความเห็นของนักเศรษฐศาสตร์ที่กล่าวมา เศรษฐกิจพอเพียงนั้นเป็นแนวคิดทางสายกลาง และเชื่อมโยงกับหลักศาสนาพุทธ ซึ่งการดำเนินเศรษฐกิจในทางสายกลาง Schumacher (1989) ก็มีแนวคิดนี้ โดยเขียนในหนังสือชื่อว่า Small Is Beautiful ซึ่งอยู่บนพื้นฐานปรัชญาทางพุทธศาสนา มีสาระสำคัญอยู่ที่การสร้างคามกินดีอยู่ดีให้มากที่สุด ด้วยรูปแบบการบริโภคที่ดีและใช้ทรัพยากรน้อยที่สุด เช่นเดียวกันกับ ประยูร ปยุตโต (2531) เขียนไว้ในหนังสือเศรษฐศาสตร์แนวพุทธ มีสาระสำคัญกล่าวถึงทางสายกลางของการบริโภค การผลิต และกิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่นๆ ที่ปฏิบัติอย่างถูกต้องว่า เป็นกิจกรรมที่เป็นไปเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต และพัฒนาศักยภาพในตัว โดยมีสิ่งที่กำหนดเศรษฐศาสตร์แนวพุทธก็คือมัตตัญญูตา ความรู้จักพอประมาณ รู้จักพอดีในการบริโภค ทำให้ชีวิตมาบรรจบกับความพึงพอใจ ซึ่งสอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แต่ความแตกต่างของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับเศรษฐศาสตร์แนวพุทธของ ประยูร ปยุตโต คือผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจของเศรษฐศาสตร์แนวพุทธนั้นเป็นกลไกการบรรลุนิพพานทางเศรษฐกิจ หมายถึง ภาวะที่ดับกิเลสทางเศรษฐกิจ ทำให้ไม่มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจอีกต่อไป เป็นการหลุดพ้นจากโลกเศรษฐกิจของปุถุชน ส่วนเศรษฐกิจพอเพียงยังต้องมีกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และเป้าหมายของเศรษฐกิจพอเพียงคือ ชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ก้าวหน้าอย่างสมดุล มั่นคงและยั่งยืน

1.1.2 แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่มีความสัมพันธ์กับแนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก

กลุ่มที่สองเห็นว่าเศรษฐศาสตร์กระแสหลักมีความสอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีนักเศรษฐศาสตร์แสดงความเห็นในกลุ่มนี้มากกว่ากลุ่มอื่นๆ จากการสังเคราะห์ความเห็นของนักเศรษฐศาสตร์ที่เข้าร่วมเสวนา โดย อภิชัย พันธเสน (2546) สรุปความเห็นได้ว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ภายใต้ข้อจำกัดของรายได้ ภายใต้การบริหาร และการกระจายความเสียงอย่างสมดุล และมีการแลกเปลี่ยนอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก

ในกลุ่มนี้มีความเห็นที่เป็นกลางรวมอยู่ด้วยโดยอธิบายว่า เศรษฐกิจพอเพียงมีองค์ประกอบที่สำคัญสามส่วน คือ ความพอดี ความเสียง และการพึ่งตนเอง จะขาดส่วนใดส่วนหนึ่งเสียไม่ได้ โดยความพอดีในที่นี้ มีความหมายใกล้เคียงกันกับความหมายเรื่องดุลยภาพในทางเศรษฐศาสตร์ แต่เน้นดุลยภาพที่เป็นพลวัต คือมีการปรับตัวอยู่ตลอดเวลา ขึ้นอยู่กับสถานการณ์และความเหมาะสมของแต่ละบุคคล ในส่วนที่เกี่ยวกับความเสียง คือการสร้างภูมิคุ้มกันให้ปลอดภัยจากความแปรผัน

มากที่สุด และมีลักษณะที่ยั่งยืน โดยวิธีการลดความเสี่ยงคือการพึ่งตนเอง ใช้สติ ความรู้ และความเพียร ดังนั้นจึงสรุปว่าสิ่งที่กำกับความพอดี คือ ความเสี่ยง และสิ่งที่กำกับความเสี่ยง คือ การพึ่งตนเอง และความพอเพียงยังมีความหมายใกล้เคียงกับความยั่งยืน (Sustainability) ซึ่งเน้นให้แต่ละคนลดความเสี่ยงเพื่อลดต้นทุนในการแลกเปลี่ยนทางสังคม จากผลกระทบภายนอกในการตัดสินใจของแต่ละคนที่มีต่อผู้อื่น สุดท้ายคือการมองระบบเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเครื่องเสริมประสิทธิภาพโดยรวมในจุดที่ระบบตลาดไม่สามารถเข้าถึงหรือก่อให้เกิดต้นทุนจากการแลกเปลี่ยนที่สูงจนเกินไป

นอกจากนี้ยังมีบทความอื่นๆ ของนักเศรษฐศาสตร์ที่ได้แสดงความเห็นถึงความสัมพันธ์ที่สอดคล้องกันหรือเป็นไปในทิศทางเดียวกันระหว่างแนวคิดทั้งสอง ได้แก่ ฉล่องภพ สุสังกร์กาญจน์ (2542) มีความเห็นเช่นเดียวกับนักเศรษฐศาสตร์ท่านอื่นๆ ในกลุ่มนี้ กล่าวคือ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก และได้อธิบายความสัมพันธ์ขององค์ประกอบความพอเพียง ได้แก่ ความพอประมาณเปรียบเทียบกับฟังก์ชันอรรถประโยชน์ และความมีเหตุผลเปรียบเทียบกับแนวคิดพฤติกรรมที่มีเหตุผล ไพโรจน์ วงศ์วิภาณนท์ (2549) กล่าวถึง ดร.กอบศักดิ์ ภูตระกูล จากธนาคารแห่งประเทศไทย และ ดร.สุทธภา อมรวิวัฒน์ จากกระทรวงการคลัง ที่เชื่อว่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความทันสมัย สอดคล้องกับแก่นความคิดของเศรษฐศาสตร์สมัยใหม่ ทั้งสองท่านคิดว่าจุดร่วมของแนวคิดที่สำคัญคือเรื่องความมีเหตุผลซึ่งก็เป็นสมมติฐานที่สำคัญของเศรษฐศาสตร์ในการอธิบายพฤติกรรมมนุษย์ ไพโรจน์ วงศ์วิภาณนท์ กล่าวว่ามีมนุษย์ผู้ใดว่าในแต่ละสถานการณ์หรือสิ่งแวดล้อม มนุษย์ไม่มีขีดความสามารถที่จะหาจุดสูงสุดได้ตลอดทุกเรื่องทุกเวลา ปัญญา ความรู้ และสารสนเทศที่มีคุณค่า มีต้นทุน และทุกคนไม่สามารถจะมีหรือเข้าถึงได้ทั้งหมด เพราะฉะนั้นคนจำนวนมากจะตัดสินใจบนพื้นฐานของความอยู่รอด ความพอใจ และมีความปลอดภัย ดังนั้น ความพอประมาณ หรือการเดินทางสายกลาง จึงมีเหตุผลและเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีที่สุด

ฉัฐพงศ์ ทองภักดี (2549) ให้ความเห็นที่เห็นว่า นอกจากปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไม่ขัดกับระบบตลาดแล้ว ยังถือว่าเป็นเรื่องเดียวกัน โดยใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงควบคุมระบบตลาดแบบทุนนิยม ทำให้ปรับเปลี่ยนไปสู่ระบบตลาดแบบเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการใช้กลไกตลาดในทางสายกลาง และเป็นการจัดการระบบตลาดที่ดี คำนึงถึงทุกด้านของการพัฒนา ทั้งเศรษฐกิจ ชุมชน สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม นำไปสู่สังคมที่มีความสมดุล มีความเจริญอย่างยั่งยืน เป็นการก้าวไกลกว่าระบบตลาดทุนนิยม อีกบทความหนึ่งที่น่าสนใจ เป็นของ จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา และ กอบศักดิ์ ภูตระกูล (2545) เสนอแนะว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งประกอบด้วยหลัก

เศรษฐศาสตร์ที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างระบบ
ภูมิคุ้มกันในตัว สามารถเป็นกรอบแนวทางสำหรับการพัฒนาที่มั่นคงและสมดุล ทั้งในระดับ
ประชาชนและระดับประเทศ โดยสามารถนำไปประยุกต์ได้ 3 ระดับ ได้แก่ ระดับของความอยู่รอด
หรือความเจริญอย่างยั่งยืนภายใต้อิทธิพลของกระแสโลกาภิวัตน์ ระดับของกลยุทธ์ในการพัฒนา
ประเทศไทยอย่างยั่งยืน และระดับสังเคราะห์แผนปฏิบัติการในการพัฒนาระดับท้องถิ่นตามความ
เหมาะสมของทรัพยากร

1.2 ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก

ความเห็นของนักเศรษฐศาสตร์ทั้ง 6 ท่านจากคำให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับความสัมพันธ์
ระหว่างแนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลักระดับจุลภาคกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงพบว่ามีทั้ง
ความเห็นร่วมกันและความเห็นที่ได้แย้งกันหรือต่างกันดังต่อไปนี้

ความเห็นร่วมกันของนักเศรษฐศาสตร์คือ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงยอมรับ
เศรษฐศาสตร์กระแสหลักที่ใช้กลไกตลาดในการขับเคลื่อน ไม่ได้ขัดแย้งกับเศรษฐศาสตร์กระแส
หลักหรือระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม แต่จะมีความสัมพันธ์กันเมื่อนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
มาใช้ร่วมกับระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมหรือเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก โดย ณรงค์ เพ็ชร
ประเสริฐ (2550) ปรียานุช พิบูลสรารุช (2550) และ สมชัย จิตสุชน (2550) มีความเห็นว่าปรัชญา
ของเศรษฐกิจพอเพียงมีผลต่อแนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลักระดับจุลภาคในลักษณะการลด
บทบาทหรือลดการดำเนินไปในทางที่ไม่สร้างสรรค์ของกิจกรรมในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม
เช่น ความล้มเหลวของระบบตลาด การเอารัดเอาเปรียบ และการ โกงต่างๆ ที่เกิดขึ้นในระบบ
เศรษฐกิจ เนื่องจากมีการนำเงื่อนไขคุณธรรมและความรอบรู้มาพิจารณาออกเหนือไปจากเงื่อนไข
ในแบบจำลองของเศรษฐศาสตร์ ส่วน ณัฐพงศ์ ทองกัคดี (2550) และ ธันวา จิตสงวน (2550) มี
ความเห็นเห็นว่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีผลต่อแนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลักระดับจุลภาคใน
ลักษณะการขยาย (extend) แบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์ให้ครอบคลุมปัจจัยต่างๆ ที่หลากหลายทาง
สังคมมนุษย์ ซึ่งปัจจัยเหล่านั้นไม่ได้มีความคงที่อย่างที่เศรษฐศาสตร์มีข้อสมมติ

อภิชัย พันธเสน (2550) และ ธันวา จิตสงวน (2550) มีความเห็นโต้แย้งนักเศรษฐศาสตร์ที่
นำทั้งสองแนวคิดมาเปรียบเทียบกัน โดยให้เหตุผลว่าทั้งสองแนวคิดมีฐานวิวัฒนาการที่ต่างกัน ฐาน
คิดของแนวคิดหรือทฤษฎีเศรษฐศาสตร์มีบริบทแตกต่างไปจากปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จะดู
เฉพาะเนื้อหาไม่ได้ ส่วน ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ (2550) มีความเห็นว่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ไม่ได้สนับสนุนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจที่ดำเนินไปโดยความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน (self-interest) อย่างที่ปรัชญาทางเศรษฐศาสตร์มีข้อสมมติและไม่สนับสนุนการใช้กำไรสูงสุดหรือความพอใจสูงสุดเป็นเป้าหมาย และ ธันวา จิตสงวน มีความเห็นเพิ่มเติมว่าเศรษฐกิจพอเพียงไม่สามารถเรียกได้ว่าเป็นสาขาของเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความเป็นเอกลักษณ์ โดยมีรากฐานทางความคิดและบริบทที่แตกต่างจากแนวคิดของเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก และที่สำคัญคือเป้าหมายของทั้งสองแนวคิดมีความแตกต่างกัน โดยเป้าหมายของวิชาเศรษฐศาสตร์จุลภาคมีเป้าหมายเพื่อการปรับแก้ปัญหาของปัจเจกชน แต่ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีเป้าหมายเพื่อแก้ปัญหของ คน และชุมชนให้อยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน สังคมและประเทศชาติมีความเจริญเติบโตอย่างมั่นคงและยั่งยืน

ข้อวิจารณ์

สำหรับความเห็นของกลุ่มแรกที่เห็นว่าไม่มีความสัมพันธ์กันพอจะสรุปความได้ว่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีพื้นฐานมาจากวัฒนธรรมชุมชน ซึ่งเป็นพื้นฐานระบบเศรษฐกิจของสังคมไทย ประยุกต์หลักพุทธศาสนามาใช้เป็นแนวทางการพัฒนาประเทศ เป็นเรื่องของเศรษฐกิจชุมชน ไม่ได้อยู่แบบปัจเจกชน เป็นแนวคิดทางสายกลาง และเชื่อมโยงกับหลักศาสนาพุทธ ข้อวิจารณ์ในกลุ่มแรกคือ เห็นด้วยส่วนหนึ่งว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไม่สอดคล้องกับเศรษฐศาสตร์กระแสหลักแต่ก็มิใช่เสียทั้งหมดทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบทและความสมบูรณ์ของข้อมูลที่น่ามาพิจารณา ส่วนความเห็นของกลุ่มที่สองที่เห็นว่ามีสัมพันธ์สอดคล้องกัน สรุปความได้ว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ภายใต้ข้อจำกัดของรายได้ ภายใต้การบริหาร และการกระจายความเล็งอย่างสมดุล และมีการแลกเปลี่ยนอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก ความเห็นของผู้สังเคราะห์เห็นว่า จุดร่วมของแนวคิดที่สำคัญคือเรื่องความมีเหตุผลซึ่งเป็นสมมติฐานที่สำคัญของเศรษฐศาสตร์ โดยมีข้อสมมติว่ามนุษย์มีเหตุผลและพฤติกรรมนี้จะทำให้เกิดแนวโน้มของความพอดี พอประมาณ รวมทั้งเกิดภูมิคุ้มกันในตัวตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเห็นเช่นเดียวกับนักเศรษฐศาสตร์ผู้ให้สัมภาษณ์ว่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไม่ได้เป็นเพียงสาขาหนึ่งของวิชาของเศรษฐศาสตร์ตามเหตุผลที่อ้างแล้วข้างต้น เมื่อมองไปในอนาคต นักเศรษฐศาสตร์กลุ่มดังกล่าวสรุปว่าประเทศมีความจำเป็นที่จะต้องมีการภูมิคุ้มกันตนเอง สามารถชี้ให้เห็นถึงความเป็นไปได้ที่จะเกิดความผันผวนอย่างรุนแรงในตลาดโลก ต้องมีระบบบริหารความเสี่ยงที่ดีในบริษัทธุรกิจ มีการทำให้สถาบันการเงินมีความเข้มแข็งด้วยธรรมาภิบาล และนักเศรษฐศาสตร์จะมีความพึงพอใจเป็นพิเศษในพระราชดำรัสของ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในประเด็นที่เกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากร ระหว่างการพึ่งตนเองและการแลกเปลี่ยนในระดับต่างๆ ซึ่งก็คือหัวใจสำคัญของวิชาเศรษฐศาสตร์

2. การหาค่าที่เหมาะสมที่สุดทางเศรษฐศาสตร์กับองค์ประกอบความพอประมาณ

2.1 ผลการวิเคราะห์เอกสาร

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการหาค่าที่เหมาะสมที่สุดทางเศรษฐศาสตร์ กระแสหลักระดับจุลภาคกับองค์ประกอบความพอประมาณ พบเอกสารที่นักเศรษฐศาสตร์แสดงบทวิเคราะห์จำนวน 6 ฉบับ โดยแบ่งออกเป็น 4 ความคิดเห็น ซึ่งนักเศรษฐศาสตร์เห็นว่ามีความสัมพันธ์ในสองลักษณะ คือ ความสอดคล้องกันหรือเป็นไปในทิศทางเดียวกันและไม่สอดคล้องกันหรือมีทิศทางความสัมพันธ์ตรงข้ามกัน

ความคิดเห็นแรกคือ กระบวนการตัดสินใจที่เหมาะสมที่สุดกับความพอประมาณ โดยทองใหญ่ อัยยะวารากุล (2547) กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างความพอประมาณและกระบวนการตัดสินใจที่เหมาะสมที่สุดทางเศรษฐศาสตร์ว่า หลักความพอประมาณสามารถช่วยให้การใช้ทรัพยากรของสังคมเกิดประสิทธิภาพสูงสุดได้ในบางสถานการณ์ กล่าวคือความพอประมาณตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงน่าจะจัดเป็นวิธีการแก้ไขปัญหาวิธีหนึ่งของระบบตลาด (market failure) เมื่อเกิดปัญหาการไม่ได้ใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งแตกต่างจากวิธีการแก้ไขปัญหาทั่วไป ที่เน้นการใช้กลไกราคาเป็นหลัก

ความคิดเห็นที่สองเป็นเรื่องแนวคิดกำไรสูงสุดทางเศรษฐศาสตร์กับความพอประมาณ จากการสำรวจพบหลายเอกสารที่วิเคราะห์เกี่ยวกับแนวคิดกำไรสูงสุด แต่ที่ชัดเจนที่สุดคือ พิพัฒน์ ยอดพฤติการ (2549ข) เขียนถึงความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดกำไรทางเศรษฐศาสตร์กับความพอประมาณในบทความ เศรษฐกิจพอเพียงในธุรกิจ โดยกล่าวว่า การดำเนินธุรกิจจึงควรคำนึงถึงกำไรทางเศรษฐศาสตร์ (economic profit) อันเป็นส่วนเพิ่มมูลค่าให้กับองค์ประกอบอย่างแท้จริง โดยจุดที่เหมาะสมที่สุด คือ บริเวณประมาณกึ่งกลางของจุดกำไรปกติกับจุดที่มีกำไรสูงสุดทางเศรษฐศาสตร์ หรือในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงก็คือหลักความพอประมาณที่ก่อให้เกิดกำไรทางเศรษฐศาสตร์ โดยที่ธุรกิจไม่จำเป็นต้องลดศักยภาพหรืออ้อมความสามารถในการผลิต หรือเพิ่มศักยภาพหรือขยายกำลังในการผลิต จนทำให้กำไรทางเศรษฐศาสตร์ลดน้อยถอยลงไปต่ำกว่าจุดกำไรปกติ และควรเน้นที่การสร้างกำไรในระยะยาวเป็นหลัก

ความคิดเห็นที่สามคือเรื่องหลักความคุ้มค่าและหลักความคุ้มค่ากับความพอประมาณ โดยความสัมพันธ์ของแนวคิดการตัดสินใจภายใต้หลักความคุ้มค่าและหลักความคุ้มค่ากับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ปรากฏในงานเขียนของ พิพัฒน์ ยอดพฤติการ (2549) สรุปได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง จะยึดหลักของความคุ้มค่า มากกว่าความคุ้มค่า ซึ่งหากพิจารณาตามหลักเศรษฐศาสตร์ทั่วไป อาจจะถือว่าเป็นการลงทุนที่ขาดทุนหรือไม่คุ้มค่าของรัฐ แต่ได้ผลเป็นความอยู่ดีมีสุขของประชาชนส่วนใหญ่ที่ดีเป็นมูลค่าไม่ได้ เป็นการพิจารณาตามแนวคิดต้นทุน – ประสิทธิภาพ (cost-effectiveness) มากกว่าแนวคิดต้นทุน – ผลประโยชน์ (cost-benefit ratio) โดยให้ความสำคัญต่อผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาที่เป็นผลประโยชน์ของคนส่วนรวม มากกว่าผลสำเร็จที่เป็นตัวเลขอันเป็นผลประโยชน์ของกลุ่มคนส่วนน้อย และทั้งสองแนวคิดนั้นสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในด้านการจัดสรรทรัพยากรให้เกิดประสิทธิภาพและเป็นประโยชน์มากที่สุด อีกความคิดเห็นหนึ่งคือ การศึกษาของ

มานวิภา อินทรทัต (2550) เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความคุ้มค่าในแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์เปรียบเทียบกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงพบว่า ผลผลิตและผลลัพธ์จากการปฏิบัติตามหลักปรัชญานี้เป็นไปในทิศทางเดียวกับหลักความคุ้มค่า คือ การมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์สูงสุด และการมีความสามารถในการแข่งขันหรือสามารถดำรงอยู่ได้ในระยะยาว ในส่วนของความแตกต่างจากหลักความคุ้มค่า คือ เศรษฐกิจพอเพียงเน้นระดับของการผลิตที่ยึดศักยภาพของตนเป็นหลัก ตัดสินใจด้วยหลักคุณธรรม โดยใช้แนวคิดสหกรณ์ เน้นภาพกว้างและระยะยาว การทำในสิ่งที่ดีที่สุดในภายใต้ศักยภาพ ภูมิปัญญาและทรัพยากรที่มี ต้องไม่เกิดผลทางลบต่อสังคมและผู้อื่น มีขบวนการเรียนรู้และพัฒนาตลอดชีวิต พิจารณาผลประโยชน์และต้นทุนทั้งทางตรงและทางอ้อม เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน อยู่ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม ต้องลดความเสี่ยง คำนึงถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดและต้องไม่มีการขัดแย้งในผลประโยชน์

ความคิดเห็นที่สี่คือเรื่องแนวคิดอรรถประโยชน์กับความพอประมาณ โดยมีบทความของ ฉลองภพ สุตังกรกาญจน์ (2542) กล่าวถึงปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงว่า สอดคล้องกับแนวคิดของเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก โดยอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างฟังก์ชันอรรถประโยชน์กับความพอประมาณ ซึ่งสรุปได้ว่า เศรษฐศาสตร์กระแสหลักจะสมมติว่าคนเรามีฟังก์ชันอรรถประโยชน์ที่ดีความได้ว่า มีลักษณะของความพอประมาณ โดยความพึงพอใจในการบริโภคหน่วยสุดท้ายของสินค้าหรือบริการจะลดลงเมื่อมีการบริโภคเพิ่มขึ้นหรือที่เรียกว่ากฎการลดน้อยถอยลงของฟังก์ชันอรรถประโยชน์ (diminishing marginal utility) และการบริโภคสินค้าหรือบริการจะมีข้อจำกัดของงบประมาณหรือรายได้ เมื่อนำมารวมกันทำให้ผู้บริโภคต้องตัดสินใจเลือกอรรถประโยชน์ที่

สอดคล้องกับรายได้มากที่สุด และฟังก์ชันอรรถประโยชน์ที่ตรงข้ามกับหลักความพอประมาณ จะทำให้เกิดปัญหาการไม่ใช้ทรัพยากรให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

2.2 ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกจากนักเศรษฐศาสตร์พบว่าความพอประมาณในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความสอดคล้องกับแนวคิดการหาค่าที่เหมาะสมที่สุด (optimization) ของเศรษฐศาสตร์กระแสหลักระดับจุลภาคเพียงบางส่วนของแนวคิดเท่านั้น โดยแนวคิดที่ทำการศึกษาได้แก่ การตัดสินใจที่เหมาะสมที่สุด มูลค่าสูงสุดของธุรกิจ การวิเคราะห์ต้นทุน-ผลประโยชน์ การวิเคราะห์ต้นทุน-ประสิทธิผล และการประมาณต้นทุนที่เหมาะสม ซึ่ง ฉัฐพงศ์ ทองภักดี (2550) ชันวา จิตสงวน (2550) ปรียานุช พิบูลสราวุธ (2550) และ สมชัย จิตสุชน (2550) มีความเห็นตรงกันว่าแนวคิดมูลค่าสูงสุดหรือการแสวงหากำไรสูงสุดเป็นเป้าหมายนั้น ถ้าให้สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงควรเป็นกำไรในระยะยาวโดยคำนึงถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด ส่วนการใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์จุลภาคที่นำมาศึกษาในครั้งนี้ก็ไม่ได้ขัดแย้งกับหลักความพอประมาณ เพียงแต่ควรนำปัจจัยด้านอื่นๆ ซึ่งไม่ได้คงที่อย่างที่เศรษฐศาสตร์กระแสหลักมีข้อสมมติเข้ามาพิจารณาในแบบจำลองด้วย รวมทั้งต้องเป็นแบบจำลองที่มีเหตุผล กล่าวคือ คำนึงถึงมิติและปัจจัยต่างๆ อย่างรอบคอบ ร่วมกับความเสี่ยง ภายใต้งื่อนไขเพิ่มเติมคือคุณธรรมและความรู้ จึงจะเป็นแบบจำลองและเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ที่สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ปรียานุช พิบูลสราวุธ (2550) กล่าวให้รายละเอียดว่า หลักเศรษฐศาสตร์มีข้อสันนิษฐานที่สำคัญที่สุดข้อหนึ่งได้แก่ พฤติกรรมของมนุษย์ที่มุ่งจัดสรรภายใต้ข้อจำกัดทางทรัพยากรต่างๆ ที่ตนมี อาทิ รายได้ เวลา ข้อมูล และความรู้ เป็นต้น โดยทั่วไปแล้ว ผลที่ได้รับจากกระบวนการหาค่าที่เหมาะสมที่สุดในลักษณะที่แสดงความเป็นจริง (positive) อาจมีลักษณะที่สอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับคำจำกัดความของความพอประมาณทั้ง 2 ประการก็ได้ ขึ้นอยู่กับลักษณะความพอใจทรัพยากร และมุมมองเรื่องความเสี่ยง (risk perception) ของแต่ละคน

สมชัย จิตสุชน (2550) และ ปรียานุช พิบูลสราวุธ (2550) มีความเห็นร่วมกันว่าหากลักษณะความพอใจของบุคคลใดมีความโอนเอียงต่อการบริโภคสินค้าหรือบริการชนิดใดเป็นพิเศษ หรือหากมีการประเมินศักยภาพของตนสูงเกินไปจากความเป็นจริง ระดับสินค้าและบริการที่ถูกเลือกก็อาจอยู่ในระดับที่ไม่พอประมาณ ซึ่ง สมชัย จิตสุชน (2550) เรียกพฤติกรรมนี้ว่า การหลงผิดในงบประมาณ สถานการณ์ดังกล่าว แม้ว่าพฤติกรรมของแต่ละบุคคลจะเป็นไปตามกระบวนการหา

ค่าที่เหมาะสมที่สุด แต่ผลที่เกิดขึ้นในระดับสังคมอาจไม่เกิดประสิทธิภาพสูงสุดก็ได้ ความพอประมาณตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จึงน่าจะจัดเป็นวิธีการแก้ไขปัญหาวีธีหนึ่งของระบบตลาดล้มเหลว (market failure) เมื่อเกิดปัญหาการใช้ทรัพยากรอย่างไม่มีประสิทธิภาพ ซึ่งแตกต่างจากวิธีการแก้ไขปัญหาล้วนไปซึ่งเน้นการใช้กลไกราคาเป็นหลัก เพียงเพิ่มหลักความพอประมาณเข้าไปในกระบวนการหาค่าที่เหมาะสมของบุคคล

อภิชัย พันธเสน (2550) และ ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ (2550) มีความเห็นที่ต่างออกไปว่า ความพอประมาณนั้นจะมีความสอดคล้องกับพุทธเศรษฐศาสตร์ ซึ่งเศรษฐกิจพอเพียงนั้น การบริโภคไม่ใช่เพื่อแสวงหาความพอใจสูงสุด แต่เป็นการบริโภคที่รู้ประมาณ รู้ความพอดี และปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงก็ไม่ได้ปฏิเสธระบบตลาดหรือแนวคิดของเศรษฐศาสตร์กระแสหลักด้านอื่น แต่ก็ได้ไม่ได้หมายความว่ามีความสอดคล้อง ทั้งสองท่านได้ย้ำเตือนว่าหลักเศรษฐศาสตร์เป็นหลักการของปัจเจกชน เศรษฐศาสตร์ไม่ได้ปรับแก้กระบวนการทางสังคม แต่ใช้ปรับแก้กระบวนการของปัจเจกชน ซึ่งต่างจากปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นการปรับแก้ทั้งระดับบุคคล ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

ข้อวิจารณ์

ผู้ศึกษาเห็นว่าความพอประมาณตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงน่าจะจัดเป็นวิธีการแก้ไขปัญหาวีธีหนึ่งของระบบตลาดซึ่งแตกต่างจากวิธีการแก้ไขปัญหาล้วนไป ที่เน้นการใช้กลไกราคาเป็นหลัก จากการศึกษาพบว่าแนวคิดการหาค่าที่เหมาะสมที่สุดเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแต่ไม่ทั้งหมดยังการในส่วนการนำคุณธรรมเข้าไปพิจารณา ร่วมกับแบบจำลองจึงจะทราบว่าค่าที่เหมาะสมที่สุดควรเป็นค่าใด ส่วนแนวคิดกำไรสูงสุดของเศรษฐศาสตร์นั้นเห็นว่าไม่สอดคล้องเพราะขาดการพิจารณาเชิงคุณธรรมและเห็นตรงกับนักเศรษฐศาสตร์เกี่ยวกับแนวคิดกำไรสูงสุดซึ่งควรเน้นกำไรทางเศรษฐศาสตร์ที่เป็นการสร้างกำไรในระยะยาว ส่วนแนวคิดหลักความคุ้มค่าหรือ ต้นทุน – ประสิทธิภาพ ผู้สังเคราะห์เห็นว่ามีความสอดคล้องกลับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมากกว่าแนวคิดต้นทุน – ผลประโยชน์ เนื่องจากความอยู่ดีมีสุขของประชาชนส่วนใหญ่ที่ดีเป็นมูลค่าไม่ได้จึงไม่สามารถคำนวณต้นทุน – ผลประโยชน์ได้ และพบว่าผลผลิตและผลลัพธ์จากการปฏิบัติตามหลักปรัชญานี้เป็นไปในทิศทางเดียวกับหลักความคุ้มค่า ดังนั้นแนวคิดที่นำมาศึกษาความสัมพันธ์กับหลักความพอประมาณทั้ง 4 แนวคิดสรุปได้ว่าสอดคล้องและมีความสัมพันธ์กันเมื่อมีพร้อมด้วยเงื่อนไขคุณธรรม ในขณะที่นักเศรษฐศาสตร์มักจะสอนว่าการแบ่งงานอย่างซับซ้อนจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการผลิตที่สูงกว่า และ

ประสิทธิภาพเป็นพื้นฐานที่สำคัญของความสำเร็จในโลกของการแข่งขัน แต่ในอีกด้านหนึ่ง ประสิทธิภาพในโลกแห่งความเป็นจริงก็ชี้ให้เห็นว่าประเทศจำเป็นต้องมีส่วนที่สามารถพึ่งตนเองได้ด้วย เนื่องจากในปัจจุบันไม่สามารถทำนายได้ล่วงหน้าได้ว่าการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงจะเกิดขึ้นเมื่อใด

3. ความสัมพันธ์ระหว่างความมีเหตุผลของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับเหตุผลของเศรษฐศาสตร์

3.1 ผลการวิเคราะห์เอกสาร

ความเห็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างเหตุผลในบริบทของเศรษฐศาสตร์กระแสหลักกับความมีเหตุผลซึ่งเป็นองค์ประกอบของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงพบเอกสารจำนวน 3 ฉบับสรุปได้ดังนี้

ฉลองภพ สุสังกรกาญจน์ (2542) นอกจากจะกล่าวถึงความพอประมาณแล้ว ยังให้ความเห็นว่าเหตุผลในบริบทของเศรษฐศาสตร์ไม่ขัดแย้งกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยกล่าวว่าหากบุคคลมีความรู้ ความเข้าใจ และความรอบคอบประกอบกับการตัดสินใจแล้ว พฤติกรรมทางเศรษฐศาสตร์ของแต่ละคนจะนำไปสู่ผลรวมที่มีการใช้ทรัพยากรทางเศรษฐกิจอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด และความมีเหตุผลของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถอธิบายได้ด้วยแนวคิดพฤติกรรมที่มีเหตุผลในเศรษฐศาสตร์กระแสหลักได้

กอบศักดิ์ ภูตระกูล และ สุทธภา อมรวิวัฒน์ (2547) นำเสนอความเห็นเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงและเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิก สรุปได้ว่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสอดคล้องกับแก่นความคิดของเศรษฐศาสตร์สมัยใหม่ โดยจุดร่วมของแนวคิดที่สำคัญคือเรื่องความมีเหตุผลซึ่งก็เป็นสมมติฐานที่สำคัญของเศรษฐศาสตร์ในการอธิบายพฤติกรรมมนุษย์ และการที่มนุษย์ส่วนใหญ่หรือโดยทั่วไปทำอะไรอย่างมีเหตุมีผลจะทำให้เกิดแนวโน้มของความพอดีพอประมาณ รวมทั้งเกิดภูมิคุ้มกันในตัวซึ่งสอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

วิชัย ชูรงค์พันธ์ (2547) มีความเห็นที่ต่างออกไปจากนักเศรษฐศาสตร์ที่กล่าวมาข้างต้น โดยแสดงบทวิเคราะห์ถึงเหตุผลที่ใช้ในเศรษฐศาสตร์กระแสหลักกับเหตุผลของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สรุปได้ว่า ความมีเหตุผลในทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ มีมิติของความแน่นอนของคำตอบ โดย

อาจจะถูกหรือผิดก็ได้ในมุมมองเชิงสังคม ซึ่งสามารถนำแนวคิดจากการศึกษาต่างๆ ในเรื่องความรู้ มาวิเคราะห์ร่วมได้ ในขณะที่ความมีเหตุผลในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีมิติที่สะท้อนการสั่งสมความรู้และประสบการณ์เชิงพลวัต ที่คำนึงถึงแง่มุมเชิงคุณธรรมหรือความถูกต้องควบคู่กันไป ทำให้ความมีเหตุผลในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีลักษณะเฉพาะตัว ซึ่งเป็นลักษณะที่แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์เพียงแขนงใดแขนงหนึ่ง มีอาจครอบคลุมความมีเหตุผลในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้

3.2 ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก

จากการศึกษาพบว่าความมีเหตุผลของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไม่มีความสัมพันธ์กับความมีเหตุผลที่ใช้เป็นข้อสมมติฐานทางทฤษฎีของเศรษฐศาสตร์กระแสหลักระดับจุลภาค โดยนักเศรษฐศาสตร์ที่ให้สัมภาษณ์มีความเห็นร่วมกันว่าเหตุผลของทั้งสองแนวคิดมีความแตกต่างกัน เศรษฐศาสตร์กระแสหลักอธิบายเรื่องเหตุผล (rational) แต่ว่าความหมายของแนวคิดนี้ก็ต่างกับเหตุผลของเศรษฐกิจพอเพียง กล่าวคือ เศรษฐศาสตร์กระแสหลักอธิบายว่า มนุษย์ทุกคนมีเหตุผล และการแสวงหาประโยชน์ส่วนตนคือการกระทำที่มีเหตุผล แต่เศรษฐกิจพอเพียงนั้นเป็นการใช้เหตุผลพิจารณาให้รอบคอบ ระมัดระวัง และคำนึงถึงคนรอบข้างอย่างมีคุณธรรม

ปริญญช พินุลสรารูธ (2550) ซึ่งเป็นนักเศรษฐศาสตร์ที่มีความเชี่ยวชาญในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้ความเห็นว่า ความมีเหตุผลในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยสรุปแล้วคือการคำนึงถึงผลที่อาจเกิดขึ้นจากการกระทำ แล้วเลือกแนวทางที่นำไปสู่ผลที่ต้องโดยมีปัจจัยในเรื่องคุณธรรมกำกับควบคู่ไปด้วย ซึ่งทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ เช่น ความมีเหตุผล (rationality) หรือการคาดการณ์ที่มีเหตุผล (rational expectation) และ ความรู้สามัญ (common knowledge) ไม่สามารถอธิบายได้โดยสมบูรณ์ จึงทำให้ความมีเหตุผลในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ (2550) มีความเห็นว่า เหตุผลในแนวคิดของเศรษฐศาสตร์นั้นเป็นเหตุผลทางเศรษฐกิจ เป็นผลประโยชน์เฉพาะตัวบุคคล ไม่ใช่เหตุผลตามความหมายของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่คำนึงถึงผลประโยชน์ทั้งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมองเป็นองค์รวม คำนึงถึงสังคม แนวคิดจึงไม่สอดคล้องกัน

ธันวาคม จิตสงวน (2550) มีความเห็นว่า เหตุผลทั้ง 3 แนวคิดที่ทำการศึกษาไม่ได้ นำเรื่องคุณธรรมเข้าไปพิจารณา เหตุผลของผู้เล่นเกมก็ต้องมีคุณธรรม ดังนั้นเหตุผลที่เศรษฐศาสตร์กระแสหลักสมมติฐานนั้นไม่ใช่รูปแบบเดียวกัน ไม่มีความสัมพันธ์กับเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากปัจจัยหลายๆ ตัวที่เศรษฐศาสตร์พิจารณาถูกสมมติให้คงที่

สมชัย จิตสุชน (2550) มีความเห็นว่าเหตุผลของทั้งสองแนวคิด ไม่ได้ขัดแย้งกัน กล่าวคือเศรษฐศาสตร์กระแสหลักระดับจุลภาคมีข้อสมมติว่า มนุษย์ทุกคนมีเหตุผล เป็นพฤติกรรมที่อธิบายพฤติกรรมมนุษย์ได้ดีกว่า และอธิบายคนส่วนมากได้ เศรษฐศาสตร์กระแสหลักกล่าวว่าเราต้องมีการประมาณอย่างสมเหตุสมผล (rational expectation) การที่บุคคลมีความคิดเรื่องของงบประมาณที่คิดรูปไปก็เป็นความจำกัดด้านเหตุผล (bounded rationality) อย่างหนึ่งที่เศรษฐศาสตร์กระแสหลักกล่าวถึง และเป็นเรื่องที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กล่าวคือเราต้องมีข้อมูลอย่างเพียงพอและถูกต้องจึงจะเป็นเหตุผลที่สมบูรณ์ตามหลักของปรัชญา ดร.สมชัย จิตสุชน กล่าวต่อไปว่า มีข้อค้นพบจากงานวิจัยว่าคนไม่ได้มีเหตุผลอย่างสมบูรณ์ หรือมีความบกพร่อง (bounded) และถ้าคนไม่มีเหตุผลโดยสมบูรณ์ คนผู้นั้นก็อาจบริโภคนเกินตัว และเกิดความเสียหาย รวมถึงอาจจะกระทบไปถึงผู้อื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้วย

ณัฐพงศ์ ทองภักดี (2550) และ สมชัย จิตสุชน (2550) มีความเห็นเพิ่มเติมที่น่าสนใจว่าในระยะหลังมานี้ มีนักเศรษฐศาสตร์กล่าวถึงความหมายที่กว้างกว่าคำจำกัดความเดิมของเหตุผลในเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก กล่าวคือ คนนอกจากเห็นแก่ตัวเองแล้วยังเห็นแก่ผู้อื่น คำนี้ถึงสังคมรอบข้างด้วยเช่นกัน เพื่อการเป็นที่ยอมรับในสังคมและเป็นส่วนหนึ่งของฟังก์ชันอรรถประโยชน์ด้วย ถ้าตามความหมายกว้างก็จะเป็นเหตุผลที่สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เรื่องประสิทธิภาพของการใช้ทรัพยากรเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่ได้นำมาศึกษาความสัมพันธ์ โดยนักเศรษฐศาสตร์มีความเห็นตรงกันว่าแนวคิดเรื่องประสิทธิภาพของเศรษฐศาสตร์กระแสหลักยังไม่สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กล่าวคือ การจัดสรรทุกอย่างคือการเน้นประสิทธิภาพ หรือการใช้ทรัพยากรน้อยลงก็มีประสิทธิภาพ ซึ่งเศรษฐศาสตร์มีแนวคิดในการวัดหลายแนวคิด แต่โดยหลักการแล้วคือ ผลประโยชน์หารต้นทุน ถ้าผลประโยชน์ต่อต้นทุนยิ่งสูงยิ่งมีประสิทธิภาพ แต่ที่ถูกต้องตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงคือประสิทธิภาพควรมีจุดที่พอประมาณ และมีคุณธรรม กล่าวคือ ถ้ามีประสิทธิภาพแต่ทำลายผู้อื่น ก็ไม่มีคุณธรรมตามเงื่อนไขที่ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกำหนด

ข้อวิจารณ์

แนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลักมีข้อสมมติเรื่องเหตุผล แต่เป็นความหมายที่เฉพาะเจาะจงมาก ผู้สังเคราะห์เห็นว่ามีความสอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบางส่วนเท่านั้น การศึกษาในเรื่องนี้สรุปความแตกต่างได้ว่า หลักเหตุผลของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีบริบทที่สะท้อนการสั่งสมความรู้และประสบการณ์เชิงพลวัต มีลักษณะเฉพาะตัว เป็นการใช้เหตุผลพิจารณาให้รอบคอบ ระมัดระวัง และคำนึงถึงคนรอบข้าง และเป็นการคำนึงถึงผลที่อาจเกิดขึ้นจากการกระทำ แล้วเลือกแนวทางที่นำไปสู่ผลที่ถูกต้อง โดยมีปัจจัยในเรื่องคุณธรรมกำกับ ความมีเหตุผล (reasonableness) ในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต่างจากคำว่า มีเหตุผล (rationality) ของมนุษย์เศรษฐกิจที่แสวงหาประโยชน์ส่วนตน เพื่อสามารถบริโภคให้ได้มากที่สุด ความหมายในภาษาไทยของคำว่ามีเหตุผลนั้นแสดงความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการและผล ตลอดจนแรงจูงใจและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ความมีเหตุผลหมายถึงความสามารถในการกำหนดเป้าหมายที่พอประมาณ แทนเป้าหมายที่สุดขีด ตลอดจนความสามารถในการตระหนักรู้ว่าในความพยายามที่จะบรรลุเป้าหมายดังกล่าว นั้น มีผลกระทบต่อผู้อื่นอย่างไรบ้าง ความพยายามในการแสวงหาประโยชน์ส่วนตนนั้น แท้จริงเป็นการกระทำที่ไม่มีเหตุผลเพราะในที่สุดจะนำไปสู่ความขัดแย้งหรือความทุกข์มากกว่าความสุข เหตุผลจะต้องถูกใช้ควบคู่กับความรู้และความเมตตา ซึ่งจะทำให้เกิดปัญหาแทนความเห็นแก่ตัว

4. ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเองกับแนวคิดการบริหารความเสี่ยง

4.1 ผลการวิเคราะห์เอกสาร

ภูมิคุ้มกันในตัวตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับแนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลักเกี่ยวกับความไม่แน่นอนและความเสี่ยงมีนักเศรษฐศาสตร์เห็นด้วยเป็นจำนวนมากและถูกกล่าวถึงมากที่สุด ในบทความที่กล่าวมาข้างต้นจำนวน 20 ฉบับ สำหรับการวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ที่สอดคล้องกันหรือเป็นไปในทิศทางเดียวกัน กอบศักดิ์ ภูตระกูล (2547) ได้เขียนบทวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์กัน โดยมีเนื้อความครอบคลุมทฤษฎีเศรษฐศาสตร์มากที่สุด กล่าวคือ ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ได้กล่าวถึงภูมิคุ้มกันในตัวต่อสภาวะการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ซึ่งมีอยู่ในหลายระดับ เช่น การบริหารความเสี่ยง การประกันภัย การตัดสินใจภายใต้ความเสี่ยงและการตัดสินใจภายใต้สภาวะที่มีความไม่แน่นอน ซึ่งถือได้ว่าเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับองค์ประกอบการมีภูมิคุ้มกันของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนข้อแตกต่างคือ วิธีการตัดสินใจ เน้นทางสาย

กลางเป็นทางเลือกหนึ่งที่บุคคล หรือองค์การสามารถใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจแทนหลักการ
 หาค่าที่เหมาะสมที่สุด และแนวคิดทางสายกลางมีความเหมาะสมกว่าภายใต้ข้อจำกัดจากอนาคตที่มีความ
 ความไม่แน่นอน

4.2 ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผลการศึกษาพบว่าแนวคิดการบริหารความเสี่ยง การตัดสินใจภายใต้สภาวะที่มีความ
 ไม่แน่นอน และการตัดสินใจภายใต้ความเสี่ยงของเศรษฐศาสตร์กระแสหลักมีความสัมพันธ์กับ
 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ซึ่งนักเศรษฐศาสตร์ผู้ให้
 สัมภาษณ์มีความเห็นร่วมกันว่า แนวคิดทั้งสองมีความสอดคล้องกัน และจะส่งผลต่อแนวคิด
 เศรษฐศาสตร์กระแสหลักระดับจุลภาคในลักษณะการขยายแนวคิดหรือแบบจำลองดังกล่าวให้
 ครอบคลุมปัจจัยที่หลากหลาย รอบคอบภายใต้คุณธรรมและรอบรู้ข้อมูลอย่างถูกต้อง

สมชัย จิตสุชน (2550) มีความเห็นเพิ่มเติมว่า เศรษฐกิจพอเพียงช่วยอุดช่องว่างของ
 เศรษฐศาสตร์กระแสหลักในเรื่องการบริหารความเสี่ยงที่ขาดการพิจารณาเงื่อนไขคุณธรรมและ
 จริยธรรม และ ธันวา จิตสงวน (2550) มีความเห็นในฐานะผู้เชี่ยวชาญด้านปรัชญาของเศรษฐกิจ
 พอเพียงว่าเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ตรงกลางระหว่างการเข้าหาความเสี่ยง (risk taking) กับการหลบ
 เลี่ยงความเสี่ยง (risk avoiding) ซึ่งก็คือการบริหารความเสี่ยง (risk managing) และกล่าวว่า การลด
 ความเสี่ยงที่สำคัญที่สุดคือต้องใช้ความรู้ รอบรู้ข้อมูล มีการคาดการณ์ที่ตรงกับเงื่อนไขคุณธรรม
 จึงจะสอดคล้อง ไม่ใช่การลดความเสี่ยงด้วยการโกง หรือทุจริตต่างๆ การฮั้วกัน เป็นต้น

ข้อวิจารณ์

ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ที่นำมาศึกษาได้แก่ การบริหารความเสี่ยง การประกันภัย การ
 ตัดสินใจภายใต้ความเสี่ยงและการตัดสินใจภายใต้สภาวะที่มีความไม่แน่นอน พบว่ามีความสัมพันธ์
 สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แต่ต้องประยุกต์ร่วมกับความมีคุณธรรมเนื่องจากมีนัก
 เศรษฐศาสตร์ผู้ให้สัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นว่า การป้องกันความเสี่ยงต้องอยู่บนพื้นฐานของความดี
 คือมีคุณธรรมและใช้ทฤษฎีไปในทางที่ถูกต้องไม่ใช่ป้องกันความเสี่ยงจากการทุจริต หรือประพฤติก
 มิชอบทางธุรกิจ ผู้สังเคราะห์เห็นว่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเน้นเรื่องของการป้องกันความ
 เสี่ยงเพื่อให้เกิดการพึ่งตนเองได้อย่างมั่นคง และเป็นเรื่องที่ปฏิบัติได้ง่าย เช่น การออม

5. คุณธรรมในบริบทของเศรษฐศาสตร์กระแสหลักกับคุณธรรมในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

5.1 ผลการวิเคราะห์เอกสาร

จากการวิเคราะห์เอกสารพบว่า คำชัย ลายสมิต (2541) กล่าวถึงคุณธรรมในบริบทของเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก ซึ่งเป็นงานเขียนที่ได้แย้งข้อกล่าวหาของนักเศรษฐศาสตร์กระแสตรงที่กล่าวหาเศรษฐศาสตร์กระแสหลักว่า ไม่มีคุณธรรม จริยธรรม และระบบคุณค่า เพียงเอกสารเดียวแท้จริงแล้วเศรษฐศาสตร์กระแสหลักมีแนวคิดเกี่ยวกับการแข่งขันเสรี ความยุติธรรม ความมีประสิทธิภาพ ซึ่งแนวคิดเหล่านี้เป็นบริบทเชิงคุณธรรมและระบบคุณค่าของเศรษฐศาสตร์ที่สำคัญ

5.2 ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก

เรื่องคุณธรรมและจริยธรรมในบริบทของเศรษฐศาสตร์กระแสหลักนั้น นักเศรษฐศาสตร์มีความเห็นร่วมกันว่าแนวคิดของเศรษฐศาสตร์ไม่ได้กล่าวถึงคุณธรรมในแบบจำลองหรือทฤษฎีอย่างชัดเจน แนวคิดการแข่งขันเสรีก็ไม่ใช่ลักษณะที่แสดงบริบทของคุณธรรม เพราะปัจจุบันมีแต่การแข่งขันที่ไม่สมบูรณ์ เกิดการครอบงำตลาด ส่วนเรื่องหลักสำนึกร่วมของ Adam Smith ก็เป็นเพียงหลักปรัชญาที่เสนอแนะไว้และไม่มีความเกี่ยวข้องกับเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก

นักเศรษฐศาสตร์ผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นแตกต่างกันออกไปคือ ฉัฐพงศ์ ทองภักดี (2550) มีความเห็นว่าการแข่งขันเสรียังไม่ได้กล่าวในลักษณะคุณธรรมมาเกี่ยวข้อง และไม่ถือว่าเป็นบริบทด้านคุณธรรม ความเป็นจริงรัฐบาลก็ต้องแทรกแซงตลาดเพื่อการกระจายที่ดีขึ้น ส่วนสำนึกเชิงคุณธรรมนั้น จะต้องมีคุณธรรมเข้ามาในระบบตลาด เช่น การลดผลกระทบภายนอกต่างๆ ปัญหามลพิษ น้ำเสีย เป็นต้น ในเศรษฐศาสตร์สถาบันจะมีเรื่อง ธรรมเนียมปฏิบัติ และ บรรษัทภิบาล ซึ่งขยายมาจากเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก

สมชัย จิตสุชน (2550) มีความเห็นว่า ประเด็นเรื่องคุณธรรม เศรษฐศาสตร์กระแสหลักไม่ได้กล่าวถึง เศรษฐศาสตร์จุลภาคไม่มีแนวคิดหรือข้อสมมติเชิงคุณธรรมที่กล่าวว่าห้ามโกง แต่ในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกล่าวอย่างชัดเจนว่าต้องมีเงื่อนไขคุณธรรม หลักเศรษฐศาสตร์มีข้อสมมติว่าคนเห็นแก่ตัว ไม่ได้มีข้อสมมติที่เกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้อื่น

ธันวาคม จิตสงวน (2550) มีความเห็นที่ต่างจากท่านอื่นๆ กล่าวคือ สมัย Adam Smith และ คาลมาทซ์ มีแนวคิดเชิงคุณธรรมโดยคนเป็นส่วนสำคัญของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ มีคำกล่าวไว้ว่า แรงงานนั้นสร้างสรรค์โลก การใช้มือที่มองไม่เห็นเป็นกลไกในการจัดการก็เป็นคุณธรรมรูปแบบหนึ่ง กล่าวคือ ต้องพูดคุยกันต่อรองกัน สุดท้ายก็บรรลุถึงเป้าหมาย นั่นเป็นแนวคิดเชิงคุณธรรมของ Adam Smith แต่หลังจากยุคนั้น เศรษฐศาสตร์ก็เริ่มแยกส่วนและมีแขนงมากมายไม่ได้คิดแบบองค์รวมเหมือนยุคแรกๆ รวมถึงทุนนิยมที่มีคุณธรรมด้วย

ปริยานุช พิบูลสรวุฑ (2550) แสดงความเห็นเพิ่มเติมว่า นักเศรษฐศาสตร์กำลังหาทางสร้างทฤษฎีใหม่ๆ อยู่ เช่น Amartya Sen ได้กระตุ้นให้คำนึงถึงปัจจัยด้านศีลธรรมในกระบวนการตัดสินใจทางเศรษฐกิจ และผลงานของเขาได้รับรางวัลโนเบลปี ค.ศ. 1998 ดังนั้น จึงควรมีการศึกษาแนวทางการผนวกปัจจัยด้านศีลธรรม ในการตัดสินใจทางเศรษฐศาสตร์ในเชิงลึกต่อไป นอกจากนี้แล้ว การบริหารจัดการที่ดีในภาคธุรกิจในปัจจุบัน มีความหมายครอบคลุมถึงการมีจริยธรรม ในการดำเนินธุรกิจ (Code of conduct) และการส่งเสริมให้ภาคธุรกิจมีความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility) ในรูปแบบต่างๆ อาทิ การคำนึงต้นทุนทางสิ่งแวดล้อมของสังคม ในการดำเนินธุรกิจของบริษัท การคืนกำไรของบริษัทให้แก่สังคมในรูปแบบต่างๆ

ข้อวิจารณ์

ความมีคุณธรรมในบริบทของเศรษฐศาสตร์กระแสหลักสรุปได้ว่าไม่มีความสัมพันธ์กับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบริบทของปรัชญาเป็นเรื่องคุณธรรมของศาสนา แต่ไม่เฉพาะเจาะจงว่าเป็นศาสนาใดศาสนาหนึ่ง และผู้สังเคราะห์เห็นเช่นเดียวกับนักเศรษฐศาสตร์ที่กล่าวมาว่า หลักเศรษฐศาสตร์กระแสหลักมีข้อสมมติว่ามนุษย์มีความเห็นแก่ตัวซึ่งไปสอดคล้องกับเรื่องของคุณธรรมในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เรื่องนี้จึงควรมีการศึกษาในเชิงลึกต่อไป

ความสอดคล้องและความแตกต่างระหว่างสองแนวคิด

การสังเคราะห์จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการวิเคราะห์เอกสารที่ผ่านมาสามารถสรุปเปรียบเทียบความสอดคล้องหรือความสัมพันธ์กันและความแตกต่างกันระหว่างแนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลักกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ดังตารางที่ 22

ตารางที่ 22 สรุปความสอดคล้องและความแตกต่างระหว่างแนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลักกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

แนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก ที่นำมาศึกษา	แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	ความสอดคล้องหรือสัมพันธ์กัน	ความแตกต่างระหว่างแนวคิด
1.ภาพรวมของแนวคิดเศรษฐศาสตร์ที่นำมาศึกษาทั้งหมด	ภาพรวมของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	<ul style="list-style-type: none"> -ใช้ระบบตลาดและกลไกราคา -เลือกทำในสิ่งที่ดีที่สุดในสิ่งที่ได้ -ข้อจำกัดของทรัพยากร ศักยภาพ และความรู้ -ไม่ทำให้เกิดผลทางลบต่อสังคม (external diseconomies) -ผลประโยชน์และต้นทุนพิจารณาทั้งทางตรง ทางอ้อม เป็นตัวเงิน และไม่เป็นตัวเงิน -คำนึงถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด(stakeholder) 	<ul style="list-style-type: none"> -ไม่ขึ้นกับปัจจัยด้านจิตใจและคุณธรรม -เศรษฐศาสตร์เน้นความมีประสิทธิภาพแต่ปรัชญาฯเน้นความพอเพียง พอประมาณ -ความเห็นแก่ตัวของมนุษย์ -เศรษฐศาสตร์จุลภาคมีเป้าหมายของปัจเจกชนแต่ปรัชญาฯมีเป้าหมายเป็นความมั่นคงยั่งยืนของมนุษย์ทั้งสังคม
2.การหาค่าที่เหมาะสมที่สุด (optimization) และกำไรทางเศรษฐศาสตร์	ความพอประมาณ	<ul style="list-style-type: none"> -การคำนวณเพื่อหาค่าที่เหมาะสม -และมีการตัดสินใจอย่างเหมาะสม (optimal decision) ภายใต้ข้อจำกัด -การมองในระยะสั้นและระยะยาว 	<ul style="list-style-type: none"> -ไม่คำนึงถึงปัจจัยด้านจิตใจและด้านคุณธรรม -เป็นเชิง ความเป็นจริง แต่ปรัชญาฯพิจารณาในเชิงสิ่งที่ควรจะเป็น

ตารางที่ 22 (ต่อ)

แนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก ที่นำมาศึกษา	แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	ความสอดคล้องหรือสัมพันธ์กัน	ความแตกต่างระหว่างแนวคิด
3.การวัดต้นทุน – ผลประโยชน์	ความพอประมาณ	<ul style="list-style-type: none"> -เป็นแนวคิดเพื่อหาค่าที่เหมาะสมจากทางเลือกหลายๆทางเลือก ภายใต้ข้อจำกัดด้านงบประมาณ -เป็นแนวคิดที่ควรจะเป็น อยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริง 	<ul style="list-style-type: none"> -ไม่แน่นอนว่าผลของการเลือกจะเป็นธรรมกับทุกฝ่าย
4.การวัดต้นทุน – ประสิทธิภาพ (cost – effectiveness)	ความพอประมาณ	<ul style="list-style-type: none"> -คำนึงถึงผลเสียที่เกิดกับสังคมและสิ่งแวดล้อมในรูปของต้นทุนเชิงนามธรรมให้เป็นตัวเงิน -เป็น อยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริง -เน้นที่ความคุ้มค่าของทรัพยากรที่เสียไป -ใช้หลักธรรมาภิบาลใกล้เคียงกับคุณธรรมของปรัชญาฯ 	<ul style="list-style-type: none"> -ความพอประมาณเน้นที่การสร้างความสุข ความสมดุลและความยั่งยืน เศรษฐศาสตร์เน้นที่ประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพและการแข่งขัน

ตารางที่ 22 (ต่อ)

แนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก ที่นำมาศึกษา	แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	ความสอดคล้องหรือสัมพันธ์กัน	ความแตกต่างระหว่างแนวคิด
5. เหตุผลทางเศรษฐกิจและพฤติกรรมที่มีเหตุผล (rational behavior)	ความมีเหตุผล	- ไม่มีความสอดคล้องหรือสัมพันธ์กัน	- เหตุผลของปรัชญาฯ มีเรื่องของคุณธรรมและมีความหมายที่กว้างครอบคลุมมิติต่างๆ ของสังคมและมีลักษณะเฉพาะตัว
6. แนวคิดการบริหารความเสี่ยง การตัดสินใจภายใต้สภาวะการณ์ที่ไม่แน่นอน และการตัดสินใจภายใต้ความเสี่ยง	การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว	- ป้องกันความเสี่ยงจากสถานการณ์ที่ไม่แน่นอนในอนาคต และอยู่รอดได้ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อม - มีลักษณะเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันจากผลกระทบทั้งภายนอกและภายใน	- ไม่คำนึงถึงปัจจัยด้านจิตใจและด้านคุณธรรม - ปรัชญาฯ มีวิธีการตัดสินใจ เน้นทางสายกลางเป็นทางเลือกของแต่ละสถานการณ์
7. คุณธรรมในบริบทของเศรษฐศาสตร์	เงื่อนไขคุณธรรม	- ไม่มีความสอดคล้องหรือสัมพันธ์กัน	- มีลักษณะที่เชื่อมโยงกับหลักศาสนาและความเชื่อของบรรพบุรุษ - มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว

ที่มา: สรุปจากการสังเคราะห์ผลการศึกษาความสัมพันธ์ของสองแนวคิด

ผลการศึกษาศึกษาการประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพเป็นการบรรลุวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 คือ การศึกษาและกำหนดแนวทางการประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแก่องค์การธุรกิจประเภทรัฐวิสาหกิจ โดยมีองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพเป็นรัฐวิสาหกิจกรณีศึกษา ซึ่งในหัวข้อที่กล่าวถึงนี้เป็นผลการศึกษาศึกษาการประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแสดงผลเป็นค่าดัชนีชี้วัดด้วยตัวอักษรภาษาอังกฤษ 5 ตัวตามที่กล่าวมาแล้วในวิธีการศึกษา ส่วนการกำหนดแนวทางการประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะกล่าวในหัวข้อต่อไป

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ผู้บริหารองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ แบ่งผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีชี้วัดออกเป็น 5 ข้อดังต่อไปนี้

1. ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหาร

จากการผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีที่ใช้วัดระดับความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหารองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพพบว่าได้ค่าดัชนี B แสดงความหมายว่ามีความเข้าใจในระดับดี โดยรายละเอียดของเกณฑ์การให้คะแนนในการวัดปรากฏในบทที่ 3 สาเหตุที่ทำให้ได้ผลออกมาเป็นระดับดีก็คือ ผู้บริหารบางท่านยังเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในลักษณะที่เป็นทฤษฎีใหม่ ซึ่งครอบคลุมองค์ประกอบและเงื่อนไขของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในบางส่วน แต่พออนุมานได้ว่าทุกท่านมีความเข้าใจในเป้าหมายของเศรษฐกิจพอเพียงร่วมกันอย่างถูกต้อง

2. การประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเป็นนโยบายและการปฏิบัติในองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ

ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีที่ใช้วัดการประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีการแยกค่าดัชนีตามหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาออกเป็นหัวข้อย่อยใน 3 องค์ประกอบหลักตามกรอบแนวคิดของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงดังนี้

2.1 ดัชนีชี้วัดความพอประมาณ

ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีวัดความพอประมาณปรากฏผลดังตารางที่ 23 โดยค่าดัชนีวัดความพอประมาณด้านบุคลากรและด้านรถโดยสารมีค่าสูงสุดคือระดับ A หมายความว่าความพอประมาณด้านบุคลากรหรือพนักงานและด้านรถโดยสารอยู่ในระดับดีมาก ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพพบว่า มีพนักงานและรถโดยสารเพียงพอต่อการให้บริการรถโดยสารประจำทางแก่ประชาชน โดยจำนวนรถโดยสารสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้รถเมล์ได้อย่างทั่วถึง มีปริมาณไม่เกินความกว่าสามารถในการบริหารจัดการ และรถโดยสารถูกใช้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลตามเป้าหมาย ส่วนพนักงานทั้งหมดในองค์กรฯ ก็ไม่เกินกว่าความสามารถในการบริหารจัดการจึงทำให้ได้คะแนนเต็ม รายการที่ได้ค่าดัชนีรองลงมาคือด้านการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้ค่าดัชนีในระดับ B หรือระดับดี

จากการวิเคราะห์ค่าให้สัมภาษณ์ของผู้บริหารองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพว่าในช่วงปี 2549-2550 ที่ผ่านมาได้มีการวางแผนปรับโครงสร้างการบริหารภายในองค์กร โดยมีเรื่องการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดรวมอยู่ในแผนด้วย โดยมีการใช้ทรัพยากรภายใต้ความสามารถในการบริหารจัดการขององค์กร มีการตรวจวัดคุณภาพและประโยชน์ของทรัพยากรของฝ่ายตรวจสอบ จึงทำให้รถโดยสาร เงินทุน พนักงาน ถูกใช้โดยก่อเกิดประโยชน์สูงสุด ตัวอย่างเช่น โครงการท่องเที่ยวราคาประหยัดและให้เช่ารถในวันหยุดราชการ เป็นต้น และได้มีการดำเนินงานในเรื่องการบริหารทรัพยากรต่างๆ อย่างโปร่งใสและเป็นธรรมมาโดยตลอด เป็นต้นว่าการใช้พื้นที่ว่างภายในอุโมงค์โดยสารให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยมีการแบ่งให้ผู้ค้าขายเช่า ภายใต้การบริหารงานอย่างโปร่งใสและเป็นธรรม แต่จากการสัมภาษณ์ยังพบว่าการใช้ทรัพยากรยังมีบางส่วนไม่ได้ก่อให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ จึงทำให้เสียคะแนนบางส่วนไป เช่น รถโดยสารมีปัญหาเส้นทางวิ่งซ้ำซ้อนกัน เป็นต้น

ส่วนการพิจารณาโครงการจัดซื้อจัดจ้างมีการประเมินโครงการโดยวิธีต้นทุน – ผลประโยชน์ แต่บางโครงการยังขาดการประเมินโครงการโดยวิธีต้นทุน – ประสิทธิภาพตามหลักความคุ้มค่าจึงทำให้ได้ค่าดัชนีระดับ C หรือปานกลาง ลำดับสุดท้ายคือเรื่องการเงินหรือเงินทุนขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพมีค่าดัชนีต่ำสุดคือระดับ D โดยค่าดัชนีชี้วัดนี้ได้้นำค่าอัตราส่วนสภาพคล่องจากรายงานประจำปี 2549 (องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ, 2550) มาวิเคราะห์ร่วมด้วย โดยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 – 2549 มีค่าอัตราส่วนสภาพคล่องทางการเงินเท่ากับ 0.21:1 0.10:1 0.10:1 0.08:1 และ 0.05:1 ตามลำดับซึ่งมีค่าลดลงมาโดยตลอด (อ้างแล้วในบทที่4) และถือว่าเป็นระดับที่มี

ความพอประมาณทางการเงินน้อยมาก โดยผู้บริหารกล่าวว่าปัญหาสำคัญคือการขาดทุนและมีภาระค่าใช้จ่ายหนี้สินเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ที่ดำเนินกิจการอยู่ได้ก็เพราะรัฐบาลดูแลช่วยเหลือเรื่องดอกเบี้ยจ่ายซึ่งมีค่าเท่ากับร้อยละ 29 ของรายได้รวมและเป็นตัวเลขที่สูงมาก แต่การขาดทุนมีผลมาจาก การควบคุมราคาค่าโดยสารเป็นหลัก ดังนั้นความพอประมาณด้านการเงินจึงมีค่าต่ำมาก

ตารางที่ 23 ดัชนีแสดงผลการวิเคราะห์การประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพในเรื่องความพอประมาณ

รายการ	ค่าดัชนี
1. ความพอประมาณด้านบุคลากรและพนักงาน	A
2. ความพอประมาณด้านการเงิน	D
3. ความพอประมาณด้านรถโดยสาร	A
4. การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด	B
5. พิจารณาโครงการจัดซื้อจัดจ้างโดยคำนึงถึงต้นทุน – ประสิทธิภาพ (cost-effectiveness) มากกว่าต้นทุน – ผลประโยชน์ (cost-benefit)	C
ค่าเฉลี่ย	B

ที่มา: จากการคำนวณ

2.2 ดัชนีชี้วัดความมีเหตุผล

ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีวัดความมีเหตุผลปรากฏผลดังตารางที่ 24 โดยทุกรายการที่ทำการวัดได้ค่าดัชนีระดับ B มีความหมายว่าความมีเหตุผลของผู้บริหารในการกำหนดนโยบายและการปฏิบัติงานอยู่ในระดับดี ซึ่งจากการให้สัมภาษณ์พบว่า มีเหตุหรือปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจที่มีเหตุผลตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเนื่องจากมิได้ตัดสินใจในสถานการณ์ใด สถานการณ์หนึ่งเพียงฝ่ายเดียว โดยเฉพาะการตัดสินใจร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นองค์กรผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในเรื่องหนี้สินขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพต้องตัดสินใจร่วมด้วย จึงทำให้ในส่วนนี้ได้คะแนนเต็ม สำหรับการตัดสินใจในโครงการสำคัญโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและสังคมนั้นพบว่า มีข้อจำกัดด้านงบประมาณทำให้โครงการที่เกิดขึ้นมีส่วนทำให้สิ่งแวดล้อมและสังคมแย่ลง โดยเฉพาะเรื่องของมลพิษทางอากาศจากรถโดยสารที่เสื่อมสภาพ ประกอบกับข้อจำกัดในด้านข้อมูลที่น่ามาพิจารณาวิเคราะห์ผลกระทบที่รถโดยสารมีต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็นความบกพร่องในการให้เหตุผล (bounded rationality) รูปแบบหนึ่ง

ที่เศรษฐศาสตร์กระแสหลักมีสมมติฐาน ส่วนการวิเคราะห์สถานการณ์ทางธุรกิจพบว่ามีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจในอนาคต และยังพบว่ามีการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรคของธุรกิจอย่างไม่เป็นทางการดังแสดงในภาคผนวก ง ส่วนเรื่องความรอบคอบต่อผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นพบว่านโยบายมาจากการระดมความคิดของหลายฝ่ายหลายบุคคล สนับสนุนและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการจราจรและสิ่งแวดล้อมภายในเมือง รวมถึงการส่งเสริมและสนับสนุนการนำพลังงานสะอาดมาใช้ในระบบขนส่งมวลชน ดังที่ได้กล่าวมาแล้วใน บทที่ 4 โดยสรุปแล้วคะแนนที่คำนวณได้มีค่าดัชนี B

ตารางที่ 24 ดัชนีแสดงผลการวิเคราะห์การประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพในเรื่องความมีเหตุผล

รายการ	ค่าดัชนี
1. การตัดสินใจต้องคำนึงถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคนเช่น พนักงาน ผู้ใช้บริการ และสังคมโดยรวม	B
2. มีการวิเคราะห์สถานการณ์ทางธุรกิจ สิ่งแวดล้อมและสังคมอย่างต่อเนื่อง	B
3. มีความรอบคอบต่อผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นอย่างมีเหตุมีผล	B
ค่าเฉลี่ย	B

ที่มา : จากการคำนวณ

2.3 ดัชนีวัดการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเองและความเสี่ยง

ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีวัดการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเองและความเสี่ยงปรากฏผลดังตารางที่ 25 โดยค่าดัชนีเฉลี่ยอยู่ที่ระดับ C หมายความว่าภูมิคุ้มกันและความเสี่ยงในระดับปานกลาง และเป็นระดับที่น้อยที่สุดของค่าดัชนีชี้วัดในแต่ละองค์ประกอบของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งสาเหตุที่ทำให้ได้ค่าดัชนีเฉลี่ย C เนื่องจากการสร้างภูมิคุ้มกันความเสี่ยงด้านเงินทุนอยู่ในระดับต่ำคือระดับ D เป็นผลของการขาดทุนสะสมเป็นเวลานานหลายปีจนถึงปี 2549 องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพมีการขาดทุนสะสมรวม 53,193.33 ล้านบาท และมีหนี้สินรวม 46,975.76 ล้านบาท (อ้างแล้วในบทที่ 4) ทำให้ขาดสภาพคล่องอย่างรุนแรงและมีความเสี่ยงสูง แต่ที่ยังสามารถดำรงสภาพคล่องอยู่ได้ก็เพราะการค้ำประกันการกู้เงินและพันธบัตรของรัฐบาล โดยกระทรวงการคลังเป็นผู้ค้ำประกัน ด้านภูมิคุ้มกันความเสี่ยงของบุคลากรและพนักงานคำนวณคะแนนได้ค่าดัชนี B ซึ่งจากการ

สัมภาษณ์พบว่าองค์กรขนส่งมวลชนกรุงเทพมหานครมีกฎระเบียบและข้อบังคับเพื่อความปลอดภัยทั้งด้านพนักงานผู้ให้บริการและผู้ให้บริการรถโดยสาร รวมถึงการอบรมกฎหมายจราจรและข้อปฏิบัติเมื่ออุบัติเหตุแก่พนักงานขับรถและพนักงานเก็บสตางค์ มีโครงการลดและป้องกันอุบัติเหตุจากการขนส่งสาธารณะ โดยรถโดยสารประจำทาง แต่จากการศึกษาพบว่ารถโดยสารร่วมบริการยังมีความบกพร่องในการป้องกันความเสี่ยงและความปลอดภัยอยู่จึงทำให้เสียคะแนนบางส่วนไป

ส่วนการใส่ใจในความเสี่ยงทางธุรกิจที่หลากหลายคำนวณคะแนนได้ค่าดัชนี B หรือระดับดีโดยศึกษาจากแผนการปรับโครงสร้างการบริหารงานร่วมกับคำให้สัมภาษณ์ของผู้บริหารพบว่า องค์กรขนส่งมวลชนกรุงเทพมหานครมีแผนรองรับความเสี่ยงทางธุรกิจด้วยการเพิ่มช่องทางหารายได้ให้มากขึ้น ใช้ประโยชน์จากพื้นที่ว่างในอุโมงค์รถโดยสารให้เกิดรายได้ เป็นต้น ส่วนที่ชัดเจนที่สุดคือการสร้างภูมิคุ้มกันความเสี่ยงด้านรถโดยสาร จากคำให้สัมภาษณ์ผู้บริหารพบว่ารถโดยสารร่วมบริการนั้นเป็นรถเก่าและมักจะเสียระหว่างวิ่งให้บริการเป็นประจำ ได้รับการร้องเรียนปัญหามากที่สุด จึงเป็นสาเหตุให้คะแนนที่คำนวณได้ค่าดัชนี C คือระดับปานกลาง ส่วนรถขององค์กรมีความเสี่ยงน้อยกว่าและเป็นไปตามมาตรฐานสากล ISO 9001: 2000

ตารางที่ 25 ดัชนีแสดงผลการวิเคราะห์การประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์กรขนส่งมวลชนกรุงเทพในเรื่องการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว

รายการ	ค่าดัชนี
1. ภูมิคุ้มกันความเสี่ยงด้านบุคลากรและพนักงาน	B
2. ภูมิคุ้มกันความเสี่ยงด้านการเงิน	D
3. ภูมิคุ้มกันความเสี่ยงด้านรถโดยสาร	C
4. ใส่ใจในความเสี่ยงทางธุรกิจที่หลากหลาย	B
ค่าเฉลี่ย	C

ที่มา : จากการคำนวณ

การสรุปผลในหัวข้อที่ 2 นี้จะสรุปค่าดัชนีโดยนำผลดัชนีชี้วัดเฉลี่ยในหัวข้อย่อย 2.1 2.2 และ 2.3 มาหาค่าเฉลี่ยอีกครั้งเพื่อทราบผลสรุปในภาพรวมของการประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นนโยบายและการปฏิบัติขององค์กรขนส่งมวลชนกรุงเทพ ซึ่งผลการหาค่าเฉลี่ยทั้งสามหัวข้อย่อยได้ค่าดัชนี B หรือระดับดี

3. การอบรมและส่งเสริมความมีคุณธรรมและจริยธรรม

เงื่อนไขคุณธรรมของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่นำมาประกอบการศึกษาการประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะศึกษาการอบรมและส่งเสริมความมีคุณธรรมและจริยธรรมขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ ซึ่งผู้ศึกษาพิจารณาจากการอบรมและการปลูกฝังคุณธรรมหรือจริยธรรมแก่บุคลากรและพนักงานภายในองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ โดยมีข้อพิจารณาประกอบด้วยความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียรตลอดจนการใช้สติและปัญญาในการทำงาน ผลปรากฏว่าได้ค่าดัชนี A หรือระดับดีมาก จากการศึกษาพบว่ามีการอบรมและปลูกฝังคุณธรรมอยู่ตลอดเวลา และมีกิจกรรมที่ประเมินคุณธรรมและจริยธรรมโดยประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการให้คะแนน (vote) พนักงานขับรถและพนักงานเก็บสตางค์ผู้ให้บริการด้วยใจอันเป็นมิตรและมีความประพฤติดี เป็นต้น ซึ่งจากนโยบายหลักในบทที่ 4 มีเรื่องการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานและพัฒนาองค์กรในทุกด้าน โดยยึดหลัก ตามระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี (good governance) อีกด้วย

4. การเสริมสร้างความรู้แก่บุคลากรและพนักงาน

เงื่อนไขความรู้หรือความปรีชาญาณของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่นำมาประกอบการศึกษาการประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการเสริมสร้างความรู้แก่บุคลากรและพนักงานขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ ผู้ศึกษาพิจารณาจากการเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ การฝึกอบรมพนักงานเพื่อพูนความรู้ในด้านเทคโนโลยีและสารสนเทศที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน มีโครงการฝึกอบรมเพื่อปรับเปลี่ยนและเพิ่มทักษะในการทำงาน ผลปรากฏว่าได้ค่าดัชนี A หรือระดับดีมาก จากการศึกษาพบว่าองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพมีการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความรู้แก่พนักงานในข้อพิจารณาข้างต้นทุกประการและกระทำอยู่ตลอดเวลาเพื่อในทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม จึงนับได้ว่าผู้บริหารและพนักงานปฏิบัติงานภายใต้เงื่อนไขอย่างสมบูรณ์

5. การส่งเสริมให้พนักงานดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

จากคำให้สัมภาษณ์ของผู้บริหารระดับสูงและระดับกลางพบว่าองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพได้ตอบรับนโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับการดำเนินการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้วยการส่งเสริมและอบรมให้พนักงานภายในองค์การรู้จักใช้ชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจ

พอเพียง โดยมีวิทยากรจากภายนอกมาให้ความรู้เพื่อให้เกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น มีการอบรมความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการใช้ในชีวิตประจำวัน ส่งเสริมการออม การทำบัญชีครอบครัว และการรู้จักพอประมาณ โดยการส่งเสริมดังกล่าวเพิ่มจะเริ่มดำเนินการเมื่อปี พ.ศ. 2549 ที่ผ่านมา แต่ผู้บริหารยอมรับว่าเศรษฐกิจพอเพียงยังไม่ถือว่าเป็นวัฒนธรรมขององค์กรหรืออีกนัยหนึ่งก็คือพนักงานมีความเข้าใจบางส่วนและปฏิบัติได้หนึ่งในสี่ส่วนของหลักปรัชญา ทำให้ผลการคำนวณคะแนนได้ค่าดัชนี B หรือมีการปฏิบัติโดยรวมในระดับดี

6. สรุปค่าดัชนีชี้วัดการประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

จากค่าดัชนีที่ผ่านมาสามารถสรุปเป็นตารางแสดงค่าดัชนีชี้วัดการประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาพรวมได้ดังตารางที่ 26 โดยมีค่าดัชนีเฉลี่ยทั้งห้ารายการชี้วัดอยู่ที่ระดับ B หรือระดับดี จากการศึกษาพบว่า เมื่อนำรายการชี้วัดที่แสดงถึงการประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับปานกลางและระดับต่ำมาคำนวณ จะสะท้อนออกมาเพียงเล็กน้อยเมื่อนำมาหาค่าเฉลี่ยรวมทุกรายการจึงทำให้ผลการคำนวณอยู่ในช่วงระดับดี ซึ่งถือว่าโดยรวมแล้วองค์กรขนส่งมวลชนกรุงเทพสามารถประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่ นโยบายและการปฏิบัติงานภายในองค์กรได้เป็นอย่างดี ในส่วนของข้อที่ 2 นั้นเป็นการนำค่าดัชนีของข้อ 2.1 2.2 และ 2.3 มาหาค่าคะแนนเฉลี่ยอีกครั้งหนึ่งแล้วได้ค่าดัชนี B

ตารางที่ 26 สรุปค่าดัชนีชี้วัดการประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์กรขนส่งมวลชนกรุงเทพ

รายการ	ค่าดัชนี
1. ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหาร	B
2. การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์เป็นนโยบายและการปฏิบัติในภาพรวม	B
3. การอบรมและส่งเสริมความมีคุณธรรมและจริยธรรม	A
4. การเสริมสร้างความรู้แก่บุคลากรและพนักงาน	A
5. การส่งเสริมให้พนักงานดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	B
ค่าเฉลี่ย	B

ที่มา : จากการคำนวณ

ผลการวิเคราะห์เพื่อกำหนดแนวทางการประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแก่ องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ

ผลการวิเคราะห์นี้เป็นการบรรลุตามวัตถุประสงค์การศึกษาข้อที่ 2 ในส่วนของการกำหนดแนวทางการประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแก่องค์การธุรกิจประเภทรัฐวิสาหกิจโดยมีองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพเป็นกรณีศึกษา และมีผลการวิเคราะห์เชื่อมโยงกับผลการศึกษาที่ผ่านมาแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การเชื่อมโยงผลการวิเคราะห์เอกสารกับผลการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า แนวคิดเศรษฐศาสตร์จุลภาคที่ใช้ในการศึกษาความสัมพันธ์กับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจำนวนทั้งหมด 10 มีเพียง 6 แนวคิดเท่านั้นที่มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกัน ซึ่งองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพสามารถนำไปประยุกต์ในการกำหนดนโยบายและการปฏิบัติงานได้ดังนี้

1.1 การหาค่าที่เหมาะสมที่สุดทางเศรษฐศาสตร์ ประกอบด้วยแนวคิดการตัดสินใจที่เหมาะสมที่สุด การวิเคราะห์ต้นทุน – ผลประโยชน์ การวิเคราะห์ต้นทุน – ประสิทธิภาพ และการแสวงหากำไรทางเศรษฐศาสตร์มีความสอดคล้องคล่องตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แต่เนื่องจากองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพเป็นรัฐวิสาหกิจที่ขาดทุนมาโดยตลอด ดังนั้นควรใช้แนวคิดดังกล่าวในลักษณะลดการขาดทุนให้ได้มากที่สุด

1.2 เหตุผลในทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก จากการศึกษาพบว่าไม่มีความสัมพันธ์กับเรื่องเหตุผลของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แต่มีแนวคิดที่สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สำหรับผู้บริหารองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพได้คือความบกพร่องในการให้เหตุผลหรือความบกพร่องต่อการใช้เหตุผลของมนุษย์ เหตุผลตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้นจะต้องเป็นเหตุผลที่มีความสมบูรณ์ กล่าวคือ จะต้องใช้ข้อมูลและสารสนเทศที่ถูกต้องในการตัดสินใจเพื่อความสมบูรณ์ของเหตุผล

1.3 แนวคิดของเศรษฐศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับหลักการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวประกอบด้วย การบริหารความเสี่ยง การตัดสินใจภายใต้ความไม่แน่นอน และการตัดสินใจภายใต้ความเสี่ยง

แนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลักทั้งหมดที่กล่าวมาต้องเพิ่มเงื่อนไขของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอีกสองเงื่อนไขคือ เงื่อนไขคุณธรรมและเงื่อนไขความรอบรู้ประยุกต์เข้าไปสู่แบบจำลองและการตัดสินใจตามแนวคิดของเศรษฐศาสตร์ส่วนแนวคิดที่ไม่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกันหรือเป็นไปในทิศทางตรงกันข้ามก็คือ แนวคิดในการหามูลค่าสูงที่สุด แนวคิดต้นทุน – ผลประโยชน์ แนวคิดว่าด้วยประสิทธิภาพ และข้อสมมติเรื่องเหตุผลของทฤษฎีเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก

2. การเชื่อมโยงผลสรุปจากขั้นที่หนึ่งกับผลการศึกษาศึกษาสถานการณ์ในปัจจุบันซึ่งเป็นคำดัชนีชี้วัดการประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ นำมาสู่ข้อสรุปแนวทางการประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงดังต่อไปนี้

2.1 ควรใช้วิธีการต้นทุน – ประสิทธิภาพ ในการประเมินโครงการลงทุนและการจัดซื้อจัดจ้างเป็นหลักและใช้วิธีการต้นทุน – ผลประโยชน์ เป็นวิธีรองเนื่องจากวิธีการต้นทุน – ผลประโยชน์ ถึงแม้ว่าจากการศึกษาพบว่าไม่ได้ขัดแย้งกันทางแนวคิด แต่ก็ไม่มีความสอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และวิธีการต้นทุน – ประสิทธิภาพ จะสอดคล้องกับหลักการทรงงานหนึ่งใน 23 ข้อของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวคือ หลักการขาดทุนคือกำไร (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2550)

2.2 ควรใช้แนวคิดและวิธีการคำนวณกำไรทางเศรษฐศาสตร์มาประยุกต์ในการคำนวณตัวเลขทางการเงินร่วมกับวิธีการคำนวณทางบัญชี ถึงแม้ว่าจะไม่มีกำไรแต่วิธีกำไรทางเศรษฐศาสตร์ก็สะท้อนถึงค่าเสียโอกาส สะท้อนผลกระทบภายนอก (external cost) และผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholder) สิ่งสำคัญคือการมองในระยะยาว การรักษาลูกค้าผู้ใช้บริการในกลุ่มเดิมและการแสวงหาโอกาสในตลาดใหม่ เช่น การวิ่งในเส้นทางที่เพิ่งเกิดขึ้นใหม่ และการเจาะกลุ่มผู้ใช้บริการรถคู่ เป็นต้น

2.3 ควรใช้แนวคิดการบริหารความเสี่ยง การตัดสินใจภายใต้สถานการณ์ที่ไม่แน่นอน และการตัดสินใจภายใต้ความเสี่ยงมาประกอบการตัดสินใจหรือการพิจารณาโครงการต่างๆ ให้มากขึ้น โดยประยุกต์ในการประเมินความเสี่ยงของโครงการสำคัญๆ ได้แก่ โครงการจัดหารถโดยสารใหม่ (NGV) แทนการเก่า โครงการเดินรถเชื่อมต่อระบบราง – ทางน้ำ – ทางอากาศ เป็นต้น ควรมีการระบุความเสี่ยง (risk identification) การวัดความเสี่ยง การกระจายความเสี่ยง (risk

diversification) การลดความเสี่ยง (risk mitigation) การประกันความเสี่ยง (risk sharing) การเตรียมเงินไว้รองรับให้เพียงพอต่อความเสี่ยง

2.4 คำมาตรฐานสากลของจำนวนพนักงานภายในองค์กรต่อรถโดยสารหนึ่งคันที่องค์กรขนส่งมวลชนกรุงเทพใช้เป็นเกณฑ์ในการวัดประสิทธิภาพนั้นควรปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับภูมิสังคมของประเทศไทย ซึ่งหลักการภูมิสังคมนี้จะสอดคล้องกับหลักการทรงงานหนึ่งใน 23 ข้อของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิก็หมายถึง ภูมิศาสตร์หรือลักษณะของพื้นที่ที่ใช้งานรถโดยสาร และสังคมก็หมายถึงสังคมวิทยาของพื้นที่ที่ให้บริการแก่ผู้โดยสาร ดังนั้นการเปรียบเทียบคำมาตรฐานสากลจึงไม่มีความจำเป็น แต่ที่สำคัญคือต้องสอดคล้องกับพื้นที่และสังคมวิทยาแวดล้อม

2.5 ผู้ที่ทำหน้าที่กำหนดนโยบายและพิจารณาโครงการต่างควรลดความบกพร่องของการใช้เหตุผล (bounded rationality) โดยการแสวงหาข้อมูลและสารสนเทศที่มีความถูกต้องมาประกอบการตัดสินใจเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ในการใช้เหตุผล ช่วยให้เกิดแนวโน้มของความพอประมาณ และรอบคอบ ระมัดระวังต่อความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

2.6 ประยุกต์เงื่อนไขคุณธรรมและเงื่อนไขความรู้ของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประกอบการพิจารณาโครงการหรือการจัดซื้อจัดจ้างต่างๆ ได้แก่ ความซื่อสัตย์ สุจริต เป็นธรรมแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ไม่เกิดผลกระทบเชิงลบแก่ชุมชนและสังคม เป็นการสร้างธรรมาภิบาลอีกรูปแบบหนึ่งให้กับองค์กร

วิจารณ์ผลการศึกษา

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลักระดับจุลภาคกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในครั้งนี้พบว่า แนวคิดเกี่ยวกับความมีเหตุผลเป็นแนวคิดที่ นักเศรษฐศาสตร์ ทั้งกลุ่มที่เห็นว่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับเศรษฐศาสตร์ และกลุ่มที่ไม่เห็นด้วย นำมาใช้ในการอธิบายประกอบการวิเคราะห์เรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อย่างไรก็ตาม งานเขียนทุกชิ้นเป็นการตีความองค์ประกอบของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงว่าเป็นเรื่องเดียวกับแนวคิดความมีเหตุผลในทางเศรษฐศาสตร์ ซึ่งเป็นประเด็นที่สมควรพิจารณาว่า ความมีเหตุผลดังกล่าวสามารถเทียบเคียงกับแนวคิดในเรื่องเหตุผลได้หรือไม่ จากการศึกษาผู้ศึกษาพบว่า เหตุผลที่ใช้ประกอบการอธิบายเรื่องเหตุผลในงานเขียนหลายชิ้น เป็นการวิเคราะห์ความหมายเรื่อง

เหตุผลให้กว้างเกินกว่าคำจำกัดความของเหตุผลในเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก กล่าวคือ บุคคลรู้ว่าตนพอใจสิ่งหนึ่งมากกว่า น้อยกว่า หรือเท่ากับอีกสิ่งหนึ่ง (completeness) และหากพอใจ a มากกว่า b และพอใจ b มากกว่า c ก็จะพอใจ a มากกว่า c ด้วย (transitivity) เท่านั้น

แนวคิดเรื่องพฤติกรรมที่มีเหตุผลในทางเศรษฐศาสตร์จึงเป็นแนวคิดที่ค่อนข้างแคบ ไม่น่าจะครอบคลุมถึงองค์ประกอบของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในเรื่องความมีเหตุผลซึ่งมีความหมายกว้างครอบคลุมมิติทางคุณธรรมในการตัดสินใจของแต่ละบุคคล การเปรียบเทียบแนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลักกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแบบแนวคิดต่อแนวคิดหรือใช้คำหลักของแนวคิดมาเปรียบเทียบกันจะทำให้การศึกษาความสัมพันธ์มีความบกพร่อง เนื่องจากแนวคิดหรือปรัชญาทั้งสองมีการถกเถียงกันถึงความคิดที่แตกต่างกัน มีบริบทและความกว้างของความหมายแตกต่างกัน การศึกษาความสัมพันธ์ในครั้งนี้นี้จึงศึกษาบริบทของแต่ละแนวคิดร่วมด้วย และทำให้ได้ข้อสรุปที่มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

สำหรับแนวคิดการหาค่าที่เหมาะสมที่สุดก็เป็นอีกแนวคิดหนึ่งที่นักเศรษฐศาสตร์ไทยตีความว่าสามารถเทียบเคียงได้กับความพอประมาณของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแต่โดยเนื้อหาในเชิงลึกและบริบทของทฤษฎีผู้สังเคราะห์ยังพบว่า ไม่อาจเทียบเคียงได้ด้วยสาเหตุหลายประการ เช่น การใช้แบบจำลองเพื่อหาค่าสูงสุดหรือต่ำสุดของฟังก์ชันโดยวิธีอนุพันธ์ ไม่อาจเทียบเคียงได้กับความพอประมาณตามความหมายของปรัชญา เนื่องจากความพอประมาณคือระดับที่ไม่ใช่จุดสูงสุดหรือต่ำสุดของฟังก์ชัน นอกจากนั้น การศึกษานี้ต้องการทราบว่าแนวคิดเศรษฐศาสตร์จุลภาคที่นำมาศึกษาจะส่งผลอย่างไรเมื่อประยุกต์ร่วมกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบนพื้นฐานของระบบตลาดแบบทุนนิยม ไม่ได้ใช้วิธีการเปรียบเทียบแนวคิดต่อแนวคิดจึงทำให้ผลการศึกษาแสดงลักษณะความสัมพันธ์ และอิทธิพลที่สองแนวคิดมีต่อกัน

จากผลการศึกษาที่กล่าวมาผู้ศึกษาได้พบความบกพร่องบางประการ กล่าวคือ การศึกษาความสัมพันธ์เชิงทฤษฎีเป็นงานเขียนที่ละเอียด ต้องใช้เวลาในการศึกษาค่อนข้างมากและอาศัยประสบการณ์จากการวิจัย สำหรับการศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงประยุกต์และเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเชิงทฤษฎี (theoretical research) เท่านั้น ประกอบกับการมีระยะเวลาในการศึกษาอันจำกัด จึงมีความละเอียด และลำดับชั้นของความคิดในการวิเคราะห์ไม่มากนัก และต้องอาศัยความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิมาให้คำตอบแก่การศึกษาด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อให้ได้คำตอบที่ถูกต้องและน่าเชื่อถือมากที่สุด ถ้าเป็นการเขียนแสดงความคิดเห็นของผู้ศึกษาแต่เพียงผู้เดียวจะทำให้ผลการศึกษาที่ได้ขาดความน่าเชื่อถือ เนื่องจากคุณวุฒิและวัยวุฒิยังไม่ถึงพร้อม

การศึกษาการประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพด้วยวิธีการสัมภาษณ์จากผู้บริหารฝ่ายต่างๆ เกิดผลดีในแง่ของการให้ข้อมูลที่มีความสอดคล้องกับความเป็นจริงของสถานการณ์ที่เกิดขึ้น วิธีการนี้ดีกว่าการใช้แบบสอบถามเป็นฉบับแล้วนำไปแจกจ่ายภายในองค์การจะทำให้ได้ข้อมูลที่ไม่ตรงกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น เนื่องจากบุคลากรภายในองค์กรต่างมีเวลาอันจำกัดและให้คำตอบได้แค่เพียง ใช่ ไม่ใช่ และน้อย ปานกลาง หรือมาก ซึ่งไม่สามารถสะท้อนเรื่องราวที่เกิดขึ้นทุกแง่มุม ทำให้การวัดผลที่ได้เกิดความคลาดเคลื่อน แต่วิธีการที่ผู้ศึกษานำมาใช้นี้ ผู้บริหารระดับสูงและระดับกลางจะเป็นผู้เล่ารายละเอียดทำให้ข้อมูลที่นำมาใช้ในการสร้างดัชนีชี้วัดมีความน่าเชื่อถือได้มากกว่าการใช้แบบสอบถาม

บทที่ 6

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผล

การพัฒนาประเทศไทยตามแนวทางเศรษฐศาสตร์กระแสหลักหรือการพัฒนาในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมาทิศทางการพัฒนาประเทศไทยในระยะศตวรรษที่ผ่านมา เป็นการพัฒนาในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมมีการถ่ายโอนทรัพยากรออกจากชุมชนหมู่บ้าน เพื่อเลี้ยงดูเมืองและเพื่อส่งออกไปต่างประเทศ ผลประโยชน์ผลได้ส่วนใหญ่ของการพัฒนาตกเป็นของคนเพียงกลุ่มเดียว ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์กระแสหลักที่ศึกษากันในมหาวิทยาลัย และกำกับการวิจัยในประเทศไทยไม่ตั้งปัญหาเกี่ยวกับกลไกและแนวทางการพัฒนาแบบทุนนิยมที่กล่าวมา เนื่องจากพื้นฐานของคนในสังคมไทยนั้น ไม่ได้พร้อมแข่งขันเหมือนกันทั้งสังคมอย่างที่เศรษฐศาสตร์กระแสหลักมีข้อสมมติ ความจริงมีทั้งคนที่มีความสามารถและไม่มีความสามารถที่จะแข่งขันในตลาดจึงทำให้เกิดการผูกขาดและปัญหาความล้มเหลวของระบบตลาดตามมา แนวทางเศรษฐศาสตร์กระแสตรงหรือกระแสทางเลือกเป็นแนวคิดที่ถูกกล่าวถึงเพื่อแก้ปัญหาการพัฒนาในแนวทางเศรษฐศาสตร์กระแสหลักที่ไม่สอดคล้องกับภูมิสังคมของไทย โดยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดหนึ่งซึ่งได้เข้ามามีบทบาทต่อการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 ความน่าสนใจของการศึกษาในครั้งนี้มีสองประการคือ แนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลักมีความสัมพันธ์กับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไร และความสัมพันธ์ดังกล่าวจะนำไปประยุกต์อย่างไร โดยการศึกษาในครั้งนี้ได้ศึกษาการประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแก่องค์การธุรกิจประเภทรัฐวิสาหกิจที่ประสบปัญหาการขาดทุนอย่างต่อเนื่องและเลือกศึกษาองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพเป็นกรณีศึกษา เมื่อการศึกษานี้เสร็จสิ้นลงจะทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์กระแสหลักกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งแนวคิดที่สัมพันธ์กันจะเป็นแนวทางการปฏิบัติแก่องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ และรัฐวิสาหกิจอื่นๆ ที่ประสบปัญหาการขาดทุน

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์สองประการคือ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลักกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเพื่อศึกษาและกำหนดแนวทางการประยุกต์แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์กระแสหลักที่มีความสัมพันธ์กับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแก่องค์การธุรกิจประเภทรัฐวิสาหกิจ

วิธีการศึกษาเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้การวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก นักเศรษฐศาสตร์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลักกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และใช้แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพเป็นเครื่องมือในการศึกษาการประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งผลการศึกษิตตามวัตถุประสงค์ประการที่หนึ่งได้ข้อสรุปดังต่อไปนี้

1. ความสัมพันธ์โดยรวมระหว่างแนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลักระดับจุลภาคกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผลการศึกษาสรุปได้ว่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะส่งผลต่อแนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก 2 ลักษณะ ลักษณะที่หนึ่งคือ การลดลงหรือชะลอตัวลงของลักษณะการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมในทางที่ไม่สร้างสรรค์ ชะลอการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ไม่ยั่งยืนให้เป็นการเจริญเติบโตอย่างยั่งยืนและมั่นคง ลักษณะที่สองคือ การขยายหรือต่อ ยอดแบบจำลองของเศรษฐศาสตร์กระแสหลักระดับจุลภาค โดยมีการพิจารณาปัจจัยที่ส่งผลต่อแบบจำลองที่หลากหลายในสังคมอย่างรอบครอบ ภายใต้เงื่อนไขที่เพิ่มขึ้นคือคุณธรรมและความรู้

2. การหาค่าที่เหมาะสมที่สุดทางเศรษฐศาสตร์กับองค์ประกอบความพอประมาณของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงพบว่ามีความสัมพันธ์ที่สอดคล้องกัน โดยหลักความพอประมาณจะส่งผลต่อแนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลักในลักษณะการขยายแนวคิดและแบบจำลองการหาค่าที่เหมาะสม (optimization model) ที่สุดของเศรษฐศาสตร์ออกไปให้ครอบคลุมปัจจัยด้านอื่นๆ ของสังคมมากยิ่งขึ้น กล่าวคือ คนเรานั้นรวยจน ฉลาดมากน้อยต่างกันไม่ได้คงที่และมีความเหมือนกันทั้งหมด (homogeneous) อย่างที่เศรษฐศาสตร์มีข้อสมมติในขณะเดียวกันปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงยังส่งผลต่อเป้าหมายของธุรกิจ ในลักษณะลดการแสวงหาค่าสูงสุดและต่ำสุดลง ปรับเปลี่ยนมาเป็นเป้าหมายที่มีความพอประมาณ มีคุณธรรมมากยิ่งขึ้น

3. ความสัมพันธ์ระหว่างความมีเหตุผลของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับเหตุผลของเศรษฐศาสตร์กระแสหลักรวบรวมจากความเห็นของนักเศรษฐศาสตร์ส่วนใหญ่ที่ทำการศึกษาพบว่า เหตุผลของทั้งสองแนวคิดมีความแตกต่างกันทั้งในบริบทและความหมายในเชิงปรัชญา ซึ่งเหตุผลของเศรษฐศาสตร์กระแสหลักระดับจุลภาคก็ไม่สามารถอธิบายได้ เนื่องจากขาดการพิจารณาเรื่องคุณธรรม ส่วนแนวคิดความบกพร่องในการให้เหตุผลนั้นพบว่ามีสัมพันธ์ที่สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในเรื่องความบกพร่องของมนุษย์ในการใช้เหตุผล

4. ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเองกับแนวทางการบริหารความเสี่ยง การวิเคราะห์ความเห็นของนักเศรษฐศาสตร์พบว่า แนวทางการบริหารความเสี่ยง การตัดสินใจในสถานการณ์ที่ไม่แน่นอน และการตัดสินใจภายใต้ความเสี่ยงที่นำมาศึกษามีความสัมพันธ์สอดคล้องกับองค์ประกอบภูมิคุ้มกันในตัวตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยหลักภูมิคุ้มกันของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะส่งผลต่อแนวทางการบริหารความเสี่ยงของเศรษฐศาสตร์ จุลภาคให้มีเงื่อนไขคุณธรรมเข้าไปกำกับแนวคิดและแบบจำลองของเศรษฐศาสตร์ และต้องเป็นแบบจำลองที่มีเหตุผลด้วยการนำข้อมูลเข้ามาประกอบการพิจารณาอย่างถูกต้อง

5. คุณธรรมในบริบทของเศรษฐศาสตร์กระแสหลักกับคุณธรรมในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิเคราะห์พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กัน และเศรษฐศาสตร์กระแสหลักไม่ได้กล่าวถึงการนำคุณธรรมมาเป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดหรือแบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์ แต่นักเศรษฐศาสตร์ในปัจจุบันเริ่มมีการนำเรื่องคุณธรรมมาพิจารณาร่วมกับแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์และคิดแบบจำลองใหม่ที่มีมิติเชิงคุณธรรม

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ประการที่สองแบ่งออกเป็นสองส่วน ส่วนแรกคือ การศึกษาประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพซึ่งเป็นกรณีศึกษาขององค์การธุรกิจประเภทรัฐวิสาหกิจ โดยแสดงผลเป็นค่าดัชนีชี้วัดได้ข้อสรุปดังนี้

1. ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหาร ผลการวิเคราะห์ได้ค่าดัชนี B หรือระดับดี แสดงถึงความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหารองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพว่าอยู่ในช่วงร้อยละ 61 – 80 ของเนื้อหาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์เป็นนโยบายและการปฏิบัติในภาพรวม มีผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีชี้วัดการประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยแยกค่าดัชนีชี้วัดออกเป็น 3 ข้อตามองค์ประกอบในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสรุปผลได้ดังนี้

2.1 ดัชนีชี้วัดความพอประมาณได้ค่า B แสดงว่าองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพมีการบริหารและใช้ทรัพยากรด้านบุคลากร พนักงาน ด้านการเงิน และด้านรถโดยสาร ตามหลักความคุ้มค่า เกิดประโยชน์สูงสุด สอดคล้องกับหลักความพอประมาณภายใต้ความโปร่งใสและเป็นธรรมอยู่ในระดับดี

2.2 ดัชนีชี้วัดความมีเหตุผลได้ค่า B แสดงว่าการตัดสินใจของผู้บริหารองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพมหานครมีการคำนึงถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีความรอบคอบและประเมินสถานการณ์ทางธุรกิจอย่างมีเหตุผลตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับดี

2.3 ดัชนีวัดการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวและความเสี่ยงได้ค่า C แสดงว่าการบริหารความเสี่ยงและป้องกันความเสี่ยงในด้านบุคลากร พนักงาน ด้านการเงิน และด้านรถโดยสาร ตลอดจนความปลอดภัยในการให้บริการขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพมหานครอยู่ในระดับปานกลาง

3. การอบรมและส่งเสริมความมีคุณธรรมและจริยธรรม ผลการวิเคราะห์ได้ค่าดัชนี A หรือระดับดีมาก จากการจัดอบรมและมีการสร้างวัฒนธรรมในเป็นองค์การที่มีคุณธรรม

4. การเสริมสร้างความรู้แก่บุคลากรและพนักงาน ผลการวิเคราะห์ได้ค่าดัชนี A หรือระดับดีมาก โดยมีการอบรมและฝึกสอนพนักงานในทันต่อความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและความรู้สมัยใหม่อยู่ตลอดเวลา

5. การส่งเสริมให้พนักงานดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิเคราะห์ได้ค่าดัชนี B หรือระดับดี

สรุปผลค่าดัชนีชี้วัดการประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเป็นนโยบายและการปฏิบัติภายในองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพได้ค่าดัชนีเฉลี่ยเท่ากับ B แสดงความหมายว่า โดยภาพรวมทั้งหมดแล้วผู้บริหารองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพมหานครสามารถเข้าใจและประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ในระดับดี

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ประการที่สองในส่วนที่สองเป็นการศึกษาแนวทางการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแก่องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ โดยบูรณาการผลการศึกษาความสัมพันธ์ของแนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลักกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงร่วมกับผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีชี้วัดการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในปัจจุบัน ผลการศึกษารูปร่างว่า ควรนำเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้แก่ การคำนวณต้นทุน – ประสิทธิภาพ การคำนวณกำไร (ขาดทุน) ทางเศรษฐศาสตร์ แนวคิดการบริหารความเสี่ยง การตัดสินใจภายใต้ความไม่แน่นอนและการตัดสินใจภายใต้ความเสี่ยงมาใช้ในการพิจารณาโครงการและการจัดซื้อจัดจ้างต่างๆ โดยเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ดังกล่าวต้องใช้ควบคู่

กับเงื่อนไขคุณธรรมและความรอบรู้ของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากเครื่องมือทาง เศรษฐศาสตร์แล้วนักเศรษฐศาสตร์มีความเห็นร่วมกันว่าควรปรับเปลี่ยนการใช้เกณฑ์ค่าเฉลี่ย จำนวนพนักงานทั้งหมดต่อจำนวนรถโดยสารตามมาตรฐานสากลที่ 3.5 ซึ่งเป็นตัวชี้วัด ประสิทธิภาพให้เป็นตัวเลขที่สอดคล้องกับภูมิสังคมของประเทศไทย ไม่ควรยึดตามอย่างของ ต่างประเทศ ควรแสวงหาข้อมูลและสารสนเทศที่ถูกต้องมาประกอบการใช้เหตุผลเพื่อลดความ บกพร่องของการใช้เหตุผล และสุดท้ายคือการใช้ความมีคุณธรรม และความรอบรู้เป็นส่วนสำคัญ ในการสร้างธรรมาภิบาลให้กับองค์กร

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา

1. จากผลการศึกษาแนวคิดเศรษฐศาสตร์จุลภาคที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงในครั้งนี้ ควรได้รับการสนับสนุนให้เกิดการปฏิบัติจริงแก่หน่วยงานที่ เกี่ยวข้องภายในองค์กรขนส่งมวลชนกรุงเทพ ตามข้อเสนอแนวทางการประยุกต์ปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงของผลการศึกษา
2. องค์กรขนส่งมวลชนกรุงเทพควรจัดทำแผนกลยุทธ์และทำการวิเคราะห์ SWOT หรือ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคามตามแบบอย่างของวิชาการธุรกิจ หรือ นโยบายธุรกิจขั้นสูง ในปัจจุบัน และควรปรับปรุงให้ทันต่อเหตุการณ์หรือสถานการณ์ใหม่ที่เผชิญอยู่เสมอ
3. ควรมีการทบทวนการใช้ค่ามาตรฐานสากลที่ใช้ในการวัดประสิทธิภาพการบริหารงาน ของจำนวนพนักงานทั้งหมดต่อรถโดยสารขององค์กรให้สอดคล้องกับแนวทางปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง โดยต้องคำนึงว่าพนักงานคือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียขององค์กร และไม่ควรให้ พนักงานออกจากงานเพียงเพื่อรักษาค่ามาตรฐานสากลให้เท่าเทียมกับต่างประเทศ มิฉะนั้นแล้วการ ปฏิบัติที่เกิดขึ้นจะไม่เป็นไปตามเงื่อนไขคุณธรรมของปรัชญา
4. จากผลการศึกษาพบว่ารถโดยสารร่วมบริการ เป็นรถโดยสารที่มีความเสี่ยงมากกว่ารถ ขององค์กรในด้านความปลอดภัย ซึ่งนอกจากการอบรมเพื่อป้องกันความเสี่ยงแก่พนักงานแล้ว ควรมีการตรวจสอบและประเมินความเสี่ยงภัยที่มีต่อประชาชน และมีมาตรการสำหรับกิจการรถ โดยสารร่วมบริการที่ไม่ผ่านการประเมิน

5. รัฐบาลควรดำเนินการจ่ายเงินสนับสนุนการให้บริการเชิงสังคม (PSO) แก่องค์กรขนส่งมวลชนกรุงเทพ โดยแยกบัญชีอย่างชัดเจน เพื่อลดปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในองค์กร ซึ่งเป็นผลกระทบมาจากการขาดแคลนเงินทุนหมุนเวียนเพื่อมาบริหารกิจการ จึงเป็นปัญหาที่สะสมยาวนาน ทำให้เกิดลักษณะการบริหารเพียงเพื่อความอยู่รอดเท่านั้น และยังเป็นเหตุให้เกิดความบกพร่องต่อการพัฒนาให้ก้าวหน้าทันต่อยุคสมัยและควมมีประสิทธิภาพพร้อมกับประสิทธิผล

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบในเรื่องการประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงระหว่างรัฐวิสาหกิจที่มีกำไรจากผลการดำเนินงานกับรัฐวิสาหกิจที่ขาดทุนจากผลการดำเนินงานเพื่อศึกษาว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร โดยประยุกต์รูปแบบและเกณฑ์ในการวัดจากการศึกษาในครั้งนี้
2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบผลการปฏิบัติตามแนวคิดของเศรษฐศาสตร์กระแสหลักกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงว่ามีความสอดคล้องในทิศทางเดียวกันหรือไม่ โดยศึกษาแนวคิดใดแนวคิดหนึ่งเปรียบเทียบกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเรื่องเดียวกัน
3. ควรมีการศึกษาการประยุกต์เงื่อนไขคุณธรรมและความรอบรู้ในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพัฒนาแบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก เพื่อให้เป็นแบบจำลองที่มีความสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากที่สุดและประยุกต์ได้เหมาะสมกับความเป็นจริงมากยิ่งขึ้น

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

กอบศักดิ์ ภูตระกูล. 2547. “การมีภูมิคุ้มกันในตัว.” ใน ปรียานุช พิบูลสราวุธ และคณะ. **กรอบแนวคิดทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 97-106.

_____ และ สุทธภา อมรวิวัฒน์. 2547. **เศรษฐกิจพอเพียงและ Neoclassical Economics**. กรุงเทพมหานคร: ธนาคารแห่งประเทศไทย.

กำชัย ลายสมิต. 2541. **วิชั่นหนึ่งนักเศรษฐศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์รู้แจ้ง.

จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา และ กอบศักดิ์ ภูตระกูล. 2545. **การพัฒนาอย่างยั่งยืนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ฉลองภพ สุตังกรกาญจน์. 2542. **เศรษฐกิจพอเพียงกับวิกฤตเศรษฐกิจ**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศ.

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. 2544. **แนวคิดเศรษฐกิจชุมชนในบริบทต่างสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สำนักพิมพ์สร้างสรรค์ จำกัด.

ณัฐพงศ์ ทองภักดี. 2549. “เศรษฐกิจพอเพียงระบบตลาดที่ดีกว่ากลไกตลาดเสรี.” **มติชนรายวัน** (24 ตุลาคม 2549): 7.

ณัฐพงศ์ ทองภักดี. 2550. **ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์**. **สัมภาษณ์**. 22 ตุลาคม 2550.

ทองใหญ่ อัยยะวารกุล. 2547. “ความพอประมาณ.” ใน ปรียานุช พิบูลสราวุธ และคณะ. **กรอบแนวคิดทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 77-86.

- ชันวา จิตสงวน. 2550. รองอธิการบดีฝ่ายโครงการพิเศษ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. **สัมภาษณ์.**
18 ธันวาคม 2550.
- นิพนธ์ พัวพงศกร. 2542. “การพัฒนาอุตสาหกรรมไทยกับแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง.”
เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการ TDRI ประจำปี 2542. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัย
เพื่อการพัฒนาประเทศ.
- ประยุทธ์ ปยุตโต. 2531. **เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ.** กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์ พรินติ้ง กรุ๊ป.
- ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์, จูติพร ศิริพันธ์ พันธเสน, และ สุวัจนรา เปี่ยมญาติ. 2549. **การสังเคราะห์
องค์ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการ
วิจัย.
- ปริญานุษ พิบูลสรารุช. 2550. หัวหน้าโครงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานทรัพย์สินส่วน
พระมหากษัตริย์. **สัมภาษณ์.** 17 ตุลาคม 2550.
- พรเพ็ญ ทับเปลียน. 2546. **เส้นทางเศรษฐกิจชุมชนในกระแสนิยม.** กรุงเทพมหานคร:
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- พิพัฒน์ ยอดพฤติการ. 2549ก. “ขาดทุนคือกำไร: หลักพอเพียงของเมกะโปรเจกต์.” **กรุงเทพธุรกิจ**
(17 ตุลาคม 2549): 7.
- _____. 2549ข. “เศรษฐกิจพอเพียงในภาคธุรกิจ.” **กรุงเทพธุรกิจ** (12 มิถุนายน 2549): 7.
- ไพโรจน์ วงศ์วิภานนท์. 2549. “เศรษฐกิจพอเพียงของในหลวง.” **กรุงเทพธุรกิจ** (13 มกราคม
2549): 7
- มานวิภา อินทรทัต. 2550. **ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับความคุ้มค่า.** กรุงเทพมหานคร: คณะ
เศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

- วลัยภรณ์ อัดตะนันท์. 2547. **เศรษฐศาสตร์จุลภาค**. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วิชัย ตูรงค์พันธุ์. 2547. “ความมีเหตุผล.” ใน ปรียานุช พิบูลสราวุธ และคณะ. **กรอบแนวคิดทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 87-96.
- สมชัย จิตสุชน. 2550. **ผู้อำนวยการฝ่ายวิจัย สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. สัมภาษณ์. 6 ธันวาคม 2550.**
- สมคิด พรหมจ้อย. 2546. **เศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านอีสานใต้: ความอยู่รอดของชุมชนท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลง**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. 2550. **เศรษฐกิจพอเพียง ร่วมเรียนรู้ สถานข่าย ขยายผล**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้ง จำกัด (มหาชน).
- สำนักน้่งานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ. 2550. **State Enterprise Review 2550**. กรุงเทพมหานคร: สำนักน้่งานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ.
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. 2550. **หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว**. (Online). www.rdpb.go.th, 25 ธันวาคม 2550.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2549. **เศรษฐกิจพอเพียง คืออะไร**. กรุงเทพมหานคร: คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง.
- _____. 2550ก. **ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง**. (Online). www.pp-gen.com, 29 เมษายน 2550.
- _____. 2550ข. **รายงานการวิเคราะห์งบประมาณของรัฐวิสาหกิจประจำปีงบประมาณ 2550**. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิเคราะห์โครงการลงทุนภาครัฐ.

องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ. 2550ก. **แผนปรับโครงสร้างการบริหารจัดการเพื่อฟื้นฟูฐานะทางการเงิน ฉบับสมบูรณ์**. กรุงเทพมหานคร: องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ.

องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ. 2550ข. **รายงานประจำปี 2549**. กรุงเทพมหานคร: องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ.

อนัญญา บวรสุนทรชัย. 2547. **การศึกษาเปรียบเทียบการใช้แนวทางการบริหารแบบเศรษฐกิจพอเพียงและแบบเศรษฐกิจที่เน้นทุนของรัฐกิจขนาดกลางและขนาดย่อม**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

อภิชัย พันธเสน. 2546. **เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ: มุมมองของนักเศรษฐศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

_____, สรวิชัย เปรมชื่น, และ พิเชษฐ์ เกียรติเดชปัญญา. 2546. **การประยุกต์พระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

_____. 2550. **ผู้อำนวยการสถาบันการจัดการเพื่อชนบทและสังคม. สัมภาษณ์**. 12 พฤศจิกายน 2550.

Boardman, et al. 2006. **Cost-Benefit Analysis: Concepts and Practice**. New Jersey: Pearson Prentice Hall.

Carlton, D. C. and J. M. Perloff. 2005. **Modern Industrial Organization**. 4th ed. New York: PEARSON Addison Wesley.

Gregory, Mankiw N. 2004. **Principles of Economics**. 6th ed. Glossary: Prentice Hall.

Hirschey, M. 2006. **Economics for Managers**. New York: Thomson South-Western.

- Kirman, A. and M. Salmon. 1995. **Learning and Rationality in Economics**. Oxford: Black Well.
- Mas – Colell, A. 1995. **Microeconomics Theory**. New York: Oxford University
- McGuigan, J. R., W. J. Kretlow, and R. C. Moyer. 2006. **Contemporary Financial Management**. Singapore: Thomson South-Western.
- Milgrom, P. and J. Roberts. 1995. **Economics, Organization and Management**. New Jersey: Prentice Hall. Inc.
- Render, B., R. M. Stair, and M. E. Hanna. 2006. **Quantitative Analysis for Management**. New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- Samuelson, P. A. 1980. **Economics**. 11th ed. New York: McGraw – Hill Book Company.
- Schumacher, E. F. 1989. **Small is Beautiful Economics as if People Mattered**. London: Harper Perennial.
- Smith, A. 1976. “An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nation.” In E. Cannan. (ed.). **The Wealth of Nation**. Chicago: University of Chicago.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

คำถามสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสัมภาษณ์

คำถามสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview guideline)

โครงการวิทยานิพนธ์สายวิทยาศาสตร์สังคม
 ปริญญา เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ) บัณฑิตวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลักกับปรัชญาของเศรษฐกิจ
 พอเพียง
 เพื่อการประยุกต์ในองค์การธุรกิจประเภทรัฐวิสาหกิจ

1. เศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกับเศรษฐศาสตร์กระแสหลักหรือไม่ อย่างไร
2. เศรษฐศาสตร์กระแสหลักระดับจุลภาคสามารถประยุกต์ให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจพอเพียงได้หรือไม่
3. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นนามธรรม ท่านคิดว่าแนวคิดเศรษฐศาสตร์ที่สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะนำมาใช้เป็นรูปธรรมของเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างเหมาะสมหรือไม่
4. แนวคิดหรือทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการหาค่าที่เหมาะสมที่สุดสามารถประยุกต์เชื่อมโยงกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบความพอประมาณหรือไม่ อย่างไร ให้ท่านแสดงความคิดเห็น

แนวคิดและทฤษฎีที่ขอความคิดเห็น

- 4.1 การตัดสินใจที่เหมาะสมที่สุด (optimal decision)
- 4.2 มูลค่าสูงสุดของธุรกิจ (maximizing the value of the firm)
- 4.3 การวิเคราะห์ต้นทุน-ผลประโยชน์
- 4.4 การวิเคราะห์ต้นทุน-ประสิทธิผล
- 4.5 การประมาณต้นทุนที่เหมาะสม

- 5 แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ที่ใช้ในการให้เหตุผล สามารถประยุกต์เชื่อมโยงกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบความมีเหตุผลหรือไม่ อย่างไร ให้ท่านแสดงความคิดเห็น

แนวคิดและทฤษฎีที่ขอความคิดเห็น

- 5.1 เหตุผลในแบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์
 - 5.1.1 Game theory
 - 5.1.2 เหตุผลทางเศรษฐกิจ
 - 5.1.3 Bounded rationality
- 5.2 หลักสามัญสำนึกในแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์
- 5.3 แนวคิดว่าด้วยประสิทธิภาพ

- 6 แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ด้านความเสี่ยง สามารถประยุกต์กับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวได้หรือไม่ อย่างไร ให้ท่านแสดงความคิดเห็น

แนวคิดและทฤษฎีที่ขอความคิดเห็น

- 6.1 การบริหารความเสี่ยง
 - 6.2 การตัดสินใจภายใต้ภาวะที่มีความไม่แน่นอนหรือ Decision-making under Uncertainty
 - 6.3 การตัดสินใจภายใต้ความเสี่ยง
- 7 ประเด็นทางคุณธรรมและจริยธรรมในเศรษฐศาสตร์นั้นมีความสัมพันธ์หรือเปรียบเทียบได้กับเงื่อนไขคุณธรรมในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้หรือไม่ ให้ท่านแสดงความคิดเห็นโดยมีประเด็นย่อยที่ต้องพิจารณาดังต่อไปนี้

แนวคิดและทฤษฎีที่ขอความคิดเห็น

- 7.1 หลักสำนึกร่วมของ Adam Smith
- 7.2 การแข่งขันเสรี

8 ข้อเสนอในการประยุกต์แนวคิดเศรษฐศาสตร์ที่สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแก่ องค์การธุรกิจประเภทรัฐวิสาหกิจ โดยงานวิจัยนี้จะศึกษาการประยุกต์กับองค์การขนส่งมวลชน กรุงเทพฯ หรือ ขสมก.

8.1 แนวคิดหรือทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ที่ท่านเห็นว่ามีความสัมพันธ์หรือความเชื่อมโยงกับ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความเหมาะสมและสามารถนำไปประยุกต์กับ ขสมก. ได้ หรือไม่ อธิบายพอสังเขป

8.2 ข้อเสนอแนะอื่นๆ ถึง ขสมก.

9 ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์

โครงการวิทยานิพนธ์สายวิทยาศาสตร์สังคม
ปริญญา เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต(เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลักกับปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียง

เพื่อการประยุกต์ในองค์การธุรกิจประเภทรัฐวิสาหกิจ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไป
ประยุกต์กับรัฐวิสาหกิจ ผู้วิจัยในโครงการฯ ขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม โดยจะ
นำผลการวิจัยไปวิเคราะห์ถึงแนวทางปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในองค์การของท่าน

สำหรับผู้อำนวยความสะดวก

ส่วนที่ 1 ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม

ชื่อรัฐวิสาหกิจ.....องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ

ชื่อ.....ตำแหน่ง.....

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.1 โปรดให้คำอธิบายความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตาม
ความเข้าใจของท่านและให้ท่านเลือกระดับความเข้าใจ ① ② ③ ④ ⑤ จากน้อยไป
หามาก

.....
.....
.....

2.2 เศรษฐกิจพอเพียงเหมาะสมที่จะนำมาประยุกต์กับองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพหรือไม่
โปรดแสดงความคิดเห็น

.....

2.3 ท่านได้ใช้แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง ในลักษณะใด กับฝ่ายการเดินรถเอกชนร่วม
บริการ และให้ท่านเลือกระดับการปฏิบัติ ① ② ③ ④ ⑤ จากน้อยไปหา
มาก

.....

ส่วนที่ 3 การประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3.1 ความพอประมาณ กับการตัดสินใจที่เหมาะสมที่สุดอย่างมีเหตุมีผล

1) การบริหารทรัพยากรทั้งหมดภายในองค์กร ทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ ให้มี
ประสิทธิภาพ ท่านมีหลักการบริหาร หรือการตัดสินใจอย่างไร

.....

2) ทรัพยากรทั้งหมดที่มีอยู่ในองค์กร ทั้งด้านพนักงาน และรถโดยสาร อยู่ในระดับที่
เหมาะสม หรือว่ามีมากเกินไป หรือยังขาดแคลนในการบริหารจัดการ

.....

3) ถ้า ขสมก.พิจารณาความคุ้มค่าเป็นหลัก ปัญหาการขาดทุนจะเป็นเรื่องสำคัญ แต่ถ้า
พิจารณาความคุ้มค่าเป็นหลัก การขาดทุนจะไม่ใช่ปัญหา ตามที่พระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสถึงการบริหาร โครงการของราชการว่า “ขาดทุนคือกำไร”

คำถามคือ นโยบายขององค์กรให้ความสำคัญกับหลักความคุ้มค่า (cost-benefit analysis) หรือความคุ้มค่า (cost-effectiveness) อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

- 4) จากรายงานประจำปี 2549 ระบุว่า จำนวนบุคลากรต่อจำนวนรพเมล์อยู่ที่ 5.15 คนต่อ 1 คัน ซึ่งเกินเฉลี่ยสากลที่ 3.50 คนต่อ 1 คัน ท่านมีนโยบายในการแก้ปัญหานี้อย่างไร

.....

.....

.....

- 5) ปริมาณรพเมล์ขององค์กรในปัจจุบันสามารถบริหารจัดการได้ หรือเกินความสามารถที่จะบริหารจัดการ อธิบายพอสังเขป

.....

.....

.....

- 6) จากที่ท่านกล่าวมาท่านให้คะแนนในด้านการปฏิบัติตามหลักความพอประมาณในระดับใด ให้ท่านเลือกระดับการปฏิบัติ ① ② ③ ④ ⑤ จากน้อยไปหามาก

3.2 การบริหารความเสี่ยงในองค์กรขนส่งมวลชนกรุงเทพ

- 1) ปัจจัยเสี่ยงที่สำคัญในด้านการบริหารขององค์กรคืออะไร

.....

.....

- 2) นโยบายหลักในการบริหารความเสี่ยงหรือควบคุมไม่ให้เกิดความเสี่ยง พอสังเขป

.....

.....

3) จากที่ท่านกล่าวมาที่ท่านให้คะแนนในด้านการปฏิบัติตามหลักภูมิคุ้มกันในตัวในระดับใดให้
ท่านเลือกระดับการปฏิบัติ ① ② ③ ④ ⑤ จากน้อยไปหามาก

3.2 เงื่อนไขคุณธรรมกับหลักธรรมาภิบาลในฝ่ายบริหาร มีการปฏิบัติอย่างไร และ
ให้ท่านเลือกระดับการปฏิบัติ ① ② ③ ④ ⑤ จากน้อยไปหามาก

.....

3.3 เงื่อนไขความรู้กับการพัฒนาความรู้ของบุคคลในองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพมีการปฏิบัติ
อย่างไร และให้ท่านเลือกระดับการปฏิบัติ ① ② ③ ④ ⑤ จากน้อยไปหา
มาก

.....

แบบสัมภาษณ์

โครงการวิทยานิพนธ์สายวิทยาศาสตร์สังคม
ปริญญา เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต(เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลักกับปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียงเพื่อการประยุกต์ในองค์การธุรกิจประเภทรัฐวิสาหกิจ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไป
ประยุกต์กับรัฐวิสาหกิจ ผู้วิจัยในโครงการฯ ขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม โดยจะ
นำผลการวิจัยไปวิเคราะห์ถึงแนวทางปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในองค์การของท่าน

สำหรับสำนักนโยบายและแผน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม

ชื่อรัฐวิสาหกิจ องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ

ชื่อ..... ตำแหน่ง.....

ฝ่าย สำนักนโยบายและแผน

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.1 โปรดให้คำอธิบายความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตาม
ความเข้าใจของท่านและให้ท่านเลือกระดับความเข้าใจ ① ② ③ ④ ⑤ จากน้อยไป
หามาก

.....
.....
.....

2.2 เศรษฐกิจพอเพียงเหมาะสมที่จะนำมาประยุกต์กับองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพหรือไม่
โปรดแสดงความคิดเห็น

.....

2.3 ท่านได้ใช้แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง ในลักษณะใด กับฝ่ายการเดินรถเอกชนร่วม
บริการ และให้ท่านเลือกระดับการปฏิบัติ ① ② ③ ④ ⑤ จากน้อยไปหา
มาก

.....

ส่วนที่ 3 การประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับสำนักนโยบายและแผน

3.1 ความพอประมาณ กับการตัดสินใจที่เหมาะสมที่สุดอย่างมีเหตุมีผล

1) ความพอเพียงและความพอประมาณในส่วนของสำนักนโยบายและแผนในปัจจุบันได้มีการกำหนดเป็นนโยบายขององค์การฯ หรือไม่ อย่างไร

.....

2) ถ้า ขสมก.พิจารณาความคุ้มค่า (cost-benefit) เป็นหลัก ปัญหาการขาดทุนจะเป็นเรื่องสำคัญ แต่ถ้าพิจารณาความคุ้มค่า (cost-effectiveness) เป็นหลัก การขาดทุนจะไม่เป็นปัญหา ตามที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสถึงการบริหารราชการว่า ขาดทุนคือกำไร ขอให้ยึดหลักความคุ้มค่า เป็นหลัก คำถามคือ นโยบายขององค์การให้ความสำคัญกับหลักความคุ้มค่าหรือความคุ้มค่าอย่างไรบ้าง

.....

- 3) รถโดยสารที่ใช้ในการบริการเป็นเทคโนโลยีที่เหมาะสมที่สุด ทั้งด้านราคา(ประหยัด) ปริมาณ และคุณภาพ โดยคำนึงถึงความคุ้มทุนและความคุ้มค่าแล้ว

.....

.....

.....

- 4) เป็นเทคโนโลยีที่มีทั้งผลผลิตภาพและประสิทธิภาพหรือไม่ (คือทั้งด้านการบริการที่สามารถบริการได้เพิ่มขึ้น และลดต้นทุนการบริการให้ต่ำลง ด้วยแรงงานจำนวนเท่าเดิม)

.....

.....

.....

- 5) นโยบายด้านผลผลิตภาพ (คือ การผลิตบริการได้เพิ่มขึ้นด้วย ทุน เทคโนโลยี และแรงงานจำนวนเท่าเดิม) ได้มีการกำหนดนโยบายด้านนี้หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

- 3.2 โครงการและแผนงานที่เกิดขึ้น จะอยู่บนพื้นฐานของหลักการประสิทธิภาพ โดยจะต้องเข้าใจว่าการจัดการหรือการดำเนินการต่างๆ ที่เกิดขึ้นเป็นทางเลือกที่มีประสิทธิภาพแล้ว และการเปลี่ยนแปลงในการจัดการองค์การ เป็นความพยายามที่จะเพิ่มประสิทธิภาพเพื่อสนองต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม เป็นคำถามที่สอดคล้องกับองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพหรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

- 3.3 เงื่อนไขคุณธรรมกับหลักธรรมาภิบาลในองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ มีนโยบายและการปฏิบัติอย่างไรบ้าง

ให้ท่านเลือกระดับการปฏิบัติ ① ② ③ ④ ⑤ จากน้อยไปหามาก

.....

3.4 การอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ การทำวิจัยและพัฒนา มีมากน้อยแค่ไหน อย่างไร

ให้ท่านเลือกระดับการปฏิบัติ ① ② ③ ④ ⑤ จากน้อยไปหามาก

.....
.....

3.5 นโยบายด้านการป้องกันความเสี่ยงมีอะไรบ้าง พอสังเขป

.....
.....

3.6 ปัจจัยเสี่ยงขององค์กรมีอะไรบ้าง พอสังเขป

.....
.....

แบบสัมภาษณ์

โครงการวิทยานิพนธ์สายวิทยาศาสตร์สังคม
ปริญญา เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต(เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลักกับปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียงเพื่อการประยุกต์ในองค์การธุรกิจประเภทรัฐวิสาหกิจ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไป
ประยุกต์กับรัฐวิสาหกิจ ผู้วิจัยในโครงการฯ ขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม โดยจะ
นำผลการวิจัยไปวิเคราะห์ถึงแนวทางปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในองค์การของท่าน

สำหรับฝ่ายการเดินรถขององค์การ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม

ชื่อรัฐวิสาหกิจ องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ

ชื่อ..... ตำแหน่ง.....

ฝ่าย การเดินรถขององค์การ

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.1 โปรดให้คำอธิบายความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตาม
ความเข้าใจของท่านและให้ท่านเลือกระดับความเข้าใจ ① ② ③ ④ ⑤ จากน้อยไป
หามาก

.....
.....
.....

2.2 เศรษฐกิจพอเพียงเหมาะสมที่จะนำมาประยุกต์กับองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพหรือไม่
โปรดแสดงความคิดเห็น

.....

2.3 ท่านได้ใช้แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง ในลักษณะใด กับฝ่ายการเดินรถเอกชนร่วม
บริการ และให้ท่านเลือกระดับการปฏิบัติ ① ② ③ ④ ⑤ จากน้อยไปหา
มาก

.....

ส่วนที่ 3 การประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับฝ่ายการเดินรถขององค์การ

3.1 ความพอเพียงและพอประมาณสำหรับการเดินรถเมล์ สามารถตอบสนองต่อความต้องการของ
ผู้ใช้รถเมล์ได้หรือไม่ อย่างไร
ให้ท่านเลือกระดับความพอเพียง ① ② ③ ④ ⑤ จากน้อยไปหามาก

.....

3.2 ปริมาณรถเมล์ขององค์การในปัจจุบันสามารถบริหารจัดการได้ หรือเกินความสามารถที่จะ
บริหารจัดการ อธิบายพอสังเขป

.....

3.3 ทรัพยากรขององค์การฯในส่วนที่เป็นรถเมล์ ถูกใช้อย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพสูงสุดหรือไม่
ให้ท่านเลือกระดับการปฏิบัติ ① ② ③ ④ ⑤ จากน้อยไปหามาก และ
อธิบายพอสังเขป

.....

3.4 พนักงานที่อยู่ภายใต้การดูแลของฝ่ายการเงินรองค้การ มีการฝึกอบรมด้านคุณธรรมจริยธรรมหรือไม่เพื่อให้สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

.....
.....

แบบสอบถาม

โครงการวิทยานิพนธ์สายวิทยาศาสตร์สังคม
ปริญญา เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลักกับปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียงเพื่อการประยุกต์ในองค์การธุรกิจประเภทรัฐวิสาหกิจ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไป
ประยุกต์กับรัฐวิสาหกิจ ผู้วิจัยในโครงการฯ ขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม โดยจะ
นำผลการวิจัยไปวิเคราะห์ถึงแนวทางปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในองค์การของท่าน

สำหรับฝ่ายการเดินรถเอกชนร่วมบริการ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม

ชื่อรัฐวิสาหกิจ องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ

ชื่อ.....ตำแหน่ง

ฝ่าย การเดินรถเอกชนร่วมบริการ

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.1 โปรดให้คำอธิบายความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตาม
ความเข้าใจของท่านและให้ท่านเลือกระดับความเข้าใจ ① ② ③ ④ ⑤ จากน้อยไป
หามาก

.....
.....
.....

2.2 เศรษฐกิจพอเพียงเหมาะสมที่จะนำมาประยุกต์กับองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพหรือไม่
โปรดแสดงความคิดเห็น

.....

2.3 ท่านได้ใช้แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง ในลักษณะใด กับฝ่ายการเดินรถเอกชนร่วม
บริการ และให้ท่านเลือกระดับการปฏิบัติ ① ② ③ ④ ⑤ จากน้อยไปหา
มาก

.....

ส่วนที่ 3 การประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับฝ่ายการเดินรถเอกชนร่วมบริการ

3.1 ความพอเพียงและพอประมาณสำหรับการเดินรถเมล์เอกชนร่วมบริการ สามารถตอบสนองต่อ
ความต้องการของผู้ใช้รถเมล์ได้หรือไม่ อย่างไร
ให้ท่านเลือกระดับความพอเพียง ① ② ③ ④ ⑤ จากน้อยไปหามาก

.....

3.2 ปริมาณรถเมล์เอกชนร่วมบริการในปัจจุบัน สามารถบริหารจัดการได้ หรือเกินความสามารถที่
จะบริหารจัดการ อธิบายพอสังเขป

.....

3.3 ทรัพยากรขององค์กรฯในส่วนที่เป็นรถเมล์เอกชนร่วมบริการ ถูกใช้อย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพสูงสุดหรือไม่
ให้ท่านเลือกระดับการปฏิบัติ ① ② ③ ④ ⑤ จากน้อยไปหามาก และอธิบายพอสังเขป

.....

3.4 พนักงานที่อยู่ภายใต้การดูแลของฝ่ายการเดินทางรถเอกชนร่วมบริการ มีการฝึกอบรม ด้านความรู้ ด้านคุณธรรมจริยธรรมหรือไม่เพื่อให้สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

.....

3.5 รถเอกชนร่วมบริการ คู้มทุนหรือไม่ และได้รับการอุดหนุนหรือช่วยเหลือจากรัฐบาลหรือไม่

.....

3.6 บริษัทเอกชน มีการป้องกันความเสี่ยงหรือไม่ เช่น การอบรมอุบัติเหตุ กฎหมายจราจร ไฟไหม้ ตลอดจน โจรปล้นรถโดยสาร และนักเรียนตีกัน เป็นต้น

.....

3.7 รถเอกชนสร้างปัญหาให้กับองค์กรขนส่งมวลชนกรุงเทพบ้างหรือไม่ และองค์กรต้องรับผิดชอบต่อปัญหาต่างๆ อย่างไรบ้าง ยกตัวอย่างพอสังเขป

.....

แบบสัมภาษณ์

โครงการวิทยานิพนธ์สายวิทยาศาสตร์สังคม
ปริญญา เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต(เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลักกับปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียง

เพื่อการประยุกต์ในองค์การธุรกิจประเภทรัฐวิสาหกิจ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไป
ประยุกต์กับรัฐวิสาหกิจ ผู้วิจัยในโครงการฯ ขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม โดยจะ
นำผลการวิจัยไปวิเคราะห์ถึงแนวทางปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในองค์การของท่าน

สำหรับฝ่ายบริหาร

ส่วนที่ 1 ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม

ชื่อรัฐวิสาหกิจ/องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ

ชื่อ..... ตำแหน่ง

ฝ่าย บริหาร

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.1 โปรดให้คำอธิบายความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตาม
ความเข้าใจของท่านและให้ท่านเลือกระดับความเข้าใจ ① ② ③ ④ ⑤ จากน้อยไป
หามาก

.....
.....
.....

2.2 เศรษฐกิจพอเพียงเหมาะสมที่จะนำมาประยุกต์กับองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพหรือไม่
โปรดแสดงความคิดเห็น

.....

2.3 ท่านได้ใช้แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง ในลักษณะใด กับฝ่ายการเดินรถเอกชนร่วม
บริการ และให้ท่านเลือกระดับการปฏิบัติ ① ② ③ ④ ⑤ จากน้อยไปหา
มาก

.....

ส่วนที่ 3 การประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับฝ่ายบริหาร

3.1 ความพอประมาณ กับการตัดสินใจที่เหมาะสมที่สุดอย่างมีเหตุมีผล

1) จากรายงานประจำปี 2549 ระบุว่า จำนวนบุคลากรต่อจำนวนรถเมล์อยู่ที่ 5.15 คนต่อ 1 คัน
ซึ่งเกินเฉลี่ยสากลที่ 3.50 คนต่อ 1 คัน ได้มีการแก้ปัญหาในส่วนนี้อย่างไร

.....

2) พนักงานทั้งหมดในองค์กรฯ ฝ่ายบริหารสามารถบริหารจัดการได้ดี หรือเกินกว่า
ความสามารถในการบริหารจัดการ อธิบายพอสังเขป
ให้ท่านเลือกระดับการปฏิบัติ ① ② ③ ④ ⑤ จากน้อยไปหามาก

.....

- 3) ท่านคิดว่ามีพนักงานในส่วใด ที่มีมากเกินไปจนจำเป็น หรือว่าปัจจุบันพนักงานถูกใช้งานอย่างคุ้มค่าที่สุดแล้ว และทุกคนจำเป็นสำหรับองค์กร

.....

.....

.....

- 4) ท่านมีนโยบายอย่างไรในการสร้างมูลค่าเพิ่ม (EVM) ให้กับทรัพย์สินขององค์กร

.....

.....

.....

- 5) จากที่ท่านกล่าวมาท่านให้คะแนนในด้านการปฏิบัติตามหลักความพอประมาณในระดับใด ให้ท่านเลือกระดับการปฏิบัติ ① ② ③ ④ ⑤ จากน้อยไปหามาก

3.2 การบริหารความเสี่ยงของฝ่ายบริหาร

- 1) หนี้สินขององค์กรขนส่งมวลชนกรุงเทพในปัจจุบันอยู่ในระดับที่สามารถบริหารจัดการได้ หรือเกินกว่าความสามารถในการบริหารจัดการ อธิบายพอสังเขป ให้ท่านเลือกระดับการปฏิบัติ ① ② ③ ④ ⑤ จากน้อยไปหามาก

.....

.....

.....

- 2) ปัจจัยเสี่ยงสำคัญสำหรับฝ่ายบริหารคืออะไร และมีนโยบายในการป้องกันความเสี่ยงนั้นอย่างไร

.....

.....

3) พนักงานมีส่วนในการสร้างความเสี่ยงให้องค์การหรือไม่ อะไรบ้าง

.....

.....

.....

4) ท่านให้คะแนนในด้านการปฏิบัติตามหลักการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในระดับใด

ให้ท่านเลือกระดับการปฏิบัติ ① ② ③ ④ ⑤ จากน้อยไปหามาก

3.2 เงื่อนไขคุณธรรมกับหลักธรรมาภิบาล ฝ่ายบริหารจัดการให้มีการอบรมและการปฏิบัติอย่างไร

และให้ท่านเลือกระดับการปฏิบัติ ① ② ③ ④ ⑤ จากน้อยไปหามาก

.....

.....

3.3 เงื่อนไขความรู้กับการพัฒนาความรู้ของบุคคลในองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพมหานครมีการปฏิบัติ

อย่างไร และให้ท่านเลือกระดับการปฏิบัติ ① ② ③ ④ ⑤ จากน้อยไปหา
มาก

.....

.....

แบบสัมภาษณ์

โครงการวิทยานิพนธ์สายวิทยาศาสตร์สังคม
ปริญญา เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต(เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลักกับปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียงเพื่อการประยุกต์ในองค์การธุรกิจประเภทรัฐวิสาหกิจ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไป
ประยุกต์กับรัฐวิสาหกิจ ผู้วิจัยในโครงการฯ ขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม โดยจะ
นำผลการวิจัยไปวิเคราะห์ถึงแนวทางปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในองค์การของท่าน

สำหรับฝ่ายบัญชีและการเงิน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม

ชื่อรัฐวิสาหกิจ องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ

ชื่อ..... ตำแหน่ง

ฝ่าย บัญชีและการเงิน

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.1 โปรดให้คำอธิบายความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตาม
ความเข้าใจของท่านและให้ท่านเลือกระดับความเข้าใจ ① ② ③ ④ ⑤ จากน้อยไป
หามาก

.....
.....
.....

2.2 เศรษฐกิจพอเพียงเหมาะสมที่จะนำมาประยุกต์กับองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพหรือไม่
โปรดแสดงความคิดเห็น

.....

2.3 ท่านได้ใช้แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง ในลักษณะใด กับฝ่ายการเดินทางรถเอกชนร่วม
บริการ และให้ท่านเลือกระดับการปฏิบัติ ① ② ③ ④ ⑤ จากน้อยไปหา
มาก

.....

ส่วนที่ 3 การประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับฝ่ายบัญชีและการเงิน

3.1 ความพอประมาณ กับการตัดสินใจที่เหมาะสมที่สุดอย่างมีเหตุมีผล

1) รายจ่ายด้านเงินเดือนพนักงาน ประกอบกับการขึ้นเงินเดือนพนักงานเมื่อปี 2548 เป็นปัจจัย
ที่ส่งผลต่อการขาดทุน ในด้านนี้มีการแก้ปัญหา หรือมีนโยบายอย่างไร

.....

2) ได้มีการนำแนวคิดในการประมาณต้นทุน ทั้งในระยะสั้นและระยะยาวมาปฏิบัติในการ
วางแผนทางการเงินหรือไม่ อย่างไร

.....

3) ความพอประมาณด้านการเงินขององค์การมีสถานการณ์อย่างไรในปัจจุบัน และมีความพอประมาณอยู่ในระดับใดท่านเลือกระดับการปฏิบัติ ① ② ③ ④ ⑤ จากน้อยไปหามาก

.....
.....

3.2 การบริหารการเงินมีการพิจารณาความเสี่ยงทางการเงินอย่างไรบ้าง และอะไรคือปัจจัยเสี่ยงทางการเงินในองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ

.....
.....

3.3 รัฐบาลช่วยเหลือทางการเงินอย่างไรในปัจจุบัน

.....
.....

แบบสัมภาษณ์

โครงการวิทยานิพนธ์สายวิทยาศาสตร์สังคม
ปริญญา เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต(เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลักกับปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียงเพื่อการประยุกต์ในองค์การธุรกิจประเภทรัฐวิสาหกิจ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไป
ประยุกต์กับรัฐวิสาหกิจ ผู้วิจัยในโครงการฯ ขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม โดยจะ
นำผลการวิจัยไปวิเคราะห์ถึงแนวทางปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในองค์การของท่าน

สำหรับฝ่ายตรวจสอบ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม

ชื่อรัฐวิสาหกิจ องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ

ชื่อ..... ตำแหน่ง

ฝ่าย ตรวจสอบ

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.1 โปรดให้คำอธิบายความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตาม
ความเข้าใจของท่านและให้ท่านเลือกระดับความเข้าใจ ① ② ③ ④ ⑤ จากน้อยไป
หามาก

.....
.....
.....

2.2 เศรษฐกิจพอเพียงเหมาะสมที่จะนำมาประยุกต์กับองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพหรือไม่
โปรดแสดงความคิดเห็น

.....

2.3 ท่านได้ใช้แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง ในลักษณะใด กับฝ่ายการเดินรถเอกชนร่วม
บริการ และให้ท่านเลือกระดับการปฏิบัติ ① ② ③ ④ ⑤ จากน้อยไปหา
มาก

.....

ส่วนที่ 3 การประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับฝ่ายตรวจสอบ

3.1 การบริหารความเสี่ยงในองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ ปัจจุบันมีนโยบายอย่างไร อธิบายพอ
สังเขป

.....

3.2 ในปัจจุบันการบริหารความเสี่ยงอยู่ในระดับที่บริหารจัดการได้หรือเกินกว่าความสามารถใน
การบริหาร อธิบายพอสังเขป และให้ท่านเลือกระดับความสามารถในการบริหารความเสี่ยง
① ② ③ ④ ⑤ จากน้อยไปหามาก

.....

3.3 ได้มีการเน้นการกระจายความเสี่ยงไปยังผลิตภัณฑ์ (บริการ) ที่มีความหลากหลาย หรือมีความสามารถในการปรับเปลี่ยนผลิตภัณฑ์ อย่างไร

.....
.....
.....

3.4 ปัจจัยที่ถือเป็นความเสี่ยงขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ คืออะไร และมีแนวทางในการรับความเสี่ยงนั้นอย่างไร

.....
.....
.....

ภาคผนวก ข
คำให้สัมภาษณ์ของนักเศรษฐศาสตร์

คำให้สัมภาษณ์เชิงลึกของนักเศรษฐศาสตร์

การสัมภาษณ์เชิงลึกมีนักเศรษฐศาสตร์ให้สัมภาษณ์ตามการแบ่งกลุ่มในวิธีการศึกษาดังนี้

1. นักเศรษฐศาสตร์ที่มีแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์กระแสหลักและมีความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 2 ท่านคือ

1.1 รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพงศ์ ทองภักดี

1.2 ดร. สมชัย จิตสุชน

2. นักเศรษฐศาสตร์ที่มีแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์กระแสรองและมีความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 2 ท่าน

2.1 ศาสตราจารย์ ดร.อภิชัย พันธเสน

2.2 รองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ

3. นักเศรษฐศาสตร์ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 2 ท่าน

3.1 ดร.ปริญานูช พิบูลสรารุช

3.2 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธันวา จิตสงวน

คำให้สัมภาษณ์สามารถถอดเสียงจากเครื่องบันทึกเสียง โดยแยกตามคำถามสัมภาษณ์มีใจความดังต่อไปนี้

1. เศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกับเศรษฐศาสตร์กระแสหลักหรือไม่อย่างไร

1.1 รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพงศ์ ทองกัคดี

ในแง่ทฤษฎีพื้นฐานไม่ได้ขัดแย้งกัน แต่มันเป็นส่วนขยายหรือต่อยอด optimization model ของเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก เพราะว่าเวลาที่เราเรียนพื้นฐานทางทฤษฎีก็หา optimization โดย maximize profit บ้าง maximize utility บ้าง เศรษฐกิจพอเพียงก็อธิบาย ความพึงพอใจของเราว่าต้องคำนึงถึงคุณธรรมและจริยธรรมด้วย คือ คำนึงถึงความพอใจของคนอื่น คำนึงถึงความเสียดด้วย นี่เป็นส่วนที่ขยายออกไป ที่สำคัญคือปัจจัยที่ต้องคำนึงถึงเมื่อนำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ร่วมกับเศรษฐศาสตร์กระแสหลักประกอบด้วย ประการแรก ต้องเป็นลักษณะระยะยาว เป็นการมองในระยะยาว โดย optimization จะครอบคลุมความพอประมาณและความมีเหตุผลด้วย ประการที่สองคือ เรื่องคุณธรรม ควรนำเขาไปประกอบเป็นแบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์ด้วย ประการที่สามคือความเสี่ยง ซึ่งในแบบจำลอง optimization ต้องคำนึงถึงความเสี่ยงด้วย ถ้าใช้ปัจจัยดังกล่าวก็ จะไม่ขัดแย้งกันและนำไปใช้ในทางปฏิบัติร่วมกันได้ ถ้าเป็นเศรษฐกิจพอเพียงจะมีระดับการลงทุน ที่ต่างจากเศรษฐกิจกระแสหลัก เส้นความเป็นไปได้ในการผลิตก็คือลักษณะหนึ่งของความพอประมาณ เพียงแต่จะต้องคำนึงถึงความมีเหตุผล ความเสี่ยง คุณธรรม และความรอบรู้เข้าไป ในกระบวนการ optimization จึงจะสมบูรณ์และอยู่บนเส้น

1.2 ดร. สมชัย จิตสุชน

ผมคิดว่าแนวคิดทั้งสองไม่ได้ขัดแย้งกันแม้กระทั่งระดับจุลภาค เศรษฐกิจพอเพียง มีความสัมพันธ์กับเศรษฐศาสตร์กระแสหลักในลักษณะที่ช่วยให้คนหยุดคิดได้มากขึ้น และสุดท้ายแล้วคนก็จะตัดสินใจด้วยความมีเหตุผลกับตัวเอง คำนึงถึงความพอประมาณ ความเสี่ยงและคุณธรรมภายใต้ข้อจำกัดต่างๆ

1.3 ศาสตราจารย์ ดร.อภิชาติ พันธเสน

ผมอยากจะฟันธงเลยว่า เศรษฐกิจพอเพียงถ้าดู 3 ห่วง 2 เงื่อนไข แล้วก็แยกส่วนอันนี้คือสิ่งที่เศรษฐศาสตร์กระแสหลักพยายามตีความแล้วบอกว่ามันเหมือนกัน ซึ่งมันก็มีบางส่วนที่เหมือนกัน แต่สิ่งที่เศรษฐศาสตร์กระแสหลักไม่ได้พูดถึงก็คือเรื่องคุณธรรม moral และ ethic เราไม่ควรนำเอาทั้งสองแนวคิดมาเปรียบเทียบกัน และฐานวิวัฒนาการก็ต่างกัน ฐานคิดของแนวคิดหรือทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ของนักคิดมีบริบทไม่เหมือนกันเราจะดูเฉพาะเนื้อหาไม่ได้

1.4 รองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ

มีทั้งด้านที่สัมพันธ์กันและไม่สัมพันธ์กัน ด้านที่สัมพันธ์กันคือ เศรษฐกิจพอเพียง ยอมรับเศรษฐกิจตลาดและใช้กลไกตลาดเป็นตัวขับเคลื่อนอยู่ แต่ด้านที่ไม่มีความสัมพันธ์คือ ในทางปรัชญาของเศรษฐศาสตร์ การขับเคลื่อนเศรษฐกิจเป็นไปโดย Self-interest ความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ในทางธุรกิจเอากำไรเป็นตัวตั้ง และในทางผู้บริโภคเอาความพอใจสูงสุดเป็นตัวตั้ง ส่วนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจทั้งหมดอาศัยความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนเป็นตัวการในการขับเคลื่อน ข้างต้นนี้คือหลักเศรษฐศาสตร์ที่ปรากฏอยู่ในตำราของ Adam Smith ซึ่งไม่ได้สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เศรษฐกิจพอเพียงส่วนหนึ่งก็เป็นทุนนิยม แต่เศรษฐกิจพอเพียงวางเส้นทางบางอย่างหรือทางเดินไปของทุนนิยมในแบบเศรษฐศาสตร์จุลภาค

1.5 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธันวา จิตสงวน

เศรษฐกิจพอเพียงไม่สามารถเรียกได้ว่าเป็นสาขาของเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก ความเห็นของผมคือ เป็นปรัชญา เป็นนามธรรม แต่เศรษฐศาสตร์กระแสหลักเป็นรูปธรรมมากกว่า และไม่ควรรนำทั้งสองแนวคิดมาเปรียบเทียบกัน เพราะมาจากรากฐานทางความคิดที่ต่างกัน เศรษฐศาสตร์กระแสหลักใช้กลไกตลาดและอื่นๆ ในการจัดการสังคม เช่น ทุนนิยมใช้ตลาด ใช้ราคาเป็นแรงขับเคลื่อน ถ้านำมาเทียบโดยประเด็นต่อประเด็นคงเทียบกันไม่ได้ เพราะเป็นปรัชญาต้องผ่านการประยุกต์ต่อไป ความสัมพันธ์ที่มีต่อเศรษฐศาสตร์กระแสหลักก็คือการลดบทบาทความ เป็นเศรษฐศาสตร์กระแสหลักแบบทุนนิยมลง เช่น บทบาทความเป็นสูงสุด (maximization) ลด บทบาทมาเป็นความเหมาะสม (optimization) ลดความแหลมคมที่ไม่สร้างสรรค์บางอย่างของทุน นิยมลงมาให้มันกลมกล่อมเหมาะสมกับสังคม คือเศรษฐกิจทุนนิยม เราสมมติว่าพื้นฐานของสังคม พร้อมแข่งขัน เศรษฐกิจทุนนิยมไม่มีพื้นที่สำหรับคนโง่ คนไม่มีประสิทธิภาพ อ่อนแอ ซึ่งคนเหล่านี้ จะค่อยตายไป เมื่อทุนนิยมครอบงำอย่างสมบูรณ์ ในสังคมไทยมีคนหลากหลาย รวย จน ฉลาดมาก น้อยต่างกัน เศรษฐกิจพอเพียงยอมรับว่าโลกนี้มีคนหลากหลาย จึงใช้ความพอประมาณ และมีเหตุผล คือเข้าใจสังคม ถ้าโยนกลไกตลาดให้คนที่ไม่เข้าใจแล้วเขาจะอยู่ได้อย่างไร สรุปคือ เป้าหมายของ เศรษฐกิจพอเพียงดีกว่าเศรษฐกิจกระแสหลักในแง่ที่ว่าเอาปัจจัยอื่นๆ มาพิจารณาอยู่ในเป้าหมาย เช่น ความหลากหลายในสังคม และจะสูงกว่าในแง่ของจิตใจ ในด้านมนุษยธรรม การกระจาย สิ่งแวดล้อม เสรีภาพ เศรษฐกิจพอเพียงนำสิ่งเหล่านี้มาคิดอยู่ในกระบวนการด้วย อีกสิ่งหนึ่งคือ ความสมดุล มั่นคง ยั่งยืนที่เป็นเป้าหมาย ก็จะสร้าง utility เพิ่มขึ้นด้วย สุดท้ายคือกลไกการทำงานของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น คนคือปัจจัยสำคัญเป็นศูนย์กลางในการทำงานของระบบ ดังเช่นหลักการ

ทรงงาน 22 ประการ กลไกนี้รัฐกับประชาชนจะใกล้ชิดกันมากคือเน้นเรื่องการมีส่วนร่วม คิดร่วมกันทำร่วมกัน เท่าเทียมกัน กลไกเดิมรัฐจะอยู่สูงกว่าประชาชน สรุปคือไม่ได้ขัดแย้งกัน แต่จะปรับเปลี่ยนกลไกของระบบเศรษฐกิจกระแสหลักบางอย่างของทุนนิยมให้มันสอดคล้องเหมาะสมที่จะประยุกต์ในเงื่อนไขความเป็นจริงของสังคม ซึ่งเงื่อนไขความเป็นจริงของสังคมนี้ไม่ได้เป็นแบบ homogeneous ไม่ได้คงที่อย่างที่เศรษฐศาสตร์กระแสหลักมีข้อสมมติ เศรษฐกิจพอเพียงต้องการให้ทุนนิยมยอมรับเงื่อนไขความหลากหลายดังกล่าว จะได้เป็นทุนนิยมที่มีคุณธรรมมากขึ้น

เศรษฐศาสตร์กระแสหลักที่เป็นจุดภาคสามารถประยุกต์ร่วมกับเศรษฐกิจพอเพียงขั้นพื้นฐานได้ ซึ่งเน้นที่ระดับตัวบุคคล เช่นการมีเหตุผลในการบริโภค การใช้จ่าย การผลิต มีการออม เพื่อกันความเสี่ยง ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นนามธรรมแต่ก็อาศัยรูปธรรมทางเศรษฐศาสตร์ในการนำไปประยุกต์ได้ เช่นการใช้วิธีการบริหารความเสี่ยงทางเศรษฐศาสตร์ภายใต้เงื่อนไขคุณธรรมและจริยธรรม

2. แนวคิดหรือทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ที่เกี่ยวกับการหาค่าที่เหมาะสมที่สุดสามารถประยุกต์เชื่อมโยงกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบความพอประมาณหรือไม่อย่างไร แนวคิดและทฤษฎีที่ขอความคิดเห็นคือ การตัดสินใจที่เหมาะสมที่สุด (optimal decision) มูลค่าสูงสุดของธุรกิจ (maximizing the value of the firm) การวิเคราะห์ต้นทุน-ผลประโยชน์ การวิเคราะห์ต้นทุน-ประสิทธิผล และการประมาณต้นทุนที่เหมาะสม

2.1 รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพงศ์ ทองภักดี

แนวคิดมูลค่าสูงสุดหรือจุดที่กำไรสูงสุดเป็นเป้าหมายนั้น ถ้าให้สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงควรเป็นกำไรในระยะยาว ควบคู่กับการเป็นมิตรกับสังคมไม่ใช่เป้าหมายกำไรสูงสุดเพียงอย่างเดียวจะทำให้ยั่งยืนกว่า ส่วนเครื่องมืออื่นๆ ควรนำเงื่อนไขคุณธรรมเข้ามาพิจารณาด้วย จะทำให้สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมากขึ้น

2.2 ดร.สมชัย จิตสุชน

เศรษฐศาสตร์กระแสหลักกล่าวถึง optimization ว่าพยายามทำให้ utility สูงสุดภายใต้เงื่อนไขต่างๆ ส่วนเศรษฐกิจพอเพียงมีความเห็นว่ามันเกินตัว ซึ่งมีลักษณะร่วมกันอยู่ว่าเกินตัวก็คือการไม่ optimize หรือถ้า optimization เราต้อง maximization utility ภายใต้งบประมาณที่

จำกัด เป็นความหมายว่าไม่เกินตัว ถ้าสรุปตรงนี้มันก็เป็นเรื่องเดียวกัน แต่มันยังไม่ได้นำเรื่องคุณธรรมจริยธรรมเข้ามาพิจารณา ถ้าเป็นเศรษฐกิจพอเพียงต้องพิจารณาด้วย คนที่บริโภคเกินตัวเพราะหลงผิดในความจำกัดของงบประมาณตัวเองก็มีซึ่งไม่สมเหตุผล เรื่องทำไรนั้นเศรษฐกิจพอเพียงบอกว่าต้องเป็นการมองระยะยาวโดยคำนึงถึงสังคมด้วย เรื่องอื่นๆ ถ้านำคุณธรรมมาพิจารณาก็จะสอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.3 ศาสตราจารย์ ดร.อภิรักษ์ พันธเสน

ความพอประมาณ เศรษฐศาสตร์ก็บอกว่า optimization แต่กระบวนการทั้งหมดของแนวคิดนี้ไม่ได้กล่าวถึง optimization ที่มีคุณธรรมและปัจจัยหลายอย่างถูกกำหนดให้คงที่ ซึ่งยังมีเรื่องปัจจัยทางสังคมที่หลากหลาย คนเรารวยจน ฉลาดต่างกันไม่ได้คงที่อย่างที่เศรษฐศาสตร์เข้าใจ

2.4 รองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ

ความพอประมาณนั้นจะมีความสอดคล้องกับพุทธเศรษฐศาสตร์ ซึ่งเศรษฐกิจพอเพียงนั้น การบริโภคไม่ใช่เพื่อแสวงหาความพอใจสูงสุด แต่เป็นการบริโภคที่รู้ประมาณ รู้ความพอดี ดังนั้นการรู้ประมาณ รู้ความพอดี จึงไม่สอดคล้องกับเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก ซึ่งเน้นที่ maximization utility ส่วน maximize profit ก็เช่นกัน จะขัดแย้งกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในเรื่องความพอประมาณ แต่ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงช่วยชะลอ หรือลดการแสวงหาความเป็นสูงสุดทั้งหลายที่ขาดคุณธรรม จริยธรรมลงมา ให้มีเหตุผลที่พอประมาณ ไม่ได้ปฏิเสธระบบตลาด แต่ก็ไม่ได้บอกว่าสอดคล้อง ในเศรษฐศาสตร์จุลภาค แก่งของผู้ผลิตนั้นก็อาจประยุกต์เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงได้ เช่นเรื่องความพอประมาณกับงบประมาณที่จำกัด แต่ในความพอประมาณของผู้ผลิตนั้น ไม่ได้คำนึงถึงความพอประมาณของผู้บริโภค และในการทำธุรกิจทางเศรษฐศาสตร์มันก็ไม่มีอะไรที่บอกว่าสิ่งไหนควรทำหรือควรผลิต สิ่งไหนไม่ควรทำหรือไม่ควรผลิต ถ้าไม่ผิดกฎหมายก็ทำได้ทั้งนั้น ดังนั้นผู้ผลิตอาจจะประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงในลักษณะที่ไม่ทำอะไรเกินงบประมาณเกินความจำเป็น หรือเกินความสามารถในการบริหารจัดการ ส่วนเรื่อง optimization ก็เป็นเฉพาะตัวของคนคนนั้น ไม่ใช่ optimization ของสังคม หรือของประเทศ หลักเศรษฐศาสตร์เป็นหลักการของปัจเจกชน เศรษฐศาสตร์ไม่ได้ปรับแก้กระบวนการทางสังคม แต่มันปรับแก้กระบวนการของปัจเจกชน ต่างจากเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นการปรับแก้ทั้งระดับบุคคล ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

2.5 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธันวา จิตสงวน

เรื่องแนวคิดที่เป็นค่าสูงสุดเช่น กำไรสูงสุดนั้นจะไม่สอดคล้อง แต่ถ้าเป็นกำไรที่มองในระยะยาว เน้นเป้าหมายระยะยาว มีการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ที่ดี มีคุณธรรมก็จะเป็นสิ่งที่สอดคล้องมากกว่าเป้าหมายกำไรสูงสุดเพียงอย่างเดียว ต้นทุนก็ไม่ใช่ต้นทุนต่ำที่สุดแต่ต้องคำนึงถึงแรงงานด้วย

2.6 ดร.ปริยานุช พิบูลสรารุช

ในประการแรก ความพอประมาณเป็นเรื่องของการเปรียบเทียบระดับสินค้าหรือบริการที่แต่ละบุคคลเลือก ที่จะบริโภค กับเกณฑ์ใดเกณฑ์หนึ่ง โดยหากระดับที่บริโภค/ผลิต ไม่ต่ำกว่าระดับหนึ่งที่กำหนด หรือระดับที่พอมีพอกิน และไม่เกินกว่าระดับหนึ่งที่กำหนด หรือระดับที่เกินกว่าระดับที่ต้องการ และไม่ก่อให้เกิดความโลภ ก็ถือเอาว่าเป็นความพอประมาณ หากอยู่นอกเหนือจากเกณฑ์ดังกล่าวก็ถือเป็นความไม่พอประมาณ ระดับที่เหมาะสมดังกล่าวจะถูกสมมติขึ้น และอาจแตกต่างกันออกไป แล้วแต่บุคคลตลอดจนปัจจัยทางสังคมหรือสถานการณ์ ในประการที่สอง ความพอประมาณเป็นการเปรียบเทียบระดับสินค้าหรือบริการที่แต่ละบุคคลเลือกที่จะบริโภค กับศักยภาพของตน หากระดับที่เลือกไม่สูงเกินกว่าศักยภาพก็ถือว่าพอประมาณและหากสูงเกินก็ถือเป็นความไม่พอประมาณ (เกินตัว) และ “แม้บางอย่างอาจจะดูฟุ่มเฟือย แต่ถ้าทำให้มีความสุข และสามารถทำได้โดยไม่เกินศักยภาพของตน ก็สมควรที่จะทำ สมควรที่จะปฏิบัติ” ความพอประมาณและกระบวนการ Optimization ในทางเศรษฐศาสตร์ ข้อสันนิษฐานที่สำคัญที่สุดข้อหนึ่งในทางเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก ได้แก่ พฤติกรรมของมนุษย์ที่มุ่ง optimize ภายใต้อำนาจทางทรัพยากรต่างๆ ที่ตนมี อาทิ รายได้ เวลา ข้อมูล และความรู้ เป็นต้น โดยทั่วไปแล้ว ผลที่ได้รับจากกระบวนการ optimization ในลักษณะที่เป็น positive อาจมีลักษณะที่สอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับคำจำกัดความของความพอประมาณทั้ง 2 ประการก็ได้ ขึ้นอยู่กับลักษณะความพอใจทรัพยากร และมุมมองเรื่องความเสี่ยง (risk perception) ของแต่ละคน กล่าวคือ หากความพอใจไม่ได้โอนเอียงไปยังสินค้า หรือบริการประเภทใดประเภทหนึ่งมากเกินไป ระดับสินค้าหรือบริการที่ได้เลือกสรรแล้วภายหลังกระบวนการ optimization ภายใต้อำนาจทางทรัพยากรก็มักอยู่ในระดับที่พอประมาณไม่มากหรือน้อยจนเกินไปภายใต้ เกณฑ์ที่กำหนด นอกจากนี้ หากมุมมองที่บุคคลมีต่อศักยภาพของตนเองตลอดจนระดับความเสี่ยงในสถานการณ์ต่างๆ ถูกต้อง และไม่เกิดปัญหาการกั๊กเงินอย่างไม่มีที่สิ้นสุดเพื่อใช้หนี้เดิม ระดับสินค้า หรือบริการที่ถูกเลือกก็ย่อมต้องสอดคล้องกับศักยภาพของตน อย่างไรก็ตามลักษณะของความพอประมาณของระดับ สินค้าหรือ

บริการที่ถูกเลือกไม่ได้เป็นผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการ optimization ในทางเศรษฐศาสตร์แบบ positive เสมอไป กล่าวคือ หากลักษณะความพอใจของบุคคลใดมีความโอนเอียงต่อการบริโภคสินค้าหรือบริการชนิดใดเป็นพิเศษ หรือหากมีการประเมินศักยภาพของตนสูงเกินไปจากความเป็นจริง ระดับสินค้าและบริการที่ถูกเลือกก็อาจอยู่ในระดับที่ไม่พอประมาณ ไม่อยู่ในสัดส่วนที่เหมาะสม หรือเกินกว่าศักยภาพในการหารายได้ของตน ทั้งนี้ เป็นที่น่าสังเกตว่า หากลักษณะความพอใจของสังคม (social preference) ประกอบขึ้นด้วยความพอใจของบุคคลในสังคม (individual preference) แต่เพียงอย่างเดียว และความพอใจของบุคคลหนึ่งไม่ก่อให้เกิดผลกระทบจากภายนอก (externality) ต่อความพอใจของอีกบุคคลหนึ่งแล้ว สังคมจะเกิดความพอใจสูงสุดก็ต่อเมื่อได้ยอมให้พฤติกรรมของบุคคลในสังคมเป็นไปตามกับกระบวนการ optimization แม้ว่าระดับสินค้าหรือบริการที่ถูกเลือกอาจไม่พอประมาณในความหมายของ Social optimization ในความเป็นจริงแล้ว ความไม่พอประมาณจากค่านิยมทั้งใน ๒ ลักษณะข้างต้นอาจก่อให้เกิดการขาดประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดจากมุมมองของสังคมได้ โดยอาจเป็นผลจากสาเหตุหลายประการ เช่น ลักษณะความพอใจที่บกพร่องโดยธรรมชาติ (naturally defected preference) ซึ่งอาจส่งผลให้บุคคลบางคน เลือกบริโภคสินค้าหรือบริการที่ไม่เหมาะสม หรือในระดับที่ไม่พอเหมาะ แม้จะเข้าใจถึงผลเสียของสินค้าและบริการดังกล่าวอย่างชัดเจนแล้วก็ตาม เช่น การรับประทานอาหารบางประเภทที่มากหรือน้อยจนเป็น ผลเสียต่อสุขภาพ ในสถานการณ์ดังกล่าว สังคมไม่สามารถจะปล่อยกระบวนการตัดสินใจให้เป็นเรื่องของบุคคลแต่เพียงอย่างเดียวได้ และอาจจำเป็นต้องเข้าแทรกแซงในแบบ paternalistic ในลักษณะต่างๆ กัน เช่น มาตรการทางราคาเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภค หรือ การกำหนดกฎหมาย เพื่อควบคุมให้ ระดับสินค้าหรือบริการที่เกิดขึ้นอยู่ในระดับที่เหมาะสม เป็นต้น การประเมินความเสี่ยงที่ผิดพลาด (misperception of risks) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องศักยภาพตนเองในสถานการณ์ที่ไม่แน่นอนต่างๆ เช่น ระดับรายได้ของตนในอนาคต ยอดขายของบริษัทในอนาคต เป็นต้น ในสถานการณ์ดังกล่าว กระบวนการ optimisation ของบุคคลที่ตั้งอยู่บนการประเมินศักยภาพของตนที่ ผิดพลาดอาจนำไปสู่ระดับสินค้าหรือบริการที่เกินกว่าศักยภาพของตน หรือเกินตัวในที่สุด ผลกระทบภายนอกต่อผู้อื่น (externality) ในหลาย ๆ สถานการณ์นั้น ผลที่เกิดขึ้นจากพฤติกรรมของบุคคลหนึ่งอาจส่งผลกระทบต่อบุคคลอื่นในสังคมได้ในวงกว้าง ผลลัพธ์ที่มีลักษณะ “สุด ไต้ง” จากกระบวนการ optimisation ของบุคคลหนึ่งจึงอาจพิจารณาแต่เพียง โอกาสหรือความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นแต่เพียงกับตนเอง ไม่ได้ต้องคำนึงถึงผลกระทบอันอาจเกิดขึ้นกับบุคคลอื่นในสังคมด้วย ในสถานการณ์ดังกล่าว แม้ว่าพฤติกรรมของแต่ละบุคคลจะเป็นไปตามกระบวนการ optimisation แต่ผลที่เกิดขึ้นในระดับสังคมอาจไม่เกิดประสิทธิภาพสูงสุดก็ได้ ความพอประมาณตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จึงน่าจะจัดเป็นวิธีการแก้ไขปัญหาวินัยหนึ่งของระบบตลาด (market failure) เมื่อเกิดปัญหา

การไม่ได้ใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดซึ่งแตกต่างจากวิธีการแก้ไขปัญหาทั่วไปซึ่งเน้นการใช้กลไกราคาต่างๆ เป็นหลัก ด้วยการเพิ่มหลักความพอประมาณเข้าไปในกระบวนการ optimisation ของบุคคล ซึ่งเมื่อพิจารณาโดยละเอียดแล้ว เป้าประสงค์ของทั้งสองแนวทางก็ล้วนเป็นการสร้างให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ในสถานการณ์ซึ่งไม่สามารถปล่อยให้ระบบตลาดเป็นกลไกกำหนดกระบวนการจัดสรรทรัพยากรได้ ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาถึงความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติแล้ว จะเห็นได้ว่า การใช้กลไกราคาเป็นเครื่องแก้ไขปัญหานั้น 3 ประการข้างต้นนั้น ต้องอาศัยข้อมูลที่จัดเก็บได้ยาก หรืออาจมีลักษณะเป็นนามธรรม (เช่น ลักษณะ utility function ของแต่ละบุคคล) และอาจไม่สามารถกำหนดมาตรการที่จำเพาะเจาะจงถึงแต่ละบุคคลได้ (เช่น ระเบียบที่เหมาะสมในกรณีที่มีลักษณะ defected preference ของแต่ละคนไม่เหมือนกัน) หลักความพอประมาณของเศรษฐกิจพอเพียงจึงอาจนับเป็นทางเลือกที่สำคัญประการหนึ่งในการแก้ไขปัญหานั้น อันอาจเกิดขึ้น แทนการใช้กลไกราคาในกรณีที่ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคล หรือความเสี่ยงในสถานการณ์ต่างๆ มีอยู่อย่างจำกัด

3. แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ที่ใช้ในการให้เหตุผล สามารถประยุกต์เชื่อมโยงกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบความมีเหตุผลหรือไม่ อย่างไร ให้ท่านแสดงความคิดเห็นโดยแนวคิดและทฤษฎีที่ขอความคิดเห็นประกอบด้วย แนวคิดเหตุผลในแบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์ เช่น Game theory เหตุผลทางเศรษฐกิจ และ Bounded rationality เรื่องหลักสามัญสำนึกในแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ และแนวคิดว่าด้วยประสิทธิภาพ

3.1 รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพงศ์ ทองภักดี

เหตุผลในเศรษฐศาสตร์กระแสหลักที่ใช้เป็นสมมติฐานทางทฤษฎีไม่มีความเกี่ยวข้องกันกับเศรษฐกิจพอเพียง เรื่อง bounded rationality เป็นข้อจำกัดด้านความมีเหตุผลของมนุษย์ในแบบจำลอง คือ เรามีข้อมูลไม่พอในการทำ optimization และอื่นๆ ส่วนเรื่องเหตุผลทางเศรษฐกิจ เศรษฐศาสตร์กระแสหลักสมมติว่า คนมีความเห็นแก่ตัว คำนึงถึงตัวเอง แต่ระยะหลังมีนักเศรษฐศาสตร์กล่าวถึงความหมายที่กว้างกว่านั้นว่า คนนอกจากเห็นแก่ตัวเองแล้วยังเห็นแก่ผู้อื่น คำนึงถึงสังคมรอบข้างด้วยเช่นกัน เพื่อการเป็นที่ยอมรับในสังคมและเป็นส่วนหนึ่งของ utility function ด้วยจริงๆ แล้วนอกเหนือไปจากปัจจัยที่เศรษฐศาสตร์ให้คงที่ นักเศรษฐศาสตร์เริ่มเห็นภาพปัจจัยซึ่งไม่ได้คงที่อย่างที่คิด ถ้าตามความหมายที่กว้างก็จะเป็นเหตุผลอย่างที่เศรษฐกิจพอเพียงกล่าวถึง ส่วนเรื่องประสิทธิภาพนั้นถ้าจะให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจพอเพียงเศรษฐกิจพอเพียง ต้อง

เป็นประสิทธิภาพที่มีคุณธรรมและความรู้ร่วมอยู่ด้วย ซึ่งต่างจากประสิทธิภาพของเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก

3.2 ดร.สมชัย จิตสุชน

เศรษฐศาสตร์กระแสหลักระดับจุลภาคมีข้อสมมติว่า มนุษย์ทุกคนมีเหตุผล เป็นพฤติกรรมที่อธิบายพฤติกรรมมนุษย์ได้ดีกว่า และอธิบายคนส่วนมากได้ เศรษฐศาสตร์กระแสหลักกล่าวว่าเราต้องมี rational expectation มีการประมาณอย่างสมเหตุสมผล ช่วงวิกฤตเศรษฐกิจคนทำเรื่องนี้อย่างไม่สมเหตุสมผล คนมีความคิดเรื่องของงบประมาณที่ผิดรูปไป ซึ่งก็เป็น bounded rationality อย่างหนึ่ง คือเราต้องมีข้อมูลอย่างเพียงพอและถูกต้อง expectation ก็จะถูกด้วย เรื่อง game theory จริงๆ แล้วไม่ได้สัมพันธ์กับเศรษฐกิจพอเพียงเสียทีเดียว ทฤษฎีเกมพัฒนามาจากเศรษฐศาสตร์แบบปกติคือ ไม่มีเกม เป็นการกล่าวถึงปัจเจกบุคคล ไม่มี 2 คนที่จะมาเดาใจกัน เกมคือการแตกคนออกมาจากคน 1 คนคิดแบบเดียวมาเป็น 2 คนคิดไม่เหมือนกันแล้วเล่นเกมไม่ได้เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง เรื่องที่มีส่วนสัมพันธ์กันน่าจะเป็น bounded rationality คือจากข้อสมมติของเศรษฐศาสตร์กระแสหลักที่ว่าคนมีเหตุผล แต่มีข้อค้นพบงานวิจัยว่าคนไม่ได้มีเหตุผลอย่างสมบูรณ์ คือมันมี bounded มีบางงานวิจัยเชื่อว่ามีคนจำนวน 30%-40% ไม่คิดแบบ rational ถ้าคนไม่มีเหตุผลโดยสมบูรณ์ คนก็อาจบริโภคเกินตัวได้ เช่น กระบวนการ optimization ถ้าข้อมูลนั้นไม่ rational ก็จะทำให้ผลที่ออกมาผิด ส่วนเรื่องประสิทธิภาพเป็นเรื่องที่เศรษฐศาสตร์กระแสหลักกล่าวถึงตลอดเวลา จริงๆ การ optimize ทุกอย่างคือการเน้นประสิทธิภาพ เช่น มี input จำนวนหนึ่งแล้วทำให้ได้ output สูงที่สุด ต้นทุนต่อหน่วยต่ำที่สุด ไม่สอดคล้องกับเศรษฐกิจพอเพียง จริงๆ แล้วเศรษฐกิจพอเพียงพูดเรื่องความเสี่ยงมากกว่าไม่ใช่เรื่องประสิทธิภาพ เรื่องเหตุผลทางเศรษฐกิจที่สมมติฐานว่าคนเห็นแก่ตัว ถ้าเรามองผลประโยชน์ระยะยาวของตัวเอง สังคมที่ดี สงบสุข และไม่เอาเปรียบกัน เป็นสังคมที่ยั่งยืนกว่า ต่อให้เราคิดถึงประโยชน์ของตัวเองเราก็ยังหวังที่จะให้สังคมสงบสุข การหวังเช่นนั้นจะส่งผ่านมาถึงตัวเอง หรืออีกแบบหนึ่งคือ ใน utility function จะมีพฤติกรรมที่เรียกว่า opportunistic ในระยะหลังนักเศรษฐศาสตร์เชื่อว่าเรา utility function ของเราไม่ได้ขึ้นอยู่กับความพอใจหรือการบริโภคของเราเพียงคนเดียว มีของคนรอบข้างร่วมอยู่ด้วย

3.3 ศาสตราจารย์ ดร.อภิรักษ์ พันธเสน

เรื่องเหตุผล เศรษฐศาสตร์กระแสหลักอธิบายเรื่อง rational แต่ว่าความหมายมันก็ต่างกับเหตุผลของเศรษฐกิจพอเพียง ความมีเหตุผลของสองแนวคิดไม่เหมือนกัน คือ เศรษฐศาสตร์

กระแสหลักอธิบายว่า ทุกคนพยายามแสวงหาประโยชน์ส่วนตน คือ การกระทำที่มีเหตุผล แต่เศรษฐกิจพอเพียงนั้นเป็นการใช้เหตุผลพิจารณาให้รอบคอบ ระมัดระวัง และคำนึงถึงคนรอบข้างอย่างมีคุณธรรม

3.4 รองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ

เหตุผลในแนวคิดของเศรษฐศาสตร์นั้นเป็นเหตุผลทางเศรษฐกิจ เป็นผลประโยชน์เฉพาะตัวบุคคล ไม่ใช่เหตุผลแบบปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มองผลประโยชน์ทั้งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมองเป็นองค์รวม คำนึงถึงสังคม แนวคิดจึงไม่สอดคล้องกัน ส่วนเรื่องประสิทธิภาพนั้น เศรษฐศาสตร์บอกว่าลดต้นทุนได้ กำไรต่อหน่วยดี ใช้ทรัพยากรน้อยลงก็มีประสิทธิภาพ แต่เศรษฐกิจพอเพียงเรื่องประสิทธิภาพใน 3 ห่วงยังไม่เพียงพอ ยังมีเงื่อนไขคุณธรรม ถ้ามีประสิทธิภาพแต่ทำลายผู้อื่น ก็ไม่มีคุณธรรม

3.5 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธันวา จิตสงวน

เหตุผลทั้ง 3 แนวคิดไม่ได้นำเรื่องคุณธรรมเข้าไปพิจารณา เหตุผลของผู้เล่นเกมก็ต้องมีคุณธรรม ดังนั้นเหตุผลที่เศรษฐศาสตร์กระแสหลักสมมติฐานนั้นไม่ใช่รูปแบบเดียวกัน ไม่มีความสัมพันธ์กับเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากปัจจัยหลายๆ ตัวที่เศรษฐศาสตร์พิจารณาถูกสมมติให้คงที่ ส่วนเรื่องประสิทธิภาพนั้น เศรษฐศาสตร์มีแนวคิดในการวัดเช่น ผลประโยชน์หารต้นทุน หรือ output/input ถ้าผลประโยชน์ต่อต้นทุนยิ่งสูงยิ่งมีมีประสิทธิภาพ แต่เศรษฐกิจพอเพียงบอกว่าถ้าเป็นเช่นนั้นมันมีเหตุผลและคุณธรรมหรือไม่ สังคมจะได้รับผลกระทบอย่างไร ดังนั้นประสิทธิภาพของเศรษฐศาสตร์กระแสหลักยังไม่สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่ถูกคือประสิทธิภาพควรมีจุดที่พอประมาณเช่น อัตราดอกเบี้ย 10% IRR 10-12% ก็พอแต่ถ้ามากกว่านี้ก็มีประสิทธิภาพ แต่ผู้บริโภคต้องเดือดร้อน แรงงานก็เดือดร้อน

3.6 ดร.ปริยานุช พิบูลสราวุธ

เมื่อเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องความพอประมาณกับแนวคิดในเรื่อง Bounded rationality ในทางเศรษฐศาสตร์แล้ว เห็นว่า ความพอประมาณสามารถใช้เป็นแนวทางปฏิบัติของสังคมทางเลือกหนึ่งได้เป็นอย่างดี โดยสามารถใช้ ในสถานการณ์ที่การเสาะหาข้อมูลเพื่อ

ประกอบการตัดสินใจในกระบวนการ optimisation เป็นไปได้ยาก หรือต้องใช้ค่าใช้จ่ายสูง และความพอประมาณสามารถนำไปสู่ผลลัพธ์ที่น่าพอใจในระดับสังคมได้เช่นเดียวกัน

ความมีเหตุผลในทฤษฎีปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเน้นการตัดสินใจและการปฏิบัติบนพื้นฐานของความรู้และประสบการณ์ หากมองด้วยหลัก Optimisation ในทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ ความมีเหตุผล เกิดจากความรู้ที่สั่งสมและได้รับการพัฒนาเชิงพลวัต (Dynamic) ทำให้สามารถซึมซับ (Internalise) ความรู้และประสบการณ์ใหม่ๆ เข้าไปในกระบวนการตัดสินใจในทุกระดับจากความคิดถึงการกระทำ อย่างไรก็ตาม การกระทำต่างๆ ที่เกิดขึ้นโดยปกติ เช่น กระบวนการคล้อยตามกัน (Collective effects) อาจถูกมองว่าไม่ตั้งอยู่ในหลักของเหตุผลในทางทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ ทำให้ยากต่อการกำหนดขอบเขตที่แน่ชัดของคำว่า ความมีเหตุผล ตามหลักเศรษฐศาสตร์ ในขณะเดียวกัน ความมีเหตุผลในปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง ที่มีเงื่อนไขความรู้ควบคู่คุณธรรม กำหนดกรอบการตัดสินใจและการดำเนินการที่ไม่มีเหตุผล (Irrational behavior) ที่เกิดจากความผันผวนของปัจจัยต่างๆ ในสังคม ซึ่งมีผลกระทบต่อกระบวนการตัดสินใจและการดำเนินชีวิตทั่วไป ความมีเหตุผลในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยสรุปแล้ว คือ การคำนึงถึงผลที่อาจเกิดขึ้นจากการกระทำ แล้วเลือก แนวทางที่นำไปสู่ผลที่ต้องการโดยมีปัจจัยในเรื่องคุณธรรมกำกับควบคู่ไปด้วย ซึ่งทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ เช่น Rationality หรือ rational expectation และ common knowledge ไม่สามารถอธิบายได้โดยสมบูรณ์ จึงทำให้ความมีเหตุผล (reasonableness) ในทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ซึ่งควรค่าแก่การดำเนินการวิจัยเชิงเศรษฐศาสตร์ในแนวลึกต่อไป

4. แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ด้านความเสี่ยง สามารถประยุกต์กับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบที่มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวได้หรือไม่ อย่างไร ให้ท่านแสดงความคิดเห็น แนวคิดและทฤษฎีที่ขอความคิดเห็นคือ การบริหารความเสี่ยง การตัดสินใจภายใต้ภาวะที่มีความไม่แน่นอนหรือ Decision-making under Uncertainty และการตัดสินใจภายใต้ความเสี่ยง

4.1 รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพงศ์ ทองภักดี

การบริหารความเสี่ยงนั้นมีความสอดคล้องกันอยู่แล้วและเป็นหัวใจสำคัญของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แต่ต้องมีคุณธรรมกำกับกับการป้องกันความเสี่ยงด้วย ต้องไม่กระทบกับผู้อื่น

4.2 ดร.สมชัย จิตสุชน

เศรษฐศาสตร์กระแสหลักพูดถึงเรื่องการบริหารความเสี่ยงมาเยอะก็จริง แต่คนที่ไม่ได้เรียนเศรษฐศาสตร์กระแสหลักก็จะไม่เข้าใจมากนัก เศรษฐกิจพอเพียงเน้นเรื่องนี้มาก เช่น ทฤษฎีใหม่ก็จะมีกระจายความเสี่ยงไปยังกิจกรรมการเกษตรต่างๆ การไม่บริโภคเกินตัวก็คือ การป้องกันความเสี่ยง ซึ่งก็ไม่ได้ผิดไปจากเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก แต่เศรษฐกิจพอเพียงช่วยอุดช่องว่างของเศรษฐศาสตร์กระแสหลักที่ขาดการพิจารณาเรื่องคุณธรรม และจริยธรรม

4.3 ศาสตราจารย์ ดร.อภิชัย พันธเสน

เรื่องภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ถ้าเป็นเศรษฐศาสตร์กระแสหลักก็บอกว่าเป็นเรื่อง การบริหารความเสี่ยง จะเห็นได้ว่าถ้าแยกออกมาเป็นแต่ละคำเศรษฐศาสตร์ก็มีคำอธิบาย มันไม่มีคุณธรรมอยู่ใน payoff ที่พิจารณาจะเป็นเศรษฐกิจพอเพียงก็ต้องมีด้วย

4.4 รองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ

การลดความเสี่ยงก็ต้องไม่ทำลายผู้อื่น การรอดพ้นจะต้องไม่กระทบผู้อื่น

4.5 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธันวา จิตสงวน

เศรษฐกิจพอเพียงอยู่ตรงกลางระหว่าง risk taking กับ risk avoiding ก็เป็น risk managing การลดความเสี่ยงที่สำคัญที่สุดคือต้องใช้ความรู้ รอบรู้ข้อมูล มีการคาดการณ์ที่เข้าร่วมกับเงื่อนไขคุณธรรมจึงจะสอดคล้อง ไม่ใช่การลดความเสี่ยงด้วยการ โกง หรือทุจริตต่างๆ การฮั้วกัน เป็นต้น

4.6 ดร.ปริยานุช พิบูลสราวุธ

สำหรับทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์นั้น ได้กล่าวถึงภูมิคุ้มกันในตัวของประเทศต่อภาวะการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเช่นกัน โดยมีอยู่ในหลายระดับ เช่น เรื่องของการบริหารความเสี่ยง การประกันภัย และการตัดสินใจภายใต้ภาวะที่มีความไม่แน่นอน (Decision-making under Uncertainty) ตลอดจนทฤษฎีเศรษฐศาสตร์มหภาคที่ได้กล่าวถึงการวางกรอบนโยบายเศรษฐกิจที่

สร้างกลไกที่จะบรรเทาผลกระทบจากความไม่แน่นอนที่อาจจะเกิดขึ้นในระบบเศรษฐกิจ หากกล่าวโดยสรุปแล้ว ภูมิคุ้มกันในตัวคือ การบริหารความเสี่ยงหรือ Risk Management นั้น เน้นถึงการควบคุมความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น โดยได้มีการนำมาใช้อย่างแพร่หลายในการบริหารการลงทุน การบริหารการเงินของสถาบันการเงินในประเทศต่างๆ ทั้งในระดับบุคคลและองค์กร และจนกระทั่งเมื่อเร็วๆ นี้ ได้มีการนำระบบการบริหารความเสี่ยงมาใช้ในระดับมหภาคเพื่อช่วยในการบริหารประเทศอย่างเป็นทางการตัดสินใจภายใต้ภาวะที่มีความไม่แน่นอนหรือ Decision-making under Uncertainty ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาค ในแขนง Economic of Uncertainty เน้นถึงการเลือกตัดสินใจที่เหมาะสมในกรณีที่มีความไม่แน่นอนที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในอนาคต ยกตัวอย่างเช่น ในกรณีที่ผู้ตัดสินใจจะต้องเลือกว่าจะเรียนในสาขาอะไรดี เวลาที่เหมาะสมที่จะซื้อบ้านควรเป็นเมื่อไร จะไปเรียนต่อหรือไม่ จะใช้นโยบายไหนที่เหมาะสมที่สุดในภาวะเศรษฐกิจเช่นนี้ ซึ่งในแต่ละกรณี ผู้ที่ตัดสินใจไม่เพียงแต่จะต้องพิจารณาเปรียบเทียบข้อดี ข้อเสียที่จะเกิดขึ้นของแต่ละทางเลือกเท่านั้น แต่จะต้องพิจารณาเปรียบเทียบข้อดีและ ข้อเสียของแต่ละทางเลือกในสถานการณ์ต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ ในบางกรณี ผู้ตัดสินใจเมื่อพิจารณาสถานการณ์ต่างๆ แล้ว ในขณะที่เลือกใช้ทางเลือกใดทางเลือกหนึ่งที่ไม่เสี่ยงจนเกินไปแล้ว ก็อาจจะเตรียมการในด้านต่างๆ เพื่อรองรับ ปัญหาที่จะเกิดขึ้นในกรณีที่สถานการณ์ออกมาเป็นทางลบไปพร้อมๆ กันด้วย โดยการซื้อประกันภัยเพื่อป้องกันอัคคีภัย ออมเงินที่จะรองรับในกรณีเจ็บป่วย เป็นต้น ซึ่งนับว่าเป็นภูมิคุ้มกันอย่างหนึ่งสำหรับใช้บรรเทาความผันผวนที่จะมากระทบได้ ระบบภูมิคุ้มกันในตัวของเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ นับว่ามีลักษณะคล้ายคลึงกันโดยรวม กล่าวคือมีลักษณะในการบริหารความเสี่ยง การกระจายความเสี่ยง การป้องกันความเสี่ยง การลดความเสี่ยง การสร้างกลไกที่ก่อให้เกิดเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ยังมีข้อแตกต่างในด้านของวิธีการตัดสินใจ ซึ่งทางสายกลางเป็นทางเลือกหนึ่งที่บุคคล องค์กรสามารถใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจได้แทนหลัก Optimization และอาจจะ เหมาะสมกว่าภายใต้ข้อจำกัดจากอนาคตที่มีความไม่แน่นอน สำหรับประเด็นอื่นๆ โดยเฉพาะเรื่องความพอประมาณ ความ ซื่อตรง ความไม่โลภมากนั้น คงจะต้องวิเคราะห์เพิ่มเติมว่าเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์มีความสอดคล้องคล้ายคลึงกันอย่างไร นอกจากนี้เราจะต้องคำนึงถึง ทั้งบทบาทของรัฐ บทบาทของตลาด และบทบาทขององค์กร หมู่บ้าน ในการสร้างภูมิคุ้มกันดังกล่าวให้เกิดขึ้นอีกด้วย

5. ประเด็นทางคุณธรรมและจริยธรรมในเศรษฐศาสตร์นี้มีความสัมพันธ์หรือเปรียบเทียบได้กับเงื่อนไขคุณธรรมในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้หรือไม่ ให้ท่านแสดงความคิดเห็น เช่น หลักสำนักกรรมของ Adam Smith และการแข่งขันเสรี เป็นต้น

5.1 รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพงศ์ ทองกัคดี

การแข่งขันเสรียังไม่ได้มองเรื่องคุณธรรมมาเกี่ยวข้องไม่ถือว่าเป็นบริบทด้านคุณธรรม และรัฐบาลก็ต้องแทรกแซงตลาดเพื่อการกระจายที่ดีขึ้น ส่วนสำนักเชิงคุณธรรมนั้นจะต้องมีคุณธรรมเข้ามาในระบบตลาด เช่น การลดผลกระทบภายนอกต่างๆ ปัญหามลพิษ น้ำเสีย เป็นต้น ซึ่งในเศรษฐศาสตร์สถาบันจะมีเรื่อง ธรรมเนียมปฏิบัติ และ บรรษัทภิบาล ซึ่งขยายมาจากเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก

5.2 ดร.สมชัย จิตสุชน

ประเด็นเรื่องคุณธรรม เศรษฐศาสตร์กระแสหลักไม่ได้กล่าวถึงและก็ได้ไม่ได้บอกว่าห้ามโกงในระดับจุลภาค แต่เศรษฐกิจพอเพียงพูดชัดเจนว่าคุณต้องมีคุณธรรม เศรษฐศาสตร์กล่าวว่าคนเห็นแก่ตัวเอง ไม่ได้บอกให้ช่วยเหลือคนอื่น

5.3 ศาสตราจารย์ ดร.อภิรักษ์ พันธเสน

Adum Smith เป็นอาจารย์ทางด้าน moral philosophy ก็จริงแต่ก็ไม่ได้นำไปเป็นข้อสมมติทางเศรษฐศาสตร์ว่าตลาดทำงานได้อย่างไร จริงๆ แล้วไม่มีเรื่องคุณธรรมในเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก

5.4 รองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ

เศรษฐศาสตร์ไม่ได้กล่าวอะไรทำนองคุณธรรมเลย ไม่มี แม้ว่า Adum Smith จะเขียนทฤษฎีว่าด้วยสำนักเชิงคุณธรรม ซึ่งบอกว่าคุณมีจิตสำนึกที่จะเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ส่วนเรื่องการแข่งขันเสรี ที่มีอยู่เป็นการแข่งขันล้มเหลว เกิดการครอบงำตลาด มีแต่ความไม่ยุติธรรม

5.5 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธันวา จิตสงวน

สมัย Adam Smith และ คาร์ล มาร์กซ ก็มีคุณธรรมโดยคนเป็นส่วนสำคัญของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และแรงงานนั้นสร้างสรรค์โลก การใช้มือที่มองไม่เห็นเป็นกลไกในการจัดการก็เป็นคุณธรรมรูปแบบหนึ่งคือ ต้องคุยกันต่อรองกัน สุดท้ายก็บรรลุถึงเป้าหมาย นั่นก็เป็นคุณธรรมของ Adam Smith แต่หลังจากยุคนั้นเศรษฐศาสตร์ก็เริ่มแยกส่วนและมีแขนงมากมายไม่ได้คิดแบบองค์รวมเหมือนยุคแรกๆ รวมถึงทุนนิยมที่มีคุณธรรมด้วย

5.6 ดร.ปริยานุช พิบูลสราวุธ

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การมีความรู้มีเข้าใจหมายถึงมีข้อมูลและความรู้รอบด้านแต่เพียงอย่างเดียว แต่จะต้องมีความรอบคอบในการใช้ข้อมูลนั้นในการตัดสินใจ ประกอบกับต้องมีความระมัดระวัง คือการเรียนรู้จากข้อผิดพลาดต่างๆ ในอดีต เพื่อระมัดระวังมิให้เกิดความผิดพลาดซ้ำๆ อีกในอนาคต อาจกล่าวได้ว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะมีความใกล้เคียงกับทฤษฎี Learning process มากกว่า perfect knowledge ซึ่งความใกล้เคียงของลักษณะปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับ learning process เจื่อนใจทางเศรษฐศาสตร์โดยทั่วไป มักจะกล่าวถึงแต่เรื่องของเจื่อนใจด้านงบประมาณ (budget constraint) เป็นหลัก โดยขาดเจื่อนใจทางด้านคุณธรรม (ethical constraint) แต่ในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เรื่องเจื่อนใจคุณธรรมเป็น เจื่อนใจที่สำคัญเป็นอย่างยิ่ง ในอันที่จะนำไปสู่ระบบเศรษฐกิจพอเพียงที่สมบูรณ์เกี่ยวกับเรื่องนี้ นักวิชาการระดับแนวหน้าก็กำลังหาทางสร้าง ทฤษฎีใหม่ ๆ อยู่ เช่น Amartya Sen ได้กระตุ้นให้คำนึงถึงปัจจัยด้านศีลธรรมในกระบวนการตัดสินใจทางเศรษฐกิจ และผลงานของเขาได้รับรางวัลโนเบลปี ๑๙๙๘ ดังนั้น จึงควรมีการศึกษาแนวทางการผนวกปัจจัยด้านศีลธรรม ในการตัดสินใจทางเศรษฐศาสตร์ในเชิงลึกต่อไป

นอกจากนี้แล้ว การบริหารจัดการที่ดีในภาคธุรกิจในปัจจุบัน มีความหมายครอบคลุมถึงการมีจริยธรรม ในการดำเนินธุรกิจ (Code of conduct) และการส่งเสริมให้ภาคธุรกิจมีความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility) ในรูปแบบต่างๆ อาทิ การคำนึงต้นทุนทางสิ่งแวดล้อมของสังคม ในการดำเนินธุรกิจของบริษัท การคืนกำไรของบริษัท ให้แก่สังคมในรูปแบบต่างๆ เป็นต้น ทั้งหมดนี้ เป็นหัวข้อที่น่าจะมีการศึกษาวิจัยที่สำคัญของภาควิชาบริหารจัดการ เพื่อ พัฒนารอบแนวคิดและการประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

6. ข้อเสนอในการประยุกต์แนวคิดเศรษฐศาสตร์ที่สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแก่องค์การธุรกิจประเภทรัฐวิสาหกิจ โดยงานวิจัยนี้จะศึกษาการประยุกต์กับองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ หรือ ขสมก.

6.1 รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพงศ์ ทองภักดี

ขสมก.เป็นรัฐวิสาหกิจ ต้องบริการประชาชน ดังนั้นการขาดทุนเป็นเรื่องที่ทำได้ทำเพื่อประชาชนแล้ว แต่รัฐต้องดูแลเพราะรัฐเป็นผู้ควบคุมราคาโดยสาร ควรคำนึงถึงหลักความคุ้มค่าหรือ cost-effectiveness มากกว่า cost-benefit และต้องยึดหลักคุณธรรม ความถูกต้องตามจริยธรรมพร้อมกับทำเต็มศักยภาพเพื่อให้อยู่บนเส้นความเป็นไปได้ในการผลิต (ppc) ของเศรษฐกิจพอเพียง

6.2 ดร.สมชัย จิตสุชน

การคำนึงถึงความอยู่รอดขององค์การขนส่งมวลชนเพียงอย่างเดียวมันจะขัดกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ขสมก.ขาดทุนแต่ก็เป็นบริการสาธารณะเป็นหน้าที่ของรัฐบาล คือการบริการสังคมเป็นส่วนหนึ่งของการกระจายรายได้ ขสมก.เป็นเครื่องมือและกลไกการกระจายรายได้ รัฐบาลจะต้องมีแนวคิดที่ชัดเจนว่า ขาดทุนเท่าไรรัฐบาลต้องชดเชยทันที ซึ่งจะทำให้ผู้บริหาร ขสมก.ไม่กระทำในสิ่งที่ขาดคุณธรรมต่อพนักงานที่จะต้องพ้นจากหน้าที่ไปเมื่อเปลี่ยนไปสู่ระบบตัวอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อสังคม และเป็นนโยบายของรัฐบาลที่ตั้งใจจะช่วยเหลือคนจน รัฐบาลต้องรับภาระนี้ไม่ใช่ให้ค้างอยู่ที่ ขสมก. เมื่อนโยบายชัดเจนจะไม่มีหนี้ ไม่ต้องห่วงภาระพนักงาน สิ่งสำคัญสำหรับการทำตามเศรษฐกิจพอเพียงคือเรื่องการบริหารความเสี่ยง ส่วนเรื่องประสิทธิภาพนั้นต้องมีคุณธรรมอยู่ด้วย ไม่ใช่ว่าการคิดแต่เรื่องต้นทุนกำไรอย่างเดียวแล้วไม่ตรงกับเศรษฐกิจพอเพียง แต่ต้องมีไม่เสี่ยง มีความพอประมาณและมีเหตุมีผลก็ถือว่าผ่าน

6.3 ศาสตราจารย์ ดร.อภิชัย พันธเสน

เศรษฐกิจพอเพียงสำหรับธุรกิจคือ ความยั่งยืนในการประกอบธุรกิจ ถ้าทุกธุรกิจต่างแข่งขันกันหากำไรสูงสุด จะเป็นการแข่งขันที่เชื่อคดตัวเอง เป้าหมายควรจะเป็นกำไรระยะยาวที่ทำให้ทุกคนทำงานอย่างมีความสุข

6.4 รองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ

สำหรับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงต้องให้ผู้บริหารเข้าใจอย่างแท้จริง และการกำหนดนโยบายที่มีแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ก็ควรจะนำหลักคุณธรรมและ 3 ห่วง 2 เงื่อนไขมาพิจารณาด้วยจึงจะสอดคล้องได้

6.5 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธันวา จิตสงวน

อันดับแรกคือต้องให้ผู้บริหารเข้าใจอย่างแท้จริง การจัดระบบบริหารจัดการให้สอดคล้อง การใช้หลักธรรมาภิบาล ความโปร่งใส เรื่องอัตราส่วนสากลนั้นจะยึดแบบเข้มนั้นก็ไม่เหมือนกับสังคมบ้านเรา คนละวัฒนธรรม ระบบก็แตกต่างกัน ทักษะของคนเป็นคนละแบบ คงเทียบกันไม่ได้ การจะทำให้มีกำไร โดยรัฐบาลยังควบคุมราคาอยู่มันเป็นไปได้ รัฐบาลต้องจ่ายชดเชยการขาดทุนนั้น เพราะเป็นบริการของรัฐ เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ที่เป็นรูปธรรมสามารถนำไปปฏิบัติให้สอดคล้องได้ภายใต้เงื่อนไขของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้

6.6 ดร.ปริยานุช พิบูลสราวุธ

รัฐวิสาหกิจไม่ได้เกิดขึ้นเพื่อแสวงหากำไร แต่มีขึ้นเพื่อแก้ปัญหาพื้นฐานของสังคมด้านสาธารณสุข โภค การเดินทาง การโทรคมนาคม และนอกจากนั้นแล้วยังเป็นเครื่องมือในการรักษาเสถียรภาพทางราคาและเงินเฟ้อของรัฐบาล ดังนั้นถ้าถามว่าควรมีกำไรหรือไม่ นักเศรษฐศาสตร์ย่อมบอกว่าไม่ควร แต่ได้จุดคุ้มทุนก็มากพอแล้ว สำหรับการขาดทุนนั้นก็เพื่อบริการประชาชนให้ได้รับประโยชน์สูงสุด และถือเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงหน้าที่ของรัฐวิสาหกิจ องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพที่เป็นรัฐวิสาหกิจ การขาดทุนเป็นรู้กันว่ามาจากการควบคุมราคาโดยसरไม่ทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อน การขาดทุนเป็นภาระที่รัฐบาลต้องรับผิดชอบแต่ที่ผ่านมา รัฐบาลไม่ได้ใส่ใจอย่างจริงจัง องค์การเองก็เดือดร้อนจากภาระหนี้สินที่เพิ่มขึ้น หนึ่งๆที่หาเพื่อประชาชน เรื่องเกณฑ์ที่ยึดถือตามต่างประเทศ จริงๆแล้วควรเป็นไปตามภูมิสังคมมากกว่า คือ เรายังต้องใช้กระเป๋ารถเมล์แต่ต่างประเทศเขาไม่ต้องใช้ พนักงานต่อรถโดยสารหนึ่งคันก็น้อยกว่าไทยจะยึดถือตามเขาได้หรือไม่ ถ้าผู้บริหารเข้าใจในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและนำไปปฏิบัติได้ก็เป็นสิ่งที่ดี

ภาคผนวก ค

การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT analysis) ของ
องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพในปี 2550

การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT analysis)

จุดแข็ง (strength)

1. เป็นผู้ประกอบการเดินรถประจำทางรายใหญ่และมีส่วนแบ่งทางการตลาดสูงสุด
2. ทีมงานประกอบด้วยบุคลากรที่มีประสบการณ์และมีความเชี่ยวชาญ ด้านการบริหารจัดการเดินรถ
3. เป็นผู้ที่มีสิทธิได้รับใบอนุญาตประกอบการเดินรถโดยสารในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑลโดยตรงจาก กรมการขนส่งทางบกก่อนผู้ประกอบการรายอื่น
4. มีความสามารถในการขยายตลาดออกไปได้ตามการขยายตัวของเมือง และประชากรที่เพิ่มมากขึ้น
5. มีรายได้จากการดำเนินงานเป็นเงินสดประจำทุกวัน

จุดด้อย (weakness)

1. ขาดสภาพคล่องทางการเงินอย่างรุนแรง เนื่องจาก ขสมก. เป็นหน่วยงานที่ประสบปัญหา การขาดทุนมาตั้งแต่เริ่มดำเนินงาน จึงมีหนี้สินสะสมเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้มีดอกเบี้ยจ่ายสูงตามไปด้วย
2. ต้นทุนในการดำเนินงานสูง เนื่องจากให้บริการที่มีคุณภาพและมาตรฐานสากล
3. เส้นทางเดินรถในบางเส้นทางเป็นเส้นทางที่วกวนหรือซ้ำซ้อนกับเส้นทางอื่น และเป็นเส้นทางที่ยาวเกินไป
4. ในการปรับปรุงเส้นทางและหรือการปรับเปลี่ยนเส้นทาง ป้ายหยุดรับ-ส่งผู้โดยสาร ขสมก. ไม่สามารถกำหนดได้เองต้องได้รับการอนุญาตจากหน่วยงานราชการหลายหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง เช่นกรมการขนส่งทางบก กรุงเทพมหานคร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นต้น
5. โครงสร้างองค์กรมีขนาดใหญ่
6. ในช่วงเวลาเร่งด่วน ขสมก. ไม่สามารถจัดการบริการผู้โดยสารได้อย่างเพียงพอกับความ ต้องการ เนื่องจากสภาพการจราจรที่ติดขัดและขาดพื้นที่จอดพักรถในเขตพื้นที่ชั้นใน รถโดยสารประจำทางไม่สามารถหมุนเวียนได้ทันกับความต้องการ
7. ขสมก. เป็นหน่วยงานที่มีเงินลงทุนน้อย และการลงทุนมีขอบเขตจำกัด ซึ่งการลงทุนในแต่ละครั้งจะต้องได้รับความเห็นชอบจากหน่วยงานของรัฐหลายหน่วยงาน เช่น สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กระทรวงคมนาคม กระทรวงการคลัง เป็นต้น

8. การดำเนินงานของ ขสมก. จะต้องปฏิบัติตามระเบียบปฏิบัติงานของราชการ ทำให้เกิดความล่าช้าไม่คล่องตัว

9. ขสมก. มีทรัพย์สินที่จำเป็นต่อการดำเนินงานไม่เพียงพอ ต้องเช่าจากเอกชน เช่น สถานีที่จอดเก็บรถ (อุ้งจ้อครด สถานีที่ทำการทำให้มีค่าใช้จ่ายสูงกว่าที่ควร)

10. ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่เป็นผู้มีรายได้ต่ำถึงปานกลาง จึงเป็นการยากที่จะเพิ่มอัตราค่าโดยสารโดยสวัสดิการ เนื่องจากผู้ให้บริการจะต้องรับภาระค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้นจนเกินความสามารถได้ และการเสนอการให้บริการในรูปแบบใหม่ที่จะต้องเพิ่มอัตราค่าโดยสารกระทำได้น้อยมาก

11. ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำถึงปานกลางจึงเป็นการยากที่จะเพิ่มอัตราค่าโดยสารโดยสวัสดิการ เนื่องจากผู้ให้บริการจะต้องรับภาระค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้นจนเกินความสามารถได้ และการเสนอการให้บริการในรูปแบบใหม่ที่จะต้องเพิ่มอัตราค่าโดยสารกระทำได้น้อยมาก

12. ผู้ใช้บริการสามารถหลีกเลี่ยงค่าโดยสารได้โดยการไม่ชำระค่าโดยสาร เช่น นักเรียน อันธพาล หรือชำระไม่ครบตามระยะทางเป็นต้น และบางส่วนไม่ต้องจ่ายค่าโดยสารเนื่องจากได้รับการยกเว้น เช่น ทหาร ตำรวจในเครื่องแบบ นักเรียนชั้นต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 6 ลงมา บุรุษไปรษณีย์ในเครื่องแบบ พระภิกษุ สามเณร เป็นต้น

โอกาส (opportunity)

1. สามารถขยายตลาดออกไปได้ตามการขยายตัวของเมืองและประชากรที่เพิ่มขึ้น
2. ภาครัฐสนับสนุนให้ประชาชนเดินทางด้วยระบบขนส่งมวลชน

อุปสรรค (threat)

1. นโยบายการเพิ่มบทบาทภาคเอกชน ส่งผลให้ระบบขนส่งมวลชนอื่นๆ และปริมาณของระบบขนส่งอื่นๆ เพิ่มขึ้น มีผลทำให้ส่วนแบ่งตลาดของ ขสมก. ลดลง
2. ปริมาณรถผิดกฎหมายเพิ่มมากขึ้น โดยไม่มีการจับกุมและกวดขันอย่างจริงจัง

เนื้อหาในส่วนนี้อ้างอิงจากแผนปรับโครงสร้างการบริหารจัดการเพื่อฟื้นฟูฐานะทางการเงิน (องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ, 2550)

ภาคผนวก ง

ตัวอย่างการคำนวณค่าดัชนีวัดการประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของ
องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ

**ตัวอย่างการคำนวณค่าดัชนีวัดการประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของ
องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ**

การคำนวณอ้างอิงเกณฑ์และคะแนนจากวิธีการศึกษาในบทที่ 3 โดยสมมติว่าเป็นการ
คำนวณค่าดัชนีวัดความพอประมาณ

จากคำถามสัมภาษณ์ถ้าผู้บริหารท่านใดท่านหนึ่งเลือกระดับตัวเลข จากเลข
① ② ③ ④ ⑤ สมมติว่าเลือกเลข 4 ตามวิธีการศึกษาในบทที่ 3 จะมีคะแนน 32 คะแนน และจาก
การพิจารณาเกณฑ์ในการวัดความพอประมาณซึ่งทำการวัดใน 5 หัวข้อด้วยกัน สมมติให้เป็นข้อที่ 1
คือ ความพอประมาณของรถโดยสาร โดยมีเกณฑ์ดังนี้

ตารางผนวกที่ 1 เกณฑ์การให้คะแนนด้านความพอประมาณของรถโดยสาร

เกณฑ์	คะแนน
จำนวนรถโดยสารสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้รถเมล์ได้อย่าง ทั่วถึง (ทั้งรถร่วมและรถองค์การ)	20
ปริมาณรถโดยสารขององค์การในปัจจุบันต้องไม่เกินความกว่าสามารถในการ บริหารจัดการ(ทั้งรถร่วมและรถองค์การ)	20
รถโดยสารถูกใช้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลตามเป้าหมาย	20
รวม	60

ที่มา: ประยุกต์จาก อภิษฐ์ พันธเสน (2546)

จากการพิจารณาคำตอบจากการสัมภาษณ์ของผู้บริหารท่านหนึ่งปรากฏผลออกมาเป็นดังนี้

ตารางผนวกที่ 2 ตัวอย่างคะแนนที่ให้ตามเกณฑ์ชี้วัดด้านความพอประมาณของรถโดยสาร

เกณฑ์	คะแนน
จำนวนรถโดยสารสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้รถเมล์ได้อย่างทั่วถึง (ทั้งรถร่วมและรถองค์กร)	16
ปริมาณรถโดยสารขององค์กรในปัจจุบันต้องไม่เกินความกว่าสามารถในการบริหารจัดการ(ทั้งรถร่วมและรถองค์กร)	18
รถโดยสารถูกใช้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลตามเป้าหมาย	10
รวม	44

ที่มา: จากการคำนวณ

คะแนนจากในตารางภาคผนวกที่ 2 จะถูกรวมกับคะแนนที่ผู้บริหารเลือกระดับตัวเลข โดยในที่นี้คือ 44 บวกกับ 32 เท่ากับ 76 อยู่ในช่วงค่าดัชนี B คือช่วง 61 – 80 คะแนน

ประวัติการศึกษา และการทำงาน

ชื่อ –นามสกุล

นายพรชัย วิทยรัตน์มงคล

วัน เดือน ปี ที่เกิด

8 กันยายน 2526

สถานที่เกิด

จังหวัดราชบุรี

ประวัติการศึกษา

เศรษฐศาสตรบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ)

มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

ตำแหน่งปัจจุบัน

เจ้าของธุรกิจส่วนตัว